

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

TŘICÁTÝ TŘETÍ ROČNÍK

9

Aktuální úkoly vojenskovodecké práce v ČSLA

8. zasedání ÚV KSČ, konané v červnu 1983, projednalo aktuální problémy spojené s urychleným uplatňováním výsledků vědy a techniky při realizaci usnesení XVI. sjezdu KSČ. V návaznosti na předcházející sjezdová jednání a zasedání ÚV KSČ, zejména z května 1974, byly na tomto zasedání zhodnoceny výsledky, kterých bylo až doposud ve vědeckotechnickém rozvoji, jakožto hlavní strategické linie strany, dosaženo. Byly vyzvednuty pozitivní momenty a kriticky poukázáno i na vážné nedostatky, jejich příčiny a stanoveny úkoly, které je nutné v příštím období řešit.

Zasedání zdůraznilo nutnost komplexního přístupu k vědeckotechnickému rozvoji a posoudilo jak zlepšit cesty, formy a metody jeho řízení, aby odpovídaly současným požadavkům ke zvyšování efektivnosti a intenzifikace národního hospodářství a rozvoje celé společnosti. Konstatovalo, že i přes řadu pozitivních výsledků se doposud nedaří v žádoucí míře uplatňovat vědeckotechnický pokrok jako hlavní faktor intenzifikace ekonomiky. Příčiny spočívají zejména v tom, že se vědeckotechnický rozvoj nestal osou plánu, jeho prosazování není dosud základním obsahem veškeré řídicí a organizační práce, mechanismus řízení nevytváří účinný tlak na inovaci výroby a nadále přezívají extenzivní přístupy k rozvojovým procesům.

Vzhledem k prognózám hospodářské situace v osmdesátých a devadesátých letech je, jak na tomto zasedání zdůraznil s. Husák, „urychlené uplatňování výsledků vědy a techniky otázku životní naléhavosti, klíčovým požadavkem rozvoje naší země, dalšího budování rozvinuté socialistické společnosti a vzestupu ekonomiky“.

V souladu s tím 8. zasedání ÚV KSČ vytýčilo konkrétní a reálné úkoly: Úsilí vědeckotechnických aktivit zaměřit na racionalizaci a zkvalitňování výroby, úspory materiálů, surovin a energie, zamezení ztrát, urychlování technologické a výrobní inovace, řešení problémů životního a pracovního prostředí, zabezpečení efektivních a nadějných rozvojových směrů

národního hospodářství. K tomu orientovat investiční a inovační politiku, prozíravě rozvíjet a intenzivně využívat vlastní vědeckotechnický potenciál, prohloubit zapojení našeho národního hospodářství do procesu socialistické ekonomické integrace včetně rozšíření vědeckotechnické spolupráce, prohloubit a zkvalitnit centrální řízení vědeckotechnického rozvoje posílením dlouhodobého prognózování, širším uplatněním cílově programovaného přístupu a posilování stimulačních faktorů vědeckotechnického pokroku.

Je přirozené, že problémy a úkoly vědeckotechnického rozvoje v národním hospodářství projednávají na 8. zasedání ÚV KSČ se nutně promítají i do ČSLA. Zejména v takových otázkách jako např. posilování intenzifikačních tendencí a maximálně efektivního využívání zdrojů, materiálů všeho druhu a lidské práce, komplexní přístupy k řešení různých stránek rozvoje a přípravy armády, všestranné zvyšování kvality práce apod. Jejich význam je však násoben specifickou úlohou vědeckotechnického rozvoje v armádě a současnou složitou vojenskopolitickou situací ve světě.

V posledních letech prudce vzrostla agresivita USA a bloku NATO, doprovázená horečným zbrojením, vývojem nových druhů zbraní a bojové techniky, přípravou nových strategických koncepcí a doktrín vedení příští války s cílem dosáhnout vojenské převahy nad socialistickým společenstvím. To vyvolává stále složitější vojenské, ekonomické a technické problémy při zabezpečování obranyschopnosti zemí Varšavské smlouvy, které je nutné řešit společně v rámci koalice i samostatně v jednotlivých státech a armádách. Jejich úspěšné splnění bez maximálního využití nejnovějších výsledků vědy a techniky dnes již není možné. Vědeckotechnický rozvoj v současné době ovlivňuje všechny oblasti výstavby a přípravy ozbrojených sil. Stává se základem intenzifikace všech vojenských činností, výstavby a bojové síly moderní armády.

V naší armádě, podobně jako v národním hospodářství, se úkolům vědecko-

technického rozvoje věnuje soustavná pozornost již od počátku sedmdesátých let. Zejména však po květnovém zasedání ÚV KSČ v roce 1974 bylo k těmto úkolům přistoupeno v širším a komplexním měřítku. Významnější místo při tom zaujala i vojenskovědecká práce.

Na základě hluboké analýzy, uskutečněné po velitelské a politické linii, přijalo velení ČSLA k realizaci závěrů květnového zasedání ÚV KSČ zásadní opatření a stanovilo úkoly k účinnějšímu uplatňování vědeckotechnického rozvoje v ČSLA. Po XV. sjezdu KSČ byly hlavní úkoly vědeckotechnického rozvoje spolu s aktuálními úkoly, vyplývajícími z následných zasedání ÚV KSČ, zapracovány do plánů výstavby ČSLA. Jejich plnění bylo trvale sledováno a průběžně zabezpečováno.

Byly stanoveny hlavní směry výzkumu a vývoje, kterým byla přizpůsobena struktura a řízení výzkumné a vývojové základny ČSLA s cílem integrovat ji a zabezpečit její centralizované řízení v příslušných vědních oblastech. K tomu byla řešena integrace výzkumných, vývojových a zkušebních pracovišť. Zásadním způsobem byl reorganizován a je modernizován i systém vědeckých, technických a ekonomických informací v ČSLA.

Realizací uvedených opatření byly vytvořeny předpoklady pro soustředění sil a prostředků k jejich lepšimu využívání pro efektivnější a kvalitnější plnění úkolů výzkumu a vývoje.

V návaznosti na změny v zaměření a organizaci vědecké práce se ukázala naléhavě potřeba postupně řešit i кадровé problémy výzkumné a vývojové základny. Skutečné počty kvalifikovaných pracovníků i jejich očekávaný růst byly vzhledem k potřebám nízké. Ke zlepšení situace v této oblasti směřovalo vydání RMNO č. 02/1978 a další dokumenty.

Významnou součástí komplexu opatření k plnění úkolů vědeckotechnického rozvoje v ČSLA byla opatření k centralizaci a ke zdokonalení systému jeho řízení. Zvýšila se úloha a odpovědnost za řízení a stranické ovlivňování vědy jako celku i z úrovně správ MNO, odpovídajících za řízení jednotlivých vědních oblastí. Významnou úlohu sehrávají kolektivní poradní orgány, zejména vědecká rada ministra národní obrany ČSSR.

Zkvalitnilo se plánování výzkumu a vývoje. Posílila se jeho centralizace. Do řešení úkolů byly ve větší míře zapojeny vojenské vysoké školy, správy MNO a štáby svazů. Dosáhlo se těsnějšího sepeřtí úkolů vědeckotechnického rozvoje s výstavbou ČSLA. Posílila se úloha společen-

ských, přírodních a technických věd a jejich vzájemné propojení s vojenskou vědou. Zdokonalilo se vědeckoinformační zabezpečení, finanční a materiálně technické zabezpečení výzkumu a vývoje.

Byla přijata opatření k prohlubování naší účasti na mezinárodní a vnitrostátní spolupráci. Zvýšil se počet společně řešených úkolů. Rozšířilo se využívání poznatků sovětské vojenské vědy a výsledků výzkumu ostatních bratrských armád.

Ve vnitrostátní vědeckotechnické spolupráci byla přijata opatření k širšímu využívání výsledků základního výzkumu v ČSLA. S tímto cílem byla uzavřena dohoda mezi MNO a ČSAV (SAV), která se pravidelně hodnotí a hledají se další dokonalejší formy prohlubování této spolupráce. Prohloubilo se také zevšeobecnování zkušeností z práce štábů, z bojové a politické přípravy a ze cvičení, k čemuž významnou měrou přispěly i vojenskovědecké konference a porady v národním i spojeneckém rámci. Rozšířily se i formy výzkumu, zejména výzkumů při cvičeních i samostatných zkušebních cvičeních.

Přijatá opatření vedla k účinnějšímu prosazování jednotné vědeckotechnické politiky v ČSLA, k těsnějšímu propojení vědeckotechnického rozvoje s potřebami výstavby a přípravy ČSLA, k urychlení cyklu výzkum — vývoj — výroba — užití a k celkovému zvýšení kvality a efektivnosti výsledků výzkumné a vývojové práce.

Kritická analýza v rámci příprav XVI. sjezdu KSČ v roce 1980 — 1981 k uplatňování požadavků vědeckotechnického rozvoje v podmínkách ČSLA pro předsednictvo ÚV KSČ odhalila i problémy a nedostatky. Ukázala, že jsou především v řídicí a organizátorské práci, ve využívání a rozvoji výzkumného potenciálu ČSLA, v dosud pomalém zavádění výsledků vědeckotechnického rozvoje do praxe, ve vědeckotechnické spolupráci s bratrskými armádami.

Bylo poukázáno i na potřebu prohloubení prognostické činnosti a perspektivního plánování vědeckotechnického rozvoje s cílem ještě více klást důraz na realizaci úkolů a opatření, která výrazně zvýší bojovou sílu a připravenost ČSLA. K tomu směřoval i rozvoj tvůrčího vojenskoteoretického myšlení generálů a důstojníků ČSLA a současně efektivnější využívání výsledků vědeckotechnického rozvoje v praxi ČSLA od příslušných velitelských stupňů.

Zdůrazněna byla potřeba nadále zvyšovat úroveň výběru a přípravy vědeckých,

vědeckopedagogických a vědeckotechnických kádřů a zejména doplňování výzkumné a vývojové základny ČSLA mladými talentovanými kádři; řešit i stimulaci tvůrčích vojenských kádřů a postupně modernizovat přístrojově vybavení VVZ ČSLA; šířejí zapojovat celostátní VVZ do úkolů zvyšování obranyschopnosti ČSSR.

Opatření k řešení těchto nedostatků a problémů, jakož i opatření k dalšímu intenzivnějšímu vědeckotechnickému rozvoji v ČSLA byla promítnuta do příslušných dokumentů k realizaci závěrů XVI. sjezdu KSČ v podmínkách ČSLA.

Jestliže srovnáváme tato a již dříve přijatá opatření se závěry 8. zasedání ÚV KSČ k urychlenému uplatňování výsledků vědy a techniky, je zřejmé, že nejsou ve vzájemném rozporu, ale naopak výrazně se shodují. Shodují se zvláště i vzhledem k rozvoji vojenskovědecké práce.

Při aplikaci závěrů 8. zasedání ÚV KSČ na celou oblast vojenskovědecké práce v ČSLA je nutné vycházet ze zkušenosti z uplynulého období a z poslání, které má vojenská věda v procesech vědeckotechnického rozvoje armády plnit.

Základním předpokladem k tomu, aby vojenskovědecká práce stále účinněji přispívala k řešení naléhavých problémů praxe výstavby a přípravy armád je její správné, všestranné zdůvodnění dlouhodobé zaměření, její „strategie rozvoje“.

V současné době se takové zaměření za účasti správ a samostatných oddělení MNO, operačních štábů, vojenských vysokých škol a pracovišť VVZ připravuje. Mělo by vycházet z dlouhodobých prognóz rozvoje vojenství, z předpokládané vědecké spolupráce naší armády s bratrskými armádami, zejména se Sovětskou armádou a z konkrétních úkolů a možností naší armády, resp. národního hospodářství. V zaměření se musí odrážet úsilí o koncentraci sil a prostředků vědy na hlavní problémy.

V tomto smyslu jsou stále aktuální slova s. ministra národní obrany ČSSR na celoarmádním stranickém aktivu v červnu 1981: „Naše úsilí soustředíme na rozvoj vojenskoteoretického myšlení, organizátorských schopností, zvládnutí nových otázek operačního umění a taktiky, soudobých zbraní a bojové techniky. V tomto směru zaměříme pozornost na studium vlivu mezinárodního vojenskopolitického vývoje a vědeckotechnické revoluce ve vojenství a soustavné sledování vojenských příprav agresivního bloku NATO na rozpoutání války v Evropě. Cílevědomě se budeme zabývat zkoumáním a rozpracováním zásad organizace a vedení soudobých operací a boje s využitím moderních klasických zbraní a bojové techniky i zbraní hromadného ničení.“

Vojenskovědecká práce by tudíž měla s využitím poznatků především sovětské vojenské vědy zejména odpovědět, jakým způsobem zvyšovat obranyschopnost ČSSR, stanovit podklady pro komplexní řešení výstavby ČSLA, operační přípravu území a realizaci vojenskotechnické politiky; nově řešit otázky bojové a mobilizační pohotovosti. Na základě určení ČSLA v ozbrojeném zápase rozvíjet způsoby použití druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb, zejména koordinované vedení manévru, úderu a palby, vedení protitankové obrany, bojové činnosti v noci, způsoby obnovení bojovosti a boje s novými prostředky na bojišti. Zvýšit nepřetržitost, pevnost a pružnost velení a řízení. Vypracovat metody a způsoby výchovy a výcviku štábů a vojsk, které při snížení nákladů a zkrácení doby výcviku zabezpečí další zvýšení bojovosti.

Zaměření formulovaná v hlavních přípravných směrech výzkumu v ČSLA do roku 2000 vytvoří ve struktuře celého plánovacího procesu jeden z klíčových nástrojů k orientaci vědecké práce na základní potřeby praxe výstavby a přípravy armády a základ pro celkové zkvalitnění řízení vojenskovědecké práce, k posílení centralizace a cílevědomého propojení úsilí všech vědních oblastí ČSLA. Stupňující se dynamika politického, ekonomického, sociálního, vědeckotechnického a vojenského vývoje však bude vyžadovat periodické hodnocení stanoveného zaměření vojenskovědecké práce k zajištění jeho trvalého souladu s měnícími se potřebami praxe a rozšiřujícími se možnostmi našeho poznání.

VVZ ČSLA je nově organizována od roku 1977. Dosavadní zkušenosti zatím ukazují, že tato nová struktura se celkem osvědčila. Další zdokonalování struktury spočívá v jejím dobudování ve smyslu rozhodnutí velení ČSLA a její dílčí změny v souladu s dlouhodobým zaměřením vojenskovědecké práce do roku 2000.

8. zasedání ÚV KSČ stanovilo jako jeden z nejdůležitějších požadavků současnosti integraci vědy s výrobou, se společenskou praxí. Z toho pro nás vyplývají požadavky posilovat takové formy výzkumu a rozvíjení tvůrčího vojenskoteoretického myšlení, kde spojení vědy s praxí je nejefektivnější a vede k nejrychlejšímu zavedení výsledků zkoumání do praxe vojsk. Jde např. o výzkumy na cvičnicích, vojenskovědecké konference apod.

Současně se tímto způsobem zapojuje

do vojenskovo-vědeckých výzkumů široký aktiv zkušených příslušníků armády z vojenské praxe spolu s pracovníky VVZ ČSLA a vojenských vysokých škol s cílem dosáhnout vysoké praktické využitelnosti vojenskovo-vědecké práce. Velký objem různých výzkumů, jejich specifiků a vzrůstající tempo vědecké práce v dnešních podmínkách ani není možné zajistit pouze samotnými výzkumnými a vývojovými pracovníky z výzkumných ústavů. Kromě toho velká část problémů vojenského umění vzniká ve varu samotné praxe výstavby a přípravy armády a může být nejkvalitněji řešena především úsilím správ MNO, velitelů a náčelníků, štábů a politických orgánů. V současné době v jejich činnosti v podstatě neexistují významné otázky, jejichž správné řešení by bylo možné nalézt bez předcházejícího vědeckého zpracování. K tomu je ovšem třeba zvádnout potřebné účinné metody tvůrčí práce příslušnými řídicími pracovníky.

Daším závažným směrem realizace závěrů XVI. sjezdu KSČ a 8. zasedání ÚV KSČ, který zabezpečil zkvalitnění a zefektivnění vědecké práce v ČSLA, je prohlubování mezinárodního spojeneckého a vnitrostátního spolupráce ve výzkumu.

XVI. sjezd KSČ uložil „nadále budovat ČSLA jako nedílnou součást ozbrojených sil států Varšavské smlouvy, jako armádu vysoce moderní, bezmezně oddanou straně a lidu, schopnou společně se Sovětskou armádou a armádami států Varšavské smlouvy uchránit mír a vymoženosti socialismu“.

Pro rozvoj vojenskovo-vědecké práce v ČSLA to znamená především aktivní účast vědeckovo-výzkumných pracovníků ČSLA na řešení úkolů plánu vojenskovo-vědecké práce Spojených ozbrojených sil (SOS), a to podle našich zvyšujících se možností, v návaznosti na vzrůstající kvalifikaci pracovníků naší VVZ.

Sjednocení úsilí spojeneckých armád v oblasti vojenské vědy umožňuje racionálnější a s nejmenšími náklady vzájemně využít jejich materiálního a intelektuálního potenciálu k dosažení stanoveného cíle. Zabezpečuje vypracování jednotných názorů na obsah a charakter soudobé války i způsoby jejího vedení, na výstavbu ozbrojených sil, jejich přípravu a charakter použití ve válce. Tím se též upevňuje jednotné velení spojeným ozbrojeným silám. Kromě toho těsné styky vylučují duplicitu ve výzkumu, zkracují jeho průběh a urychlují zavedení výsledků výzkumu do praxe.

Proto za klíčový úkol se považuje důsledné splnění podílu ČSLA na společ-

ných vědeckovo-výzkumných pracích v rámci členských států Varšavské smlouvy a rozvíjení nových forem spolupráce v souladu s doporučením štábu SOS. Zásadní význam v tomto směru má uplatňování Statutu Spojených ozbrojených sil členských států Varšavské smlouvy pro vojenskovo-vědeckou práci v podmínkách ČSLA.

Jde v prvé řadě o to, abychom kvalitně a včas splnili úkoly uložené ČSLA na léta 1981–1985 i vědecké úkoly, které vyplývají pro ČSLA z mezinárodních dohod a smluv pro toto období.

Z porovnání rozsahu spojených vědeckých úkolů v období 6. pětiletky a rozsahu těchto úkolů v plánu 7. pětiletky vyplývá, že mezinárodní spolupráce v oblasti výzkumu se prohlubuje, což je odrazem rostoucí internacionalizace.

V rozvoji mnohostranné i dvoustranné vědecké spolupráce se spojeneckými armádami by se v budoucnu měly prosadit progresivnější formy, jako např. organizování mezinárodních výzkumných týmů nebo alespoň dočasných pracovních skupin, uplatňované již v některých případech spolupráce v technickém rozvoji, dále stáží odborníků ve výzkumných pracovištích armád států Varšavské smlouvy. Nevyužití jsou zatím i možnosti dvoustranného vědeckotechnického styku bezdevizovou formou.

Příznivé podmínky pro další prohlubování vědecké spolupráce s ostatními armádami států Varšavské smlouvy vytváří zvyšující se vliv štábu SOS na koordinaci vojenskovo-vědecké práce v rámci spojeneckých armád.

Ve vnitrostátní vědecké spolupráci došlo koncem minulé pětiletky k zásadnímu zlepšení zejména v součinnosti s ČSAV a SAV. Na základě uzavřené dohody byla v ČSLA vypracována na 7. pětiletku ucelená společenská objednávka na základní výzkum. V ČSAV a SAV bylo zřízeno naše koordinační pracoviště, ustavena rada prezidia ČSAV pro obranu a schválen společný plán spolupráce na 7. pětiletku. Hledají se nové, progresivnější formy této spolupráce.

Předpokladem pro perspektivní rozvoj spolupráce s ČSAV a SAV je rozvíjení prognostických prací v ČSLA k využívání základního výzkumu v návaznosti na zahájení prognostických prací v ČSAV a SAV a na přípravu podkladů pro základní výzkum v 8. a 9. pětiletce.

Konkrétní spolupráce mezi pracovišti VVZ ČSLA a výzkumnými ústavy ČSAV a SAV se rozvinula ve všech vědních oblastech. Nejrozsáhlejší je v oblasti technických a přírodních věd. Postupně je též

rozvíjena i spolupráce s civilními vysokými školami.

V dalším rozvoji vnitrostátní vědecké spolupráce bude třeba dále zkvalitňovat využívání orientovaného základního a aplikovaného výzkumu ve prospěch konkrétních potřeb ČSLA. K tomu bude nutné zvyšovat úroveň společenské objednávky ČSLA přesnějším vymezením formulací požadavků na výzkum a spolupráci, opírat se o konkrétní dohody, dále prohlubovat konkrétní bezprostřední formy spolupráce pracovišť VVZ ČSLA a ČSSR s cílem zefektivňovat systém využívání produkce základního a aplikovaného výzkumu.

Pokračovat také ve zkvalitňování a postupném rozšiřování spolupráce s celostátní VVZ, zejména na bázi zvláštní části státního plánu. Hledat možnosti vhodného rozšíření této spolupráce s výzkumnými pracovišti dalších resortů státní správy.

V nastávajícím období vyplývají z linie strany pro další zkvalitňování a zefektivnění vojenskovo-vědecké práce v ČSLA některé další úkoly v oblasti řídicí a organizační práce, v prohlubování výzkumných metod, ve zvyšování dynamiky výzkumů a v jejich celkovém zabezpečení po stránce kádrové, MTZ, normativní i vědeckoinformační.

V rámci toho bude třeba zabezpečit další rozvoj systému VTEI ČSLA jako součásti VVZ i celé informační soustavy ČSLA.

Je možné konstatovat, že se daří postupně prosazovat vyšší kvalitu, komplexnost i hospodárnost vědeckoinformačního zabezpečení, jeho užší sepestí s hlavními úkoly vědecké práce i technického rozvoje a potřebami jejich řízení.

Vzhledem k rostoucím nárokům na uplatňování výsledků vědy a techniky v praxi zůstává ještě nemálo problémů, které bude nutné na úseku vědeckoinformační činnosti v ČSLA vyřešit. Půjde především o to vybavit vědeckoinformační pracoviště prostředky pro zpracování a přenos informací, a to jak uvnitř ČSLA, tak i ve vazbě na celostátní soustavu VTEI, a tak umožnit intenzivnější získávání poznatků z vnitrostátních i mezinárodních systémů VTEI.

Velké zdroje jsou obsaženy v dosud nedostatečně rozvinuté a na mezinárodní úrovni neintegrované spolupráci bratrských armád v oblasti VTEI. K posouzení stavu a možnosti vytváření této integrované mezinárodní soustavy dala ČSLA již v předchozích letech impuls a chce i nadále v rámci možností k řešení této závažné otázky přispívat.

Dalším problémem je kádrové zabezpečení VVZ, vyhledávání zejména mladých

talentů a jejich získání do VVZ ČSLA. I když např. ve společenskovo-vědní oblasti není situace tak kritická, je v ostatních vědních oblastech stav vážný. Tak závažný rozkaz, jakým je RMNO č. 02/1978, se totiž mimo působnost HPS ČSLA neplní uspokojivě, zejména ve vojenskovo-vědní oblasti a v oblasti technických a přírodních věd. Přitom alarmující je skutečnost, že velká část kádrů by se měla z věkových důvodů v období 7. pětiletky obměnit. Z těchto důvodů byla z iniciativy vědecké rady MNO problematika zabezpečení vojenských vysokých škol a pracovišť výzkumné a vývojové základny ČSLA kvalifikovanými kádry zásadně přehodnocena a projednána v letech 1981 a 1982 velením ČSLA.

Byla doporučena a ministr národní obrany ČSSR schválil opatření na příslušných stupních velení ČSLA, kterými je u VVZ a pracovišť VVZ ČSLA zavedena k 1. 9. 1983 nová kvalifikační struktura. Má být plánovitě do roku 1990 dosaženo patřičné naplněnosti u plánovaných počtů kvalifikovaných kádrů s důrazem na všeobecné a taktické obory. K tomu mají příslušní funkcionáři každoročně navrhnout mimořádně talentované absolventy VVŠ v oborech, u kterých výjimečně není nutná praxe u vojsk k přímému zařazení na vědecké, vědeckopedagogické a vědeckotechnické funkce a ke studiu interní vědecké aspirantury. Upřesněn byl též postup důsledného posouzení přihlášek do vědecké aspirantury příslušnými funkcionáři s náčelníky školících pracovišť a přijata i další opatření k doplňování VVZ ČSLA na centrální úrovni.

Ukazuje se, že otázky zabezpečení rozvoje vědy a techniky schopnými kádry se musí stát vlastní všem velitelským stupňům ČSLA, jak to zdůraznil i ministr národní obrany ČSSR na celooarmádním stranickém aktivu k výsledkům XVI. sjezdu KSČ slovy: „Ve vědecké přípravě chceme plánovitě a náročně zabezpečovat výchovu kádrů pro doplňování výzkumné a vývojové základny ČSLA a vojenských vysokých škol.“

V rozvoji vědeckého potenciálu je otázkou dalšího zvyšování kvalifikace pracovníků VVZ a osvojení si moderních metod výzkumu současně se zabezpečením kvalitního přístrojového vybavení VVZ dalším závažným úkolem. V současné době se v závislosti na zvyšování kvality a efektivnosti výzkumných prací zvyšují i kritéria v těchto směrech. I na tomto úseku bude více sledována nejen kvantita, ale i kvalita.

Jeví se potřeba hledat usilovně formy

k zabezpečení přípravy důstojníků u těch specializací, které se neškolí v zařízeních ČSLA. Půjde především o specialisty v oblasti řízení vědeckého výzkumu v informatice, publicistice a v některých oborech matematických a fyzikálních věd.

Předpokládá se zvýšit centrální vliv na zkvalitňování a využívání MTZ ve VVZ ČSLA v souladu s dlouhodobým výhledem, neboť již dnes se projevuje zaostávání ve vybavení pracovišť nejen v oblasti přírodních a technických věd, ale i v ostatních vědních oblastech.

Plnění úkolů vojenskovědecké práce bude i nadále spojeno s úsilím a hledáním nových forem v hospodárném a efektivním vynakládání materiálních a finančních prostředků, a to na všech stupních, které tuto práci ovlivňují.

Před pracovníky v oblasti vědecké práce v ČSLA ve smyslu projednaných stranických materiálů stojí rovněž náležitý úkol vyhodnotit dosavadní a především rozpracovat a zavést dokonalejší kritéria pro hodnocení efektivnosti vojenskovědecké práce v VVZ ČSLA.

Rozvoj aktivity a iniciativy, socialistického soutěžení na pracovištích VVZ ČSLA bude třeba ještě více přimknout k hlavním úkolům výzkumu. Z těchto hledisek bude též podněcována hmotná a morální stimulace, která má současně vytvářet podmínky pro zvyšování kvalifikace vědeckých, vědeckopedagogických a vědeckotechnických pracovníků ČSLA. Systém hmotné stimulace ke zvyšování kvalifikace tvůrčích pracovníků — vojáků z povolání na pracovištích VVZ ČSLA a ve vojenských vysokých školách, který byl vypracován v roce 1981, projednan a přijat velením ČSLA, je v současné době realizován.

Komplexní pojetí morální a hmotné stimulace pracovníků VVZ ČSLA je však třeba dořešit, a to nejen vzhledem k úkolům státním a spojeneckým, ale i ostatním, zejména resortním. Nabízí se využití některých zkušeností z jiných spojeneckých armád, např. z vypisování cen různými funkcionáři k ocenění tvůrčí činnosti ve vojenské vědě a širší využívání dalších stimulačních forem. Využít je třeba i výsledků experimentů ve stimulování tvůrčí práce ve výzkumu a vývoji, které se ověřují v jiných resortech. 8. zasedání ÚV KSČ silně akcentuje stránku morální a hmotné stimulace ve výzkumu a vývoji, zejména v souvislosti s urychlenou realizací výsledků v praxi. Z takto pojeté komplexnosti stimulace pracovníků ČSLA nutně vyplývá požadavek stimulovat k dosažení výsledků všechny tvůrčí pracovníky,

vstupující do celého procesu výzkum — vývoj — výroba — užití. Nejde tudíž jen o stimulování pracovníků VVZ ČSLA a vojenských vysokých škol, nositelů vědeckých hodnot a kvalifikačních stupňů, ale i tvůrčích pracovníků, kteří odpovídají v MNO a ve štábech za správné zaměření výzkumu a vývoje, jeho usměrňování, oponování a ověřování v průběhu řešení a konečně i za zavádění výsledků do vojenské praxe. Vojenskovědeckou práci nelze totiž vidět jako něco, co je odděleno od služební činnosti. Je prvořadou povinností všech funkcionářů odpovědných za příslušné úseky výstavby a přípravy armády a bez ní nelze plnit tyto složité a odpovědné úkoly.

Velení ČSLA věnuje rozvoji vědecké práce a jejímu současnému i perspektivnímu zabezpečení trvalou pozornost. Svědčí o tom řada dokumentů, projednaných v posledních letech ve vědecké radě MNO a v kolegiu MNO a na základě nich přijatých opatření k systematickému zefektivňování a zkvalitňování této činnosti v ČSLA.

Se stejným cílem se předpokládá v období 1984 — 1985 projednat v těchto vcholných orgánech ČSLA řada dokumentů, vyplývajících z řešení uvedených problémů, které směřují k realizaci opatření KSČ v oblasti uplatňování vědeckotechnického rozvoje v ČSLA.

Půjde zejména o novelizaci normativních dokumentů pro plánování a řízení vědecké práce v ČSLA, zaměřených na výzkum v ČSLA do roku 2000 a plány vědecké práce, řešení dalších koncepčních otázek, které se týkají kádrů, dalšího rozvoje systému vědeckých, technických a ekonomických informací ČSLA, morální a hmotné stimulace tvůrčích pracovníků ve vědecké práci, hodnocení efektivnosti vojenskovědecké práce atd.

Ke zvýšení efektivnosti vojenskovědecké práce se předpokládá organizovat řadu vojenskovědeckých konferencí k dalšímu usměrnění vědecké práce, prohloubení její metodologie i dalšího zvyšování kvalifikace tvůrčích kádrů.

Budou dále hledány cesty k prohlubování vnitrostátní a mezinárodní vědecké spolupráce a navrhována příslušná opatření k tomuto cíli.

Do tohoto procesu by se měli zapojit nejen funkční orgány ČSLA, které se zabývají vědeckotechnickým rozvojem, tvůrčí pracovníci VVZ ČSLA a VVŠ, ale i všichni ostatní zkušení příslušníci ČSLA, kteří odpovídají na svých úsecích za další zvyšování úrovně všestranné připravenosti ČSLA.

Československo-sovětské spojenectví a přátelství

Československo-sovětské spojenectví a přátelství má svou historii a tradici, které umožňují lépe poznat i jejich současný význam.

Před čtyřiceti lety, dne 12. prosince 1943, v době, kdy Rudá armáda zasazovala zdrcující údery hitlerovskému Německu a jeho spojencům, v době, kdy se český a slovenský lid doma i v zahraničí aktivně spolupodílel na boji proti fašismu, v době, kdy se upevňovala vedoucí úloha KSČ v protifašistickém odboji, byla v Moskvě podepsána „Smlouva o přátelství, vzájemné pomoci a poválečné spolupráci mezi Československou republikou a Svazem sovětských socialistických republik“. Klement Gottwald její historický význam pro národy Československa vymezil takto: „Tato smlouva zbavuje naše národy nejtěžšího břemene, které po staletí nesly: strachu o existenci. Smlouva nám dává pevný základ, ale budovu, v níž budeme žít my i ti, co přijdou po nás, musíme vystavět sami. Na nás závisí, jaká to bude budova. Chceme, aby byla co nejlepší.“ (Gottwald, K.: Výbor z díla II., Praha 1971, s. 49.) Dějiny potvrdily správnost tohoto hodnocení.

Československo-sovětská spojenecká smlouva z 12. prosince 1943 obsahově navázala na prvou československo-sovětskou spojeneckou smlouvu ze 16. května 1935 a dále ji významně obohatila. Současně smlouva navázala na „Úmluvu mezi Svazem sovětských socialistických republik a Republikou Československou“ z 18. července 1941, která mimo jiné obsahovala ustanovení, že na území SSSR budou vytvořeny vojenské jednotky z československých státních občanů. Československé vojenské jednotky v SSSR se seznamovaly s vojenskou vědou, vojenským uměním Rudé armády, s její morálně politickou silou a jejím bojovým mistrovstvím. 1. čs. samostatný prapor v SSSR svedl 8. března 1943 u Sokolova první boj s německými jednotkami. Zkušenosti naší vojenské jednotky v SSSR ze společných bojů s Rudou armádou proti fašismu měly zásadní význam pro výstavbu nové československé armády, budované na základě Košického vládního programu.

Podepsání československo-sovětské spojenecké smlouvy 12. prosince 1943 bylo významným úspěchem politiky KSČ a stalo se důležitým předělem v dějinách zahraniční a vojenské politiky československého státu. Položilo základ nové zahraničně politické orientace Československa. Tato smlouva byla prvou smlouvou, kterou fašismem zotročené Československo ve druhé světové válce uzavřelo. (Československo uzavřelo další spojenecké smlouvy s lidově demokratickými státy po druhé světové válce. První spojeneckou smlouvu uzavřelo Československo s Jugoslavií 9. května 1946.) Byla to zároveň prvá spojenecká smlouva, kterou Sovětský svaz uzavřel se státem kontinentální Evropy v průběhu druhé světové války. (Další spojeneckou smlouvu uzavřel s Francií 10. prosince 1944.) Československo-sovětská smlouva se svým způsobem stala výchozím článkem systému spojeneckých smluv, které ve druhé polovině čtyřicátých

let Sovětský svaz uzavřel s novými lidově demokratickými státy. Uvedené souvislosti naznačují širší celoevropský dosah československo-sovětské spojenecké smlouvy z prosince 1943.

Československo-sovětská spojenecká smlouva, vymezená šesti články, spočívá na principu trvalého přátelství a přátelské spolupráce, jakož i vzájemné pomoci, na principu koordinace zahraničně politické a vojenské činnosti a na principu respektování nezávislosti a svrchovanosti, jakož i nevměšování do vnitřních záležitostí druhého státu. Hodnotu těchto principů prověřila historická zkušenost uplynulých čtyřiceti let. Je zcela přirozené, že jejich obsah a dosah se v procesu historického vývoje politicky a sociálně rozšiřoval. Smlouva stanovila směry rozvoje poválečných vztahů mezi Sovětským svazem a Československem. Především dala Československu první mezinárodně politické a spojenecké záruky bezpečnosti, samostatnosti, suverenity a svobodného rozvoje. Smlouva měla zároveň závažný vnitropolitický dosah.

Otázka zajištění bezpečnosti Československa ve strategicky důležité střední Evropě patřila vždy ke klíčovým otázkám existence Československa. KSČ od svého vzniku v roce 1921 vedla těžký a dlouhý boj o základní zahraniční politickou orientaci československého státu, která by zajišťovala jeho samostatnost, suverenity a svobodný rozvoj. Tyto jistoty spatřovala v rozvoji československo-sovětské spolupráce. Klement Gottwald v projevu na VII. kongresu Komunistické internacionály v Moskvě 7. srpna 1935 zdůraznil, že: "... Sovětský svaz je záštitou míru a oporou Československa proti expanzi hitlerovského imperialismu". (Gottwald, K.: K vojenské politice KSČ. Praha 1981, s. 90.) Vládnoucí česká a slovenská buržoazie se v zahraniční a vojenské politice orientovala na západní mocnosti, především na Francii. Mnichovským diktátem, který Sovětský svaz nikdy neuznal, rozbítím Československa, zahraniční a vojenská politika vládnoucí české a slovenské buržoazie zkrachovala. A nejen to. Přivedla naše národy na pokraj národní katastrofy. Československá buržoazie nedokázala vyřešit základní politický a historický úkol: zajistit bezpečnost a nezávislost československého státu. Hitlerovské Německo okupací Čech a Moravy, vytvořením loutkového klerofašistického Slovenského státu, získalo významnou strategickou oblast ve střední Evropě. Současně získalo značný vojenskoprůmyslový potenciál, kterého využívalo v průběhu druhé světové války.

Sovětský svaz představoval pevnou oporu a naději československého lidu v období mnichovského diktátu i v době ztrocení Československa hitlerovským fašismem. Byla to Sovětská armáda, která osvobodila Československo z fašistické poroby a tak zachránila Čechy a Slováky od fašistické záhuby. Československo-sovětské spojení a přátelství, jak konstatoval Košický vládní program z 5. dubna 1945, tvořilo základ nové zahraničně politické a vojenské orientace osvobozené republiky. Program zdůraznil: „Smlouva československo-sovětská z 12. prosince 1943 o vzájemné pomoci, přátelství a poválečné spolupráci bude určovat pro veškerou budoucnost zahraničně politickou pozici našeho státu.“ (KSČ o ozbrojených silách. Dokumenty 1918—1981. Praha 1981, s. 195.) O uchování těchto hodnot sváděla KSČ do února 1948 těžký zápas s reakčními představiteli Národně socialistické strany, Československé strany lidové, Demokratické strany (na Slovensku) a s pravicovými představiteli československé sociální demokracie.

Gustáv Husák v projevu u příležitosti 35. výročí Vítězného února řekl: „Pro vítězství pracujícího lidu v únorových dnech 1948 mělo nenahraditelný význam, že po boku Československa stál pevný spojenec — Sovětský svaz. Tím bylo znemožněno otevřeně zasahování imperialismu do vnitřních záležitostí naší země. Naši pracující mohli svrchovaně, svobodně, v souladu s ústavou rozhodnout o svém vlastním osudu.“ (Projev soudruha Gustáva Husáka. Rudé právo, 25. února 1983.)

Po únorovém vítězství pracujícího lidu v roce 1948, kdy byla poražena buržoazie, která se pokusila zvrátit ve svůj prospěch vnitřní vývoj v Československu i jeho zahraniční a vojenskou politiku a kdy dělnická třída v čele s KSČ a ve svazku s drobným a středním rolnictvem a pracující inteligencí plně převzala politickou moc, se kvalitativně změnila sociální, politická a ideologická základna československo-sovětského spojení a přátelství. Nová kvalita spočívala v tom, že československo-sovětské spojení a přátelství se rozvíjelo na základě historických zkušeností již na pevném základě marxismu-leninismu a proletářského a socialistického internacionalismu a stalo se nedílnou součástí nového typu mezinárodních vztahů, které se rozvíjely mezi mladými socialistickými státy. Československo se stalo součástí světové socialistické soustavy, která se zformovala na sklonku čtyřicátých let. Tato okolnost rozhodujícím způsobem ovlivnila i jeho mezinárodní postavení.

Po únorovém vítězství pracujícího lidu stálo Československo v zahraniční politice před těmito hlavními úkoly:

1. Uplatňovat a rozvíjet hlavní princip zahraniční politiky — československo-sovětské spojení a přátelství.
2. Dotvořit spojenecký a bezpečnostní systém se zeměmi lidové demokracie.
3. Zajistit příznivé podmínky pro vnější ekonomické vztahy.
4. Bojovat za mír a společenský pokrok v Evropě a ve světě.

Československo-sovětské vztahy významně ovlivnil mezinárodní vývoj. Byl to především rozvoj světového revolučního procesu, který vedl k významným změnám poměru sil mezi socialismem a imperialismem. Byl to rozvoj spolupráce při socialistické a komunistické výstavbě, při překonávání vzniklých potíží, překážek a chyb, při upevňování pozic a mezinárodního socialismu a při obraně socialismu a míru. V neposlední řadě to byla imperialistická politika studené války, politika z pozice síly, politika „osvobozování“ a „zatlačování“ komunismu, sjednocení hlavních sil imperialismu v Severoatlantickém paktu, který byl pod patronací USA vytvořen 4. dubna 1949. Pakt NATO, jeho řídicí politické a vojenské orgány, byly vytvořeny k přípravě společných politických a vojenských akcí proti socialistickým zemím a proti ostatním revolučním silám. V rámci paktu NATO byla rozhodující úloha přisouzena vojenské síle USA, především jaderné, a vojenským přípravám proti socialistickým zemím (což vytváří vojenskostrategické koncepty NATO a stupňování závodů ve zbrojení) a další vojenské a podvratné akce imperialistických států.

Tyto skutečnosti ve spojitosti se vznikem zbraní hromadného ničení vytvořily kvalitativně novou vojenskopolitickou situaci v Evropě a ve světě. Na základě toho vznikly nové determinanty bezpečnosti a obrany socialistického Československa a ostatních socialistických zemí. Z nich největší význam měly tyto skutečnosti:

1. Československo v třídě a vojensky rozdělené Evropě a v podmínkách revoluce ve vojenském směru může zajistit svůj rozvoj a svou bezpečnost a obranu jedině ve spojení se Sovětským svazem a dalšími socialistickými zeměmi.
2. To, že Sovětský svaz, díky úspěchům ve vědě a technice zlikvidoval jaderný monopol USA (v září 1949) a tzv. vojenskou nezaniklost USA (v říjnu 1957, kdy byla úspěšně vypuštěna první umělá družice Země Sputnik), že vytvořil nový druh ozbrojených sil Sovětské armády — vojska strategického určení (leden 1960), že dosáhl vojenskostrategické rovnováhy se Spojenými státy americkými (v šedesátých letech). Náčelník generálního štábu ozbrojených sil SSSR a první náměstek ministra národní obrany SSSR maršál Sovětského svazu N. V. Ogarkov zdůraznil: „Hlavním činitelem mohutnosti ozbrojených sil za současných podmínek jsou raketová vojska strategického určení, která jsou schopna v případě, že agresor rozpoutá proti Sovětskému

svazu a jiným zemím socialistického společenství válku s použitím jaderných zbraní, bez prodlení provést odvety drtivý úder. Odpálení moderních balistických raket umístěných na zemi i na moři je automatizované. Jejich takticko-technické charakteristiky umožňují provést úder na nepřátelské objekty, umístěné kdekoli na světě, a to s dostatečně vysokou přesností." (Ogarkov, N. V.: Vždy připraveni k obraně vlasti. Praha 1983, s. 41.)

3. Sjednocení politického a obranného úsilí socialistických zemí v rámci vojenskopolitické organizace — Varšavské smlouvy, která byla založena 14. května 1955. V rámci Varšavské smlouvy byly vytvořeny tyto orgány: politický poradní výbor, spojené velení ozbrojených sil v čele s hlavním velitelem a štábem spojených ozbrojených sil. Později, na základě rozhodnutí politického poradního výboru v roce 1969 byl vytvořen výbor ministrů obrany a další vojenské orgány a v roce 1976 byl vytvořen výbor ministrů zahraničních věcí. Členské státy Varšavské smlouvy sledují obrannou strategickou doktrínu, která spočívá na zásadách proletářského a socialistického internacionalismu a na zásadách mírového soužití států s rozdílným společenským zřízením a na leninském učení o obraně socialismu. Pražská politická deklarace z ledna 1983 zdůraznila: „Členské státy Varšavské smlouvy se nesnaží o vojenskou převahu nad členskými státy NATO a nemají v úmyslu napadnout tyto státy, jakož i jakoukoli jinou zemi v Evropě nebo za jejími hranicemi." (Politická deklarace členských států Varšavské smlouvy. Rudé právo, 7. ledna 1983.)

Pevné mezinárodní postavení a bezpečnost ČSSR se opírá o pevné pilíře, a to o:

- dosažené výsledky ve výstavbě rozvinuté socialistické společnosti,
- dvoustranné spojenecké smlouvy se socialistickými zeměmi, mezi nimiž klíčová úloha připadá československo-sovětské spojenecké smlouvě,
- příslušnost k Varšavské smlouvě a RVHP,
- dvoustranné smlouvy o přátelství uzavřené s rozvojovými zeměmi (jen po XVI. sjezdu KSČ v roce 1981 Československo uzavřelo smlouvy o přátelství a spolupráci s těmito zeměmi: Afghánistánem — červen 1981, Etiopií a Jemenskou lidově demokratickou republikou — září 1981, Angolou — říjen 1981, Libyí — září 1982 a Mozambikem — říjen 1981),
- příslušnost v mezinárodních organizacích, především OSN,
- další mezinárodní dohody a smlouvy; je účastníkem konference o bezpečnosti a spolupráce v Evropě a patří k signatářům Závěrečného aktu.

Významný mezník v rozvoji československo-sovětského spojení a přátelství představuje nová Smlouva o přátelství a vzájemné pomoci mezi ČSSR a SSSR, podepsaná nejvyššími stranickými a státními činiteli obou zemí v Praze 6. května 1970. Proč? Smlouva byla podepsána v době, kdy díky mírové aktivitě zemí socialistického společenství se začal rozvíjet proces uvolňování mezinárodního napětí. Smluvní strany při podpisu nové spojenecké smlouvy ČSSR a SSSR vycházely z reálného poměru sil, jak se vytvořil mezi socialismem a kapitalismem v Evropě a ve světě a z poznání, že řešit mezinárodní rozpory vojenskými prostředky by mělo pro národy katastrofální důsledky a že v jaderné válce, pokud by byla rozpoutána, nemůže být vítězů. Potvrdily pevně odhodlání napomáhat upevňování míru a bezpečnosti v Evropě a ve světě na základě zásad mírového soužití států s rozdílným společenským zřízením. Vyslovily se pro to, aby se Evropa stala světadílem plodné spolupráce mezi rovnoprávnými národy, činitelem stability míru a vzájemného porozumění na celém světě.

Nová československo-sovětská spojenecká smlouva z května 1970 organicky navazuje na smlouvu z 12. prosince 1943. Potvrzuje věrnost jejím hlavním cílům a zásadám a současně vyjadřuje novou kvalitu vzájemných vztahů mezi ČSSR a SSSR, jakož i zemí socialistického společenství, založených na historických zkušenostech, na vě-

deckém učení marxismu-leninismu, na zásadách socialistického internacionalismu a leninském učení o obraně socialismu. Její uzavření krátce poté, kdy byla překonána krize ve straně a společnosti, mělo širší význam a dosah. Potvrdilo stabilitu poměru v ČSSR, vyjádřilo internacionalistický vztah našich národů k Sovětskému svazu a přispělo k semknutosti socialistického společenství.

Československo-sovětská smlouva z 6. května 1970 upevnila mezinárodně politické postavení ČSSR, silně oťesené vystoupením kontrarevolučních sil, a stala se pevnou zárukou socialistického rozvoje Československa. Potvrdila, že úhelným kamenem československé zahraniční politiky zůstává úsilí, které směřuje k upevňování spojení, spolupráce a přátelství jednak se Sovětským svazem, jednak s dalšími socialistickými zeměmi. Přírozený základ československé zahraniční politiky tvoří nerozborný svazek komunistických stran socialistických zemí a klíčovým principem pak zůstává neustálý rozvoj všestranné spolupráce a součinnosti se Sovětským svazem. Dále vytvořila příznivé mezinárodně právní předpoklady pro další rozvoj hospodářské, vědecké, kulturní, technické, vojenské a další spolupráce ČSSR a SSSR, což odpovídá životním zájmům národů obou zemí, slouží věci míru a socialismu. Stanovila úkol dále rozšiřovat spolupráci a přímé styky mezi orgány státní moci a mezi společenskými organizacemi pracujícími za účelem hlubšího vzájemného poznávání a sblížování národů obou zemí.

Československo-sovětské spojení a přátelství smluvně zakotvuje tyto důležité principy:

1. Zakotvuje, že obrana socialistických vymožeností, jichž bylo dosaženo hrdinným úsilím a obětavou prací lidu, jsou společnou internacionální povinností socialistických zemí.

2. Stanoví, že: „V případě ozbrojeného útoku proti jedné z vysokých smluvních stran ze strany kteréhokoli státu nebo skupiny států bude to druhá smluvní strana považovat za útok i proti sobě a okamžitě jí poskytne veškerou pomoc včetně vojenské a rovněž podporu všemi prostředky, které má k dispozici, uplatňujíc tak právo na individuální nebo kolektivní obranu podle článku 51 Charty Organizace spojených národů.“ (Československo-sovětské vztahy 1945–1960. Praha 1971, s. 440.)

3. Prohlašuje, že těsná vojenská spolupráce ČSSR a SSSR a koordinace vojenské činnosti v rámci Varšavské smlouvy tvoří základ bezpečnosti socialistického Československa.

Československo a Sovětský svaz koordinují svou zahraniční vojenskou a ekonomickou politiku dvojím způsobem: na dvoustranné úrovni a v rámci Varšavské smlouvy a RVHP.

V ČSSR působí velký počet nevládních organizací a širokých lidových mas, jejichž činnost je zaměřena na upevňování a rozvíjení československo-sovětského spojení a přátelství.

Novou etapu rozvoje československo-sovětských vztahů charakterizuje řada skutečností:

- Sovětský svaz vybudoval rozvinutou socialistickou společnost a ČSSR začala její výstavbu,

- přechod národního hospodářství ČSSR a SSSR na cestu intenzivního rozvoje ekonomiky a zdokonalování hospodářského mechanismu na základě plného uplatnění ekonomických zákonů socialismu, nových přístupů k řízení společenské výroby.

- proces postupného sblížování socialistických zemí se zrychlil a začal se uskutečňovat program socialistické ekonomické integrace, který byl přijat na XXV. zasedání Rady vzájemné hospodářské pomoci v roce 1971,

- rozvíjení společné zahraničně politické strategie a taktiky zemí socialistického společenství,

— existence vojenskostrategické rovnováhy mezi SSSR a USA a mezi Varšavskou smlouvou a NATO, která je významným faktorem bezpečnosti socialistických zemí.

XVI. sjezd KSČ opět potvrdil, že hlavním úkolem československé zahraniční politiky zůstává rozvíjení a prohlubování spolupráce se Sovětským svazem a dalšími zeměmi socialistického společenství a koordinace činnosti v rámci Varšavské smlouvy a RVHP. Ke splnění tohoto úkolu přispěla návštěva stranické a státní delegace vedené G. Husákem v SSSR v červnu 1982 i další setkání nejvyšších představitelů obou zemí v druhé polovině roku 1982 a v roce 1983. Společné komuniké z června 1982 říká: „Obě strany s hlubokým uspokojením konstatovaly, že vztahy mezi Československou socialistickou republikou a Sovětským svazem se opírají o životadárné zásady marxismu-leninismu a socialistického internacionalismu. O pevný základ Smlouvy o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci mezi ČSSR a SSSR. Osvědčené přátelství a spolupráce bratrských stran, států a národů dosáhly v posledním období kvalitativně nové úrovně.“ (Společné komuniké. Rudé právo, 5. června 1982.)

To vše má zásadní význam. Ve svých důsledcích to působí ve prospěch odvrácení jaderné války, ve prospěch míru a společenského pokroku. Sovětský svaz, ČSSR a další státy socialistického společenství v Politické deklaraci členských států Varšavské smlouvy z 5. ledna 1983 a ve Společném prohlášení, přijatém na setkání vedoucích stranických a státních činitelů Bulharska, Československa, Maďarska, NDR, Polska, Rumunska a SSSR 28. června 1983 na základě analýzy vývoje mezinárodních událostí, kdy pokračuje stupňování napětí, předložily soubor konkrétních návrhů, které směřují k uvolňování napětí, ke snížení úrovně vojenské konfrontace mezi Varšavskou smlouvou a NATO, k úspěšnému skončení jednání ve Vídni, v Madridu a v Ženevě, k omezení a nepoužití jaderných zbraní. Prohlásily, že je nezbytné dosáhnout dohody, která by vyloučila rozmístění nových amerických raket středního doletu v zemích západní Evropy a zároveň vedla ke snížení počtu zbraní středního doletu na evropském kontinentu na zásadě rovnosti, vzájemné bezpečnosti a na co nejnižší úrovni. Zdůraznily, že vyvinou maximální úsilí k odvrácení válečné hrozby, zachování strategické rovnováhy v Evropě, k obraně bezpečnosti socialistického společenství a k nedotknutelnosti územních a politických realit dnešní Evropy. Společné prohlášení socialistických zemí zdůraznilo: „Státy zastoupené na setkání jsou pevně přesvědčeny, že mír nemůže být upevněn horečným zbrojením. Jsou důslednými odpůrci jeho stupňování. Jediné omezení, zničení a likvidace zbraní, opatření směřující ke všeobecnému a úplnému odzbrojení pod přísnou mezinárodní kontrolou, mohou lidstvu přinést trvalý a spolehlivý mír.“ (Společné prohlášení. Rudé právo, 29. června 1983.)

Díky moudré vnitřní, zahraniční a vojenské politice KSČ je mezinárodní postavení ČSSR pevné. Naše národy se poprvé ve své historii nemusí obávat o svou národní, státní a sociální existenci. V těchto širokých souvislostech je nutné chápat politický a vojenský význam a dosah československo-sovětského společenství a přátelství. Gustáv Husák u příležitosti 35. výročí Vítězného února, 24. února 1983, prohlásil: „... v současném neklidném světě si znovu uvědomujeme neocenitelný význam, jaký má pro mírový život našeho lidu pevné přátelství, společenství a všestranná spolupráce se Sovětským svazem, skutečnost, že Československo je pevným článkem společenství socialistických zemí. To je spolehlivá záštita nezávislosti a bezpečnosti našeho státu. S plným opodstatněním můžeme říci, že naše přátelství a společenství se Sovětským svazem je tak pevné, a československo-sovětská spolupráce tak všestranná a rozvíjená jako nikdy v minulosti.“ (Projev soudruha Gustáva Husáka, Rudé právo, 25. února 1983.)

VELENÍ VOJSKŮM V SOUDOBÝCH OPERACÍCH

Válka jako pokračování politiky vládnoucí třídy té které země jinými, násilnými prostředky, je složitým komplexem činností a jevů, zaměřených k určitému, předem stanovenému cíli. Tímto cílem je zpravidla porážka (zničení) ozbrojených sil nepřítele, ovládnutí jeho území a realizace záměrů politického vedení válčících stran v politickoekonomické oblasti.

Obdobně jako každá jiná složitá společenská činnost (na které se podílí mnoho vykonavatelů a která probíhá za neustále se měnících podmínek) i válka vyžaduje pečlivou přípravu a pevné cílevědomé řízení v celém svém průběhu.

Chceme-li z tohoto hlediska definovat řízení ozbrojených sil v míru a za války, pak pod ním rozumíme cílevědomou činnost velitelů, jejich zástupců, štábů, politických orgánů, náčelníků druhů vojsk a služeb, která vychází ze zákonitostí a principů vojenského umění a je zaměřena na udržování podřízených vojsk ve stavu trvalé vysoké bojové pohotovosti, na jejich přípravu k vedení bojové činnosti a usměrnění úsilí k úspěšnému splnění úkolů v boji a operaci při efektivním využití všech sil a prostředků.

Velení vojskům ve všech minulých válkách bylo jedním z rozhodujících faktorů dosažení vítězství nad nepřítelem. Přitom požadavky na velení se neustále měnily v závislosti na tom, jak se měnily výzbroj a organizace vojsk a spolu s tím způsoby a podmínky vedení ozbrojeného zápasu. Např. ještě ve druhé světové válce prostředky ničení hlavních sil pozemního vojska měly poměrně nízký účinek a omezenou hloubku působení. Motorizace armád zdaleka nedosahovala současné úrovně. V důsledku toho tempa operací byla, ve srovnání s dnešními měřítky, poměrně nízká, situace na frontě se vyvíjela a měnila vcelku rovnoměrně, bez náhlých překvapivých zvrátů operačně strategického významu. Z toho vyplývaly i přiměřeně nižší nároky na všechny stránky velení vojskům.

V dnešních podmínkách nesrovnatelně vzrostlo množství a úroveň výzbroje a technického vybavení vojsk. Zvýšil se dosah, manévrovací schopnosti a ničivé účinky všech zbraní. Jaderné zbraně, vysoká schopnost ničení nových klasických prostředků, stupeň motorizace a mechanizace moderních armád zásadně ovlivňují způsob vedení a charakter soudobých operací. Příští válka (kdyby k ní došlo) by měla velký prostorový rozmach a vedla by ji mohutná

koaliční uskupení vojsk s nerozhodnějšími cíli, při maximálním úsilí válčících stran. Činnost vojsk by probíhala v širokých pásmech, po směrech a vyznačovala by se velkou dynamičností, manévrovostí a rozhodností. V důsledku pravděpodobného oboustranného použití jaderných zbraní by v operacích docházelo k vytváření rozsáhlých zamořených a rozrušených prostorů, ve kterých by vojska byla nucena vést dlouhotrvající bojovou činnost.

Jak ukazují zkušenosti z lokálních válek, vysoká tempa operací, rychlé změny situace na bojišti a nerovnoměrný vývoj bojů a operací v soudobé válce vytvářejí podmínky pro náhlý vznik nepředvídaných situací. Rozdíly v tempu postupu pozemních vojsk bojujících stran vedou k vzájemnému hlubokému vklínění operačních sestav, úder se vedou na samostatných směrech a do mezer. Charakteristickým rysem soudobých operací je boj o čas a o získání iniciativy, rychlé přechody od jedné k druhé bojové činnosti k druhým často bez přestávky a beze změn v operační sestavě. Podstatně vzrostl význam radioelektronického boje a všestranného zabezpečení bojové činnosti vojsk, zvláště průzkumu, ochrany proti zbraním hromadného ničení a maskování. Velký rozmach operací, vysoká nasycenost vojsk technikou a ničivé účinky soudobých zbraní kladou značné nároky na materiální, technické a zdravotnické zabezpečení vojsk. Veškerá činnost vojsk musí být vysoce aktivní, protože pasivita odsuzuje předem k porážce.

Všechny tyto skutečnosti ve svých důsledcích vyúsťují v nové, vyšší požadavky na velení vojskům v soudobých operacích. Jestliže naše polní řády uvádějí, že velení vojskům musí být nepřetržitě, pevně a pružné, není třeba na tomto ustanovení nic měnit. Je však třeba dát jim nový obsah, který by odpovídal současným podmínkám.

Nepřetržitost je základním požadavkem na velení vojskům v soudobých operacích. Náléhavá nutnost nepřetržitosti velení vyplývá z charakteru moderní výzbroje. Tato umožňuje válčícím stranám při dovedném a soustředěném použití prostředků ničení rychle a zásadně měnit situaci na bojišti a díky vysoké manévrovosti vojsk (včetně aeromobilních a výsadkových) tuto změnu rychle využít ve svůj prospěch. Velení vojskům musí tedy velitel a štáb neustále zabezpečovat možnost sledování vývoje situace a v potřebné míře na ni reagovat včasným vydáváním bojových úkolů podřízeným a kontrolou jejich plnění.

Moderní výkonné spojovací prostředky vytvářejí všechny předpoklady k tomu, aby velitelé a štáby měli nepřetržitě spojení s podřízenými ve všech fázích operace a boje. Při dovedné organizaci spojovacích sítí a vycvičenosti obsluh plně zabezpečují utajení předávání zpráv, hlášení, rozkazů a nařízení mezi jednotlivými stupni velení.

Systém členění polních pohyblivých míst velení (zavedený v naší armádě) je z hlediska zabezpečení nepřetržitosti velení vysoce účelný a umožňuje velení vojskům i v nejtěžších podmínkách pozemní a vzdušné situace a při vyřazení některých jeho elementů činností nepřítele. Vyžaduje pečlivou organizaci velení v operaci a v boji, promyšlený manévr jednotlivými místy velení a schopnost rychle přenášet velení z jednoho místa na druhé.

Důležitou úlohu v zabezpečení nepřetržitosti velení plní ochrana a obrana míst velení před nepřátelským průzkumem všeho druhu a před činností jeho diverzních skupin a výsadků. Je to úkol velmi složitý. Složitost spočívá v tom, že místa velení mají dnes mnoho charakteristických objektů, které usnadňují jejich vyhledávání a odlišení od jiných prvků operační a bojové sestavy. Výrazně se zvýšily vyhledávací a rozpoznávací schopnosti průzkumných prostřed-

ků nepříteli, vzrostly možnosti jeho palebných prostředků všeho druhu při ničení zjištěných cílů a objektů v sestavě našich vojsk (včetně a především míst velení).

Zvláštní pozornost musí velitelé a štáby trvale věnovat zabezpečení nepřetržitosti velení v podmínkách intenzivního oboustranného a radioelektronického boje. Jak ukazují zkušenosti z lokálních válek, nepřítel má vysoce účinné radioelektronické prostředky průzkumu a umlčování spojovacích sítí a hromadně a dovedně je využívá v nejdůležitějších fázích operace a boje k úplnému narušení a ničení systému velení druhé strany.

Zabezpečení nepřetržitosti velení za této situace vyžaduje přijímat řadu opatření organizačního a technického rázu. Kromě již zmíněného vytváření široce rozvětveného systému míst velení, promyšleného manévru jimi a včasného přenášení velení z jednoho místa na druhé, je třeba věnovat vysokou pozornost ochraně a obraně míst velení včetně využití technických prostředků, zejména vybudování, maskování (zvláště rádiovému), vytváření klamných objektů a spojovacích sítí, organizaci opatření k rychlé obnově a odstranění následků úderů nepříteli na systém velení. Velký význam bude mít vycvičenost obsluh a schopnost rychle přecházet z jedné frekvence na druhou apod.

Pevnost velení zůstává i nadále jednou z rozhodujících podmínek úspěšného řízení vojsk v operaci a v boji. V duchu ustanovení polního řádu naší armády ji chápeme jako důsledné a houževnaté uskutečňování rozhodnutí velitele k přesnému a úplnému splnění stanovených bojových úkolů. V důsledku rychlých a často zásadních změn situace na bojišti je velitel nucen častěji než kdykoli předtím zvažovat situaci, přijímat k ní odpovídající rozhodnutí a v souladu s ním upřesňovat úkoly vojskům. Za těchto okolností pevnost velení vidím v tom, aby velitel bez mimořádných důvodů neodcházel od původního zámyslu operace (boje), ale naopak hledal nevýhodnější způsob jeho plnění v konkrétně vzniklé situaci. To platí obecně, má však zvláštní význam zejména na operačně taktickém a operačním stupni velení. K původnímu zámyslu je vázána celá řada opatření od úkolů vojsk a druhů vojsk a vzájemné součinnosti při jejich plnění až po otázky všestranného zabezpečení operace a vojsk a součinnost s prostředky nadřízeného velitele a se sousedy. Jakákoli ne plně opodstatněná změna původního zámyslu tyto vazby vážně narušuje a nutí k dalším rozhodnutím a k improvizaci, která není z hlediska organizované činnosti vojsk a služeb v operaci žádoucí a účelná.

Vysoké nároky se kladou na **pružnost velení**, tj. na schopnost velitelů a štábů trvale registrovat a analyzovat situaci na bojišti, operativně a včas na ni reagovat v řízení bojové činnosti podřízených. Z charakteru soudobých operací a bojů vyplývá, že orgány velení na všech stupních budou nuceny neustále zpracovávat značné množství nejrozumnějších a často i protichůdných informací o vlastních vojskách, o nepříteli, o terénu v pásmu činnosti vojsk aj. Toto platí nejen v podmínkách vedení operací klasickými prostředky, ale — a tím více — při používání jaderných zbraní. Přitom nejde o prosté registrování přijatých informací, ale už při obdržení každé z nich o zhodnocení jejich významu a naléhavosti a o třídění na podstatné a nepodstatné, ověřené nebo neověřené apod.

Některé prameny uvádějí, že na základě zkušeností ze cvičení objem informací o situaci na stupni pluku představuje 15—20 strojem psaných stran, na divizi analogicky 40—50 stran, v armádě do 200 a ve frontu do 1500 stran. Podle těchto pramenů dnešní velitel a štáb 60—70 % svého úsilí vynakládá na

sběr, předběžné třídění a hodnocení informací a jen zbývajících 30—40 % své kapacity využívá pro vlastní rozhodování a velení vojskům.

Přitom je třeba neustále brát v úvahu faktor času. Jakékoli zdůvodněné rozhodnutí je dobré jen tehdy, když bylo přijato a doručeno vykonavatelům včas. Tento požadavek platil vždy. Zvlášť naléhavě však vyvstává v současných podmínkách, kdy vysoce účinné prostředky klasického ničení, a tím více pak jaderné zbraně, mohou kdykoli způsobit zvrat situace na bojišti. Předejít nepříteli v jejich soustředěném použití, popř. včas přijmout opatření s cílem čelit jejich účinkům, může v soudobých podmínkách znamenat úspěch nebo neúspěch operace a boje a v případě vedení 1. hromadného jaderného úderu stran při přechodu k použití jaderných zbraní i podstatně ovlivnit celý další průběh ozbrojeného zápasu. Z toho vyplývá nesmírná úloha faktoru času v soudobé operaci a boji.

S tím souvisí ještě jeden problém, se kterým se v práci velitelů a štábů při řízení bojové činnosti vojsk v praxi setkáváme. Nehledě na přijaté metodiky práce v poli, jsou ještě stále příliš časté případy, kdy nadřízený velitel a štáb z času, který je na přípravu operace a boje, příliš velkou část zaujímá pro sebe a jen menší část ponechává pro práci podřízeným stupňům velení, které by měly bezprostředně organizovat bojovou činnost v útvech a jednotkách. Toto velmi často způsobuje nízká úroveň organizace práce na vyšších stupních velení, nesprávné metody a subjektivní přístupy k ujasnění úkolu a hodnocení situace, což nevytváří optimální podmínky pro přijetí zdůvodněného rozhodnutí ve stanovené časové normě. V důsledku toho dochází ke změnám přijatých rozhodnutí. To na jedné straně odnímá čas vlastnímu štábu pro řádné zpracování a organizaci operace a boje a na druhé straně (jak jsem se zmínil) odnímá tolik potřebný čas podřízeným.

Ke zvládnutí rozsáhlých úkolů spojených s velením vojskům využívají velitelé a štáby stále více zavedenou výpočetní techniku, která do určité míry snižuje objem mechanické práce při zpracování a analýze informací a už dnes pomáhá štábům řešit řadu složitých úkolů. V budoucnu budeme tento trend posilovat, počítat s ním jako s kvalitativně novým prvkem v práci velitelů a štábů a zvláště už teď, s ohledem na reálnou perspektivu zavádění nové techniky velení, cílevědomě připravovat kádry k jejímu plnému využití. To je nová cesta, která napomůže k dalšímu zkvalitnění práce velitelů a štábů při velení podřízeným a vytvoří podmínky pro efektivní, účelné a včasné využití všech sil a prostředků k dosažení stanovených cílů operace a boje.

Současně s přípravou lidí je třeba již teď promýšlet, jaký vliv bude mít zavedení nových prostředků velení na organizační strukturu a metody práce velitelů a štábů. Reálně se rysuje perspektiva určitého snížení počtů výkoných orgánů polního velení při současné racionalizaci práce štábů a důsledné revizi objemu bojových dokumentů z hlediska účelnosti jejich obsahu i formy. Zkušenosti z 2. světové války nás učí, že bojová dokumentace byla jednodušší jak obsahem, tak formou oproti dokumentaci připravované v míru. Tuto zkušenost plně uplatníme a prosadíme v přípravě velitelů a štábů, půjdeme cestou maximální racionalizace, účelnosti a operativnosti. Přitom máme na zřeteli, že účelné a potřebné je to, co slouží jako základ k přijetí zdůvodněného rozhodnutí, organizované činnosti vojsk a jejich plnému a včasnému zabezpečení. Najít a stanovit správné proporce v práci štábů v nových podmínkách — to je úkol, který musíme vyřešit již v blízké době.

S tím souvisí i některé další požadavky, které vyplývají z probíhajících změn ve vnitřní struktuře míst velení. Jde o řešení metodiky práce a vzájemných vazeb mezi pracovišti na společném velitelském stanovišti letectva a vojska PVO na operačních stupních velení a dále o přípravu kádřů, vyřešení struktury a metodiky práce při jednotném řízení úseku technického a výzbrojního zabezpečení. Mají-li se oba tyto nové prvky projevit ve skutečném zvýšení kvality řízení příslušných oblastí činnosti a zabezpečení vojsk, musíme pro to vytvořit potřebné předpoklady. Přesně vymezíme zodpovědnost, pravomoci a součinnostní vztahy jak uvnitř těchto orgánů, tak i ve vztahu k ostatním prvkům velitelského a týlového velitelského stanoviště.

V současné době je aktuálním problémem též velení vojskům spojeneckého složení. Charakter soudobých operací vyžaduje neustále zdokonalovat formy a způsoby velení spojeneckým vojskům při vedení bojové činnosti. Při realizaci těchto úkolů spolupracuje i naše armáda. Problematika velení vojskům spojeneckého složení zahrnuje celou škálu problémů. Jde např. o problémy spojené s neúplnou unifikací organizačních struktur vojsk, orgánů velení a standardizací výzbroje, zvláštnosti týlového a technického zabezpečení spojeneckých armád apod. Je třeba včas předvídat a připravit celou řadu opatření pro zabezpečení koexistence systémů velení podřízených a součinnostních vojsk po technické i organizační stránce. Zvláštní pozornost vyžaduje zabezpečení armád spojeneckých států unifikovanými spojovacími prostředky, prostředky automatizace a automatizovanými systémy velení. Je třeba ujednotit systém jejich technického, matematického, lingvistického a informačního zabezpečení, klíčovou dokumentaci pro ZAS, řešit otázky elektromagnetické koexistence atd. Dále je třeba dodržovat jednotné zásady organizace a metod práce štábů.

Důležitá bude i vzájemná výměna styčných operačních skupin mezi štáby spojeneckých vojsk. Při dosavadních spojeneckých cvičeních byli vysíláni zvláštní představitelé nebo styčné skupiny ze štábů spojeneckých armád do štábů frontů. Zkušenosti potvrdily, že v soudobých operacích (kdy dochází k součinnosti mezi štáby armád různých národností, popř. i v rámci jednoho frontu) se velení prostřednictvím těchto styčných skupin plně osvědčilo.

Předpokladem úspěšného velení a organizace součinnosti ve spojeneckých operacích je (kromě vzájemné výměny operačních skupin) i vzájemná pravidelná informace o situaci a udržování pevného spojení. Důležitým faktorem pro velení vojskům spojeneckého složení je i ujednocení bojových dokumentů a topografických map, širší zavádění formalizované dokumentace, jednotné operačně taktické terminologie a signálů pro velení. Nejvýhodnější jsou bojové dokumenty v grafické formě, bez zbytečného textu, který je nutné předkládat. Nemalou úlohu ve velení vojskům spojeneckého složení hraje i znalost ruského jazyka, která není dosud u nás na požadované úrovni.

V článku jsem uvedl některé z hlavních současných problémů velení vojskům. Chci ještě jednou zdůraznit, že oblast velení, jako jeden z rozhodujících faktorů úspěchu v ozbrojeném zápase, nejcitlivěji odráží všechny změny soudobého vojenství. Mluvíme-li tedy o neustálém rozvoji teorie a praxe přípravy a vedení soudobých válek, pak je třeba rozvoji velení vojskům trvale věnovat prvořadou a maximální pozornost. Úměrně tomu, jak zabezpečujeme vojska moderní vysoce účinnou a výkonnou výzbrojí a bojovou technikou, musíme vytvářet podmínky pro její zvládnutí a optimální využívání k odrazení a zničení agresora v případě, že by se pokusil řešit současnou složitou mezinárodně politickou situaci cestou ozbrojeného konfliktu.

K RACIONALIZACI BOJOVÝCH DOKUMENTŮ PRO VELENÍ VOJSKŮM

Otázky obsahu a forem bojové dokumentace, zejména bojové dokumentace pro velení vojskům, jsou v naší armádě stále aktuální. Tato aktuálnost je vyvolávána třemi faktory: Vývoj objektivních požadavků na bojovou dokumentaci a proces jejího zpracování podmiňuje zejména vývoj ozbrojeného zápasu, organizačních struktur orgánů velení a technické fáze velení. Objektivní požadavky na bojovou dokumentaci se prosazují prostřednictvím subjektivních a ne vždy komplexně pojatých názorů. Neexistuje též ucelený soubor pravidelně aktualizovaných norem, které vyjadřují závazné konkrétní požadavky na obsah a formu bojové dokumentace.

Pro přípravu operačních štábů na cvičení Dukla-82 bylo v tomto směru významné, že se mohla opřít o ustanovení Pomůcky Pom-166-OS, která přispěla ke sjednocení bojové dokumentace. Bylo uloženo též sledovat v průběhu tohoto cvičení proces zpracování plánovacích dokumentů operačních stupňů velení a konstruktivně jej zhodnotit.

Poznatky z tohoto cvičení můžeme rozdělit do dvou skupin. Do první patří názory, stanoviska a zobecněné zkušenosti, které mají obecnou (i když dobově podmíněnou) platnost. Druhou tvoří poznatky, které mají vztah vždy pouze k jednomu nebo několika málo dokumentům.

K obecně platným poznatkům

Obsah a rozsah dokumentů uvedený v Pomůcce v podstatě vyhovuje možnostem a potřebám velitelů a štábů operačních stupňů. Ukazuje se však, že úsilí těchto štábů při zpracování dokumentace se pohybuje na hranici únosnosti. Snížení tohoto úsilí a přenesení jeho části na analýzu situace a na kontrolní činnost by vytvořilo podmínky pro zvýšení efektivnosti velení. Proto budeme hledat cesty k racionálnímu zjednodušení dokumentace a k zefektivnění metod jejího zpracování.

Zjednodušením dokumentace, doprovázeným i účelným snížením počtu zpracovávaných dokumentů, můžeme v prostorově omezených podmínkách štábních pracovišť dosáhnout i operativního využívání výsledků práce přípravných období.

Podstata zjednodušení dokumentace může spočívat v promyšleném omezení počtu údajů, které se vyskytnou duplicitně nebo vícenásobně v různých dokumentech, ve snížení rozsahu a ve zdůvodněných případech i v přípravě roz-

lišovací úrovně dokumentů, aniž by se zmenšoval celkový informační obsah dokumentace jako celku. Odstranění duplicit nesmí mít negativní vliv na vnitřní informovanost ve štábech, ani na odolnost systému velení.

Podstata zefektivnění metod zpracování dokumentace může spočívat v dalším zdokonalování metodik práce štábů, ve zvýšení úlohy vzorových a formalizovaných dokumentů, v opatřeních, která usnadňují jejich konečnou úpravu, a v lepším využívání techniky pro sběr, přenos, zpracování, zobrazení a ukládání informací.

Základními dokumenty pro přípravu operace i pro upřesňování jejího průběhu jsou dokumenty grafické.

Z nich mají rozhodující význam dokumenty vševojskové a dokumenty pro průzkum a palebné ničení nepřítelů.

Grafické dokumenty pořizujeme zpravidla na mapách. Jejich zpracování i konečná formální úprava jsou velmi pracné a zdlouhavé. Reprodukce grafického dokumentu pořizovaného na mapě (např. pro potřebu ZVS nebo jako základ pro vytvoření jiného dokumentu) není v současné době uspokojivě řešena dostupnými technickými prostředky. Proto se pořizuje ručně. Tím jsou kvalifikovaní štábní důstojníci na určitou dobu vyřazováni z procesu analýzy situace, přijímána rozhodnutí a jeho věcné rozpracování. Namísto toho se zabývají prací, která je pro velení málo přínosná. Proto chceme při racionálním zjednodušení dokumentace věnovat pozornost především grafickým dokumentům.

Na cvičení Dukla-82 byla důsledně uplatňována zásada pořizovat textové a tabulkové části grafických dokumentů jako přílohy k mapě. Výjimku tvořily grafikon komplexního palebného ničení a grafikon palebného ničení RVD. Tato zásada se plně osvědčila. Dokumenty se staly přehlednějšími, čitelnějšími, snadněji reprodukovatelnějšími technickými prostředky podle potřeb zabezpečení vnitřní informovanosti v orgánech velení a vhodnějšími pro využití v průběhu řízení bojové činnosti vojsk. Staly se také vhodnějšími pro návrh rozhodnutí nadřazeným (tabulky i texty bylo možné v potřebném rozsahu uchytit na desce, na níž byla upevněna mapa, a to v místech lépe přístupných).

Nebylo by na závalu ani oddělení grafikonů komplexního palebného ničení a palebného ničení RVD od vyjádření těchto operačních opatření v příslušných grafických dokumentech. Přitom bude výhodné časovou osu grafikonů volit tak, aby po jejich případném uchycení na mapě vyznačená období palebného ničení odpovídala grafickému vyjádření předpokládaného vývoje situace.

Velmi dobře se osvědčuje technika pro rozmnožování oleát se zakreslenou situací, zejména v období přípravy rozhodnutí. Jejím dovedným využitím zabezpečujeme především jednotnou informaci štábu o situaci nepřítelů i o výchozí situaci vlastních vojsk ještě před operační orientací a jednotnou informaci o podstatné části zámyslu velitele.

Možnosti, které poskytuje ostatní technika pro zpracování, uchování, přenos a zobrazení informací, nejsou dosud při pořizování bojové dokumentace plně vyčerpány. Rezervy jsou zejména v nízké nasycenosti štábů technikou, v nedořešené komunikaci člověk — stroj a někdy spíše v estetických než racionálně věcných názorech na formální zvláštnosti výsledných sestav pořizovaných tiskárnou počítače při rozhodování o jejich zařazení do plánu operace. V nemalé míře spočívají i v odtrženosti procesu zpracování a využívání formalizovaných bojových dokumentů od možností výpočetní, organizační a přenosové techniky.

Nutné duplicity v grafické dokumentaci umožňují přechod některých dokumentů nebo jejich částí z grafické na textovou nebo tabelární formu. Takto zpracované dokumenty můžeme využívat ve spojení s grafickou částí jiných plánovacích dokumentů nebo s pracovní mapou. Pečlivě uvážený přechod by využitelnost dokumentace při řízení bojové činnosti vojsk nenarušil, naopak by usnadnil manipulaci s dokumenty v prostorově omezených podmínkách štábních pracovišť a zejména ve střediscích bojového velení. Snížil by i nadměrný objem mechanického ručního přenášení zákresu z mapy na mapu a zlepšil podmínky pro využívání počítačů ke zpracování bojové dokumentace.

Částečný přechod na textovou a tabelární formu dokumentů by usnadnil i jejich přenos technickými prostředky na jiná místa velení. Tím by přispěl i k vyřešení současného problému jak dosáhnout trvalé všestranné informovanosti míst velení o situaci vojsk a o záměrech velitele.

Možnost a účelnost částečného přechodu na textovou a tabelární formu dokumentů podpoří v dohledné době zavádění počítačů MOMI-I a MOMI-II, které mají zařízení pro utajený přenos dat. Přitom však ani optimistické hodnocení předností textové a tabelární formy dokumentů nesmí zatlačit do pozadí názor o potřebě technických prostředků pro dostatečně rychlý, pohotový a spolehlivý přenos grafického obrazu z jednoho místa velení na druhé.

Podmínky pro odstraňování zbytečných duplicit můžeme hledat v překonávání některých dosavadních funkčních bariér mezi jednotlivými pracovišti. Z tohoto hlediska bude účelné prozkoumat možnosti racionálnějšího pracovního propojení štábu RVD se skupinou jaderného a palebného plánování, jehož realizace se může příznivě promítnout i v obsahu a rozsahu zpracovávané dokumentace. Obdobně stojí za úvahu vyzkoušet možnost sloučení plánu účasti vojsk vyššího svazu (svazu) v protivzdušné operaci s plánem účasti ve vzdušné operaci. Výsledkem může být odstranění některých duplicit v zákresech a pravděpodobně i zjednodušení otázek součinnosti.

Operace je dynamický proces, ve kterém se střetávají protikladné snahy obou bojujících stran. Tím je dána vysoká míra jeho neurčitosti, která se odráží i v neurčité a podmíněné platnosti plánovacích bojových dokumentů. Tento nepříznivý jev můžeme oslabovat prohlubováním analýzy situace a volbou vhodné rozlišovací úrovně dokumentů, diferencované podle jednotlivých operačních úkolů a někdy i opatření. Nemůžeme mu však zabránit.

Cvičení potvrdilo, že dokument může ztratit úplně nebo částečně svoji platnost ještě před plánovaným zahájením bojové činnosti vojsk a někdy dokonce ještě před dokončením. Tento problém je zvláště aktuální u některých plánovaných dokumentů zpravodajské správy a zpravodajského oddělení. Jde např. o předpokládanou sestavu nepřítelů, která ve většině případů nebude ještě zaujata, a zakresluje se ve skutečnosti jenom proto, aby do obdržení potvrzených zpráv nebylo na mapě prázdné místo.

Pořízení nových dokumentů (namísto těch co ztratily platnost) není v řadě případů z časových důvodů reálné. Proto bude třeba promýšlet a stanovit závazné zásady pro aktualizaci bojových dokumentů formou oprav a doplňků.

Poznatky, které mají vztah k jednomu nebo několika dokumentům

Úplný přehled poznatků ze cvičení o obsahu, formách a metodách zpracování jednotlivých dokumentů nemohu vtěsnat do jednoho článku. Proto se omezím na poznatky, které mají vztah jen k některým dokumentům operační správy a operačního oddělení.

Základní významnou otázkou racionalizace vševojskových dokumentů jsou vztahy mezi **rozhodnutím velitele, vševojskovou částí plánu operace a operační směrnici** nebo **bojovým rozkazem**.

Rozhodnutí velitele (není v pomůcce Pom-166-OS uvedeno jako dokument) a plán operace jsou výchozími dokumenty, jejichž obsah i samotné zpracování tvoří základní linii práce celého štábu. Oba se zpracovávají na mapě s textovou přílohou.

Rozhodnutí velitele se zpracovává při plánování operace i při upřesňování a doplňování úkolů vojsk v jejím průběhu.

Grafické vyjádření vševojskové části plánu operace obsahuje úplný zakres na mapě rozhodnutí velitele a navíc pouze několik údajů, které převážně doplňují představy o průběhu operace v hloubce.

Duplicita obou map je téměř úplná (jsou i stejného měřítka). Proto bylo by možné oba dokumenty nahradit dokumentem novým, který zařadit do plánu operace. Tím se získá čas, aniž dojde ke snížení využitelnosti dokumentace při řízení bojové činnosti vojsk.

Operační směrnice a bojové rozkazy se v souladu s platným předpisem ukládají ve štábech a podřízeným se nezasílají. Z časových důvodů se často zpracovávají až po dokončení příslušných výpisů nebo bojových nařízení, jimiž se ukládají úkoly vojskům. Tato praxe se osvědčila.

Bojový rozkaz i operační směrnice jsou obsahově a v převážné míře i formálně shodné s textovou částí rozhodnutí velitele, která (kromě údajů v Pom-166-OS) obsahuje i stručnou charakteristiku dosavadního vývoje situace, úkol svazu a sousedů a závěry z hodnocení situace nepřítelů i vlastních vojsk. Proto se naskytá otázka, zda nebude účelné přenést funkci nositele právního potvrzení vydaných úkolů na textovou část rozhodnutí velitele, kterou ukládat ve štábu buď jako součást plánu operace, nebo jako dosavadní operační směrnici (bojový rozkaz).

Významnou otázkou v oblasti racionalizace bojové dokumentace je též možnost zavedení **plánu operačního příkrytí a zaujetí operační sestavy**, který by nahradil dosavadní **plán příkrytí státní hranice a plán zaujetí operační sestavy**.

Možnost sjednocení obou dokumentů potvrzuje praxe minulých let. V plánu zaujetí operační sestavy bývá vyjádřen téměř úplný obsah plánu příkrytí státní hranice. Sloučením obou dokumentů v jeden by došlo k vyloučení rozsáhlých duplicit a k poměrně značné úspoře práce.

Účelnost vyjadřovat příkrytí státní hranice a zaujetí operační sestavy jedním dokumentem je však třeba ve štábní praxi potvrzovat zvláště pro každý konkrétní případ, a to hlavně z hlediska možnosti jeho upřesňování v procesu narůstání válečného napětí a postupného přijímání konkrétních opatření ke zvýšení bojové pohotovosti vojsk. V souvislosti s tím bude účelné znovu posoudit dosavadní přístup k plánování zaujetí operační sestavy, které má v důsledku vysoké variability přijímaných opatření neúnosně mnoho variant. Stojí za to vyzkoušet jiný postup, při němž by byly jako součást tohoto plánu zpracovány harmonogramy časového průběhu možných variant zaujetí operační sestavy, které vycházejí ze zámyslu velitele, současné situace vojsk a postupně přijímaných opatření ke zvýšení jejich bojové pohotovosti. Po každé změně této situace a přijetí nových opatření (které umožňují další varianty) pak zpracovat tomu odpovídající nové harmonogramy. Přesuny až do úkolů jednot-

livých proudů a zabezpečení, včetně dokumentace pořádkových stanovišť, zplánovat konkrétně s jedno až dvoudenním předstihem pomocí výpočetní techniky.

Grafická část **plánu 1. jaderného úderu** (plánu účasti v 1. JÚ) je v převážné míře obsažena i v zákresech rozhodnutí velitele, plánu operace, plánu bojového použití RVD, na mapě řízení JÚ a paleb dělostřelectva a na dalších dokumentech.

Ukazuje se možnost grafickou část 1. jaderného úderu (plánů účasti) nezpracovávat a uskutečnění úderu řídit podle zákresu na pracovní mapě velitele, podle mapy řízení JÚ a paleb dělostřelectva, nebo podle jiného dokumentu. Tuto možnost je třeba ověřit. Přitom budeme brát v úvahu i obsah, metody a způsob záznamu výsledků periodického upřesňování plánu 1. jaderného úderu, jakož i souvislost mezi jaderným a komplexním palebným ničením nepřítelů.

Dokument **bojová činnost vojsk vyššího svazu (svazu)** má zobrazovat představy o nastávající činnosti s podrobnostmi o dva stupně níže až do hloubky bližšího úkolu, a to buď v celém pásmu, nebo po směrech. Praktickou využitelnost tohoto dokumentu se na cvičení nepodařilo potvrdit ani vyvrátit. Podařilo se však (na základě předchozích zkušeností) vytvořit hypotézu, že plán bojové činnosti vojsk bychom měli chápat jako obecné označení těchto konkrétních dokumentů.

- plánu průlomu,
- plánu násilného přechodu vodního toku,
- plánu odražení protiúderu,
- plánu protipřípravy, který by byl jako vševojskový dokument zpracován pouze v případech spojení protipřípravy s vedením útoku před přední okraj s omezeným cílem.

V průběhu cvičení se potvrdila oprávněnost požadavku plánovat komplexní palebné ničení po jednotlivých operačních úkolech. Dále se potvrdilo, že údery RV a letectva je účelné podrobně plánovat na stupních vyššího svazu a svazu a dělostřelecké palby na stupních svazku a dělostřelecké skupiny.

Grafická část **plánu komplexního palebného ničení** je téměř úplně obsažena v plánu bojové činnosti vojsk a v plánu palebného ničení RVD. Grafikon komplexního palebného ničení obsahuje všechny údaje, které jsou v grafikonu palebného ničení RVD. Proto bude účelné doplnit příslušný plán bojové činnosti vojsk některými dalšími údaji (pásmo komplexního palebného ničení, čáry postupných soustředění paleb, základní čáry pohyblivého palebného pásma, prostory hromadných paleb dělostřelectva) a grafickou část plánu komplexního palebného ničení (kromě příslušného grafikonu) nezpracovávat.

Grafická část **plánu organizace velení vojskům** je (kromě grafikonu přemísťování míst velení) jednoduchá a duplicitně obsažena v rozhodnutí velitele, v plánu spojení a případ od případu v plánu zaujetí operační sestavy, na pracovní mapě skupiny pro plánování operačních přesunů a v dalších dokumentech. Textová část plánu organizace velení je duplicitně obsažena v metodice práce štábu. Proto bude dostačující zpracovat grafikon přemísťování míst velení, a to buď jako samostatný dokument, nebo jako součást plánu spojení.

Grafické části **plánů zabezpečení bojové činnosti** se shodují v zákresu základního vševojskového řešení. Kromě toho bývají duplicitní i v údajích i některých opatřeních jiných druhů zabezpečení. V tomto směru se obsahově překrývají např.

— plán průzkumu s plánem radioelektronického boje,
— plány ženijního, chemického, týlového a technického zabezpečení s plánem OPZHN apod.

Tyto duplicity vyplývají z uspořádání a působnosti orgánů velení, prostorových podmínek pro zpracování a využívání dokumentů a v některých případech i z technických možností zabezpečení jejich přehlednosti. Proto je zjednodušení plánů zabezpečení bojové činnosti nejen naléhavým, ale současně i složitým problémem.

Potvrzuje se, že forma, obsah, rozsah i způsoby používání bojové dokumentace závisejí především na teorii operačního použití vojsk a týlu, na organizaci orgánů velení a uspořádání kompetencí mezi jejich složkami, na metodikách práce i na technice pro zpracování, ukládání, zobrazení a přenos informací a jejím dovedném využití.

Ukazuje se, že úsilí, které štáby vynakládají na zpracování bojové dokumentace, je na hranicích únosnosti. Přenesení části tohoto úsilí na analýzu situace a na kontrolní činnost by prospělo k zvýšení efektivnosti velení.

Vývoj a současný stav bojové dokumentace je odrazem postupně, plánovitě i nahodile získávaných zkušeností v oblasti přípravy a řízení bojové činnosti vojsk. Opatření operační přípravy a z nich zejména cvičení Dukla-82 ukazují, že nadešla doba pro syntetizující zobecnění těchto zkušeností a na jeho základě i pro přijetí komplexních racionalizačních opatření v obsahu, rozsahu i forem bojové dokumentace.

Ústřední myšlenkou racionalizace bojové dokumentace má být:

— v souladu s prohlubováním vševojskového charakteru operace a boje i jejich přípravy a řízení věnovat hlavní pozornost obsahu, formám a metodám zpracování i využití vševojskových dokumentů, jakož i dokumentů, které vyjadřují a zabezpečují sladění úsilí sil a prostředků, jež se podílejí na průzkumu a palebném ničení nepřítelů;

— sjednocováním názorů s bratrskými armádami států Varšavské smlouvy, vyžadováním a respektováním stanovisek ŠSOS přispět k dalšímu prohloubení předpokladů pro úspěšné velení operačním uskupením spojeneckého složení;

— po všestranném uvážení dokumenty zjednodušit, odstranit z nich zbytečné duplicity a podle možnosti snížit i jejich počet při plném zachování nezbytné informační hodnoty dokumentace jako celku;

— respektovat a plně zhodnotit vývojové tendence v oblasti využívání techniky pro zpracování, ukládání, zobrazení a přenos informací;

— snižováním obsahu a rozsahu dokumentace nenarušit, ale spíše podpořit její praktickou využitelnost při operativním řízení bojové činnosti vojsk.

Potvrzuje se, že je nutné a naléhavé vydat nový předpis pro polní službu štábů, který bude brát v úvahu nejnovější poznatky operačního umění a jeho převažující vývojové tendence, nové názory na možné způsoby rozpoutání války i na strategické rozvíjení vojsk. Předpis by měl v systému operační přípravy přispět k přeměně dosavadních zvláštností velení svazu spojeneckého složení ve zvláštnosti velení svazu národního složení.

Nový předpis pro polní službu štábu by bylo třeba plánovitě aktualizovat tak, aby trvale vyjadřoval jak samotný vývoj vojenství, tak i vývoj technické báze velení.

OCHRANA MÍST VELENÍ PŘED NEPŘÁTELSKÝM PRŮZKUMEM

Nepřetržitě velení vojskům je pro výsledek operace tak významné, že válečící strany budou vždy usilovat o jeho narušení. K tomu budou vyčleňovat značné úsilí úderných a palebných prostředků, výsadků a diverzních skupin a též veškeré prostředky radioelektronického boje. Velení bude nepřítel narušovat soustředěnou a sladěnou bojovou činností, ničením míst velení a uzlů spojení (vysílačích a přijímacích středisek), údery letectva a raketového vojska, palbou dělostřelectva, činností speciálních diverzních skupin a vzdušných výsadků a rušením rádiových spojů. Protože každé této bojové činnosti (ničení, obsazování a rušení) musí předcházet průzkum, **boj s nepřátelským technickým průzkumem** nabývá na mimořádném významu.

Boj s nepřátelským technickým průzkumem je jedním z prvků radioelektronického boje. Jde o komplex organizačních a technických opatření, jejichž cílem je znemožnit nebo omezit výsledky nepřátelského průzkumu, získání informací o jeho štábech, vojscích a objektech (včetně míst velení) a o dalších skutečnostech státního a vojenského tajemství pomocí technických průzkumných prostředků.

Boj s nepřátelským technickým průzkumem organizují a vedou všechny druhy vojsk, speciálních vojsk a služeb vlastními silami a prostředky v míru i za války. Tento úkol zdůrazňují i dokumenty velení armády pro přípravu vojsk ČSLA.

Současné síly strategického a taktického průzkumu nepřítel jsou vybaveny prostředky, které umožňují vést vizuální, fotografický, televizní, infračervený, rádiový, radiotechnický, radiolokační, magnetometrický a další druhy průzkumu. V závislosti na umístění průzkumných zařízení mohou vést pozemní vzdušný a kosmický průzkum. Např. síly průzkumu armádního sboru pozemního vojska NSR jsou vybaveny prostředky k vedení vizuálního, fotografického, infračerveného, zvukoměrného, rádiového, radiotechnického a radiolokačního průzkumu. Stejně druhy průzkumu s většími možnostmi může vést armádní sbor pozemního vojska USA. Taktické průzkumné letouny RF-4E (NSR), RF-4C (USA)

jsou vybaveny zařízením k vedení vizuálního, fotografického, infračerveného a radiolokačního průzkumu.

Představiteli nových průzkumných systémů nepříteli jsou především kombinované systémy průzkumu a navedení zbraní PLSS, létající systém řízení a uvědomování PVO AWACS, integrovaný systém analýzy zjištěných průzkumných zpráv BETA, palubní systémy vzdušného rádiového a radiotechnického průzkumu GUARDRAIL a QUICK LOOK, pozemní automatické systémy rádiového a radiotechnického průzkumu TACELIS a AGTELIS.

Musíme si uvědomit, že současné možnosti sil průzkumu nepříteli jsou velké. Množství sil průzkumu na jednotlivých stupních jeho velení a jejich vybavení přesnými a výkonnými průzkumnými prostředky a systémy mu umožňuje vést **nepřetržitý a komplexní průzkum** protivníka, včetně jeho míst velení.

Jeho možnosti znásobuje skutečnost, že síly a prostředky uskupuje do systémů druhů vojsk a v rámci armád a koalic států NATO dále integruje.

Úspěchu v boji s nepřátelským technickým průzkumem dosáhne jen ten, kdo jej bude analogicky organizovat, zabezpečovat a povede jako **nepřetržitý a komplexní**.

Takový průzkum zabezpečíme za předpokladu, že jej budou vést všechny druhy vojsk, speciálních vojsk a služeb ve všech druzích a fázích bojové činnosti (operace), ve všech prostorech jejich rozmístění, v kteroukoliv denní a noční dobu, v libovolných klimatických podmínkách.

Komplexnost boje s nepřátelským technickým průzkumem vyžaduje, abychom k němu využili všech dostupných způsobů ničení, rušení, maskování a klamání i dalších reálných opatření.

Ničení sil a prostředků průzkumu, středisek shromažďování, analýzy a předávání průzkumných informací, spojovacích uzlů průzkumných útvarů a jednotek je neefektivnějším způsobem boje s průzkumem nepříteli. Bude se na něm podílet RVD, frontové letectvo, PLD, PLRV, výsadkové vojsko, speciální průzkumné a diverzní skupiny i jednotky v dotyku s nepřitelem. Pro jeho realizaci má význam včasné zjištění místa (prostoru) rozmístění prostředků (sil) průzkumu, určení charakteru a stupně ženižního vybudování stanoviště (prostoru), vyčlenění nezbytných prostředků ničení a stanovení jejich úsilí. V boji s nepřátelským technickým průzkumem musíme uplatňovat zásadu — ničit jeho síly a prostředky ihned po zjištění.

Rušení patří k aktivním a efektivním způsobům boje s nepřátelským technickým průzkumem. Nejčastěji se realizuje elektronickým působením na zjištěné nepřátelské průzkumné přijímače, analyzační a registrační zařízení a rádiové spojovací prostředky s cílem znemožnit nebo ztížit jeho průzkumnou činnost a předávání k analýze a registraci průzkumných informací. Rušení spojovacích a průzkumných zařízení (rádiových, radiotechnických, radiolokačních, popř. dalších) budou zabezpečovat útvary a jednotky REB i bojující vojska (zbraně) svými prostředky individuální nebo skupinové ochrany.

Maskování představuje souhrn (především pasivních) opatření, organizovaných k odstranění nebo maximálnímu potlačení demaskujících příznaků přítomnosti a činnosti vojsk, zbraní, REB a jiných objektů (existence místa velení). V souladu s druhy průzkumu nepříteli, jejich způsoby vedení a možnostmi musí mít charakter nepřetržitosti a komplexnosti. Maskování organizuje a zabezpečuje každý velitel (náčelník) i všechny druhy vojsk, speciálních vojsk a služeb ve všech obdobích a fázích bojové činnosti (operace) samostatně bez

zvláštních rozkazů a nařízení. Velmi dobrých výsledků můžeme dosáhnout při využití normovaných a výpomocných prostředků maskování, povrchu a členitosti terénu, denní a roční doby a klimatických podmínek. Nerespektování zásad maskování může vést k prozrazení vojsk (stanoviště i prostorů jejich rozmístění). V důsledku toho může nepřítel na ně vést údery (letectva, RVD) a je ničit, nebo narušit jejich bojeschopnost. Formy maskování musíme volit tak, aby směřovaly především k odstranění a potlačení výraznosti demaskujících příznaků přítomnosti a bojové činnosti vojsk a k využití slabých stránek jednotlivých druhů a prostředků nepřátelského průzkumu.

U techniky a objektů vyzařujících elektromagnetickou energii (vysílacích středisek se realizují kmitočtová, prostorová (územní), směrová, časová a početní omezení.

Závažnou otázkou maskování je nutnost jeho rovnocenného a důsledného uskutečňování všemi druhy vojsk v určitém prostoru, např. při obraně a ochraně VS svazu pro síly a prostředky PVO, REB atd. Zjistí-li nepřátelský průzkum palebná postavení PLD (PLRV), stanoviště rušičů nebo spojovacích prostředků, bude na základě jejich přítomnosti v určitém prostoru (v hloubce sestavy) usuzovat o existenci významného bráněného a chráněného objektu protivníka.

Klamná činnost je aktivním způsobem boje s nepřátelským technickým průzkumem. Má jej svést k mylným představám a závěrům o zámyslu, přítomnosti a činnosti vojsk, zbraní a míst velení protivníka. Opatření tohoto boje organizujeme a řídíme centrálně, obsahově, časově a prostorově sladíme se skutečnou činností vojsk a štábů. Opatření klamné činnosti musí mít všechny charakteristické rysy (i demaskující příznaky) skutečné přítomnosti (existence) a činnosti vojsk (míst velení). Jen tak dosáhneme věrohodnosti opatření klamné činnosti a zamýšlených cílů. Základními formami klamné činnosti jsou imitační a demonstrační činnost, dezinformace a vytváření legend.

Tyto způsoby a opatření boje s nepřátelským technickým průzkumem budou efektivní v tom případě, budeme-li je uskutečňovat komplexně a všechny druhy vojsk při všech druzích a fázích bojové činnosti (operací) a ve všech prostorech rozmístění vojsk.

Realizace komplexního boje s nepřátelským technickým průzkumem předpokládá organizaci a vedení průzkumu sil a prostředků tohoto průzkumu nepřítel. Tento požadavek musíme hlouběji dostat do obsahu činnosti všech štábů. Předpokladem realizace tohoto požadavku je znalost organizace, zásad použití, výzbroje a bojových možností sil průzkumu nepřítel. Na vyhledávání a zjišťování sil a prostředků nepřátelského průzkumu se v souladu s úkoly a možnostmi musí vedle průzkumných útvarů a jednotek dále podílet i frontové letectvo, radiotechnické vojsko PVO PV a PVOS, průzkumné útvary a jednotky RVD, ženijní, chemické a spojovací vojsko, útvary a jednotky REB a útvary a jednotky v dotyku s nepřítel.

Za **nepřetržitě velení** podřízeným vojskům odpovídá náčelník štábu. On organizuje ochranu a obranu velitelského stanoviště (Oper-2-1/č, čl. 11 a 41).

Ochranu a obranu míst velení (svazu, svazku) koordinuje náčelník operačního oddělení (správy). Jako předpoklad realizace požadavků kladených na ochranu míst velení je třeba mimořádnou pozornost věnovat boji s nepřátelským technickým průzkumem.

V základních směrech, způsobech a opatřeních budeme boj s nepřátelským technickým průzkumem na místech velení zabezpečovat v rámci celkové organizace tohoto boje ve svazu (svazku, útvaru). Základní úkoly a opatření tohoto boje zahrneme do plánu operace svazu (radioelektronického boje, spojení, PVO atd.), ale i plánu bojové činnosti svazku.

Rozdílný význam, rozdílné úkoly a podmínky rozmístění míst velení a rozdílné možnosti realizovat úkoly a opatření boje s nepřátelským technickým průzkumem vyžadují, abychom tento boj organizovali, řídili a vedli na všech stupních velení druhů vojsk zvlášť pro každé místo velení (VS, PVS, ZVS, TVS). Tím splníme podmínku pro přímou odpovědnost velitelů (náčelníků) za organizaci, vedení a výsledky boje s tímto průzkumem nepřítele. Každý stupeň velení musí organizovat boj s nepřátelským průzkumem v prostoru míst velení samostatně s využitím všech dostupných sil a prostředků, způsobů boje a jejich opatření.

Opatření boje s nepřátelským technickým průzkumem pro konkrétní místo velení bude výhodné zapracovat do víceúčelového vševojskového dokumentu „plánu ochrany a obrany“ (Oper-2-1/č, čl. 41). Takový plán je vhodné zpracovat pro každé místo velení (VS, PVS, ZVS, TVS) a má vedle úkolů a opatření průzkumu, maskování, OPZHN, PVO, ženijního zabezpečení, strážního a bojového zajištění obsahovat i úkoly a opatření k boji s nepřátelským technickým průzkumem, a to:

- organizaci vnitřního a vnějšího spojení,
- využití prostředků radioelektronického boje k vytvoření rádiových clon,
- využití prostředků radioelektronického boje k radiolokačnímu maskování a rušení,
- zásady činnosti aktivních prostředků PVO při vzdušném průzkumu,
- vysunutí zdrojů hluku, tepla, světla, ... do maximální vzdálenosti od pracovišť místa velení a jejich skrytí,
- stanovení režimu zdrojů tepla (vytápění pracovních a ubytovacích prostorů, ohřev motorů, ...),
- organizaci strážního zajištění, zabezpečení nepřetržitého pozemního a vzdušného pozorování a organizaci uvědomování pracovišť (příslušníků) místa velení o nebezpečí (přítomnosti) vzdušného nebo pozemního průzkumu nepřítele,
- úkoly kontroly stavu dodržování opatření všestranného maskování a utajení, vyčleněné síly a prostředky.

Pozornost v plánu musíme věnovat boji s těmi druhy nepřátelského průzkumu, které zabezpečují informace pro ničení, jako je např. vizuální, fotografický a televizní průzkum (pozemní i vzdušný).

S ohledem na možnosti zabezpečovacích útvarů a jednotek svazů (svazků a útvarů) soustředíme těžiště boje s nepřátelským technickým průzkumem na místech velení do oblastí všestranného maskování. Musíme zabezpečit odstranění výraznosti všech demaskujících příznaků charakteristických pro existenci různých míst velení (velikost zaujatého prostoru, pohyb osob a vozidel (frekvence), četnost přesunů, zřizování a vytýčování ploch pro přistání a vzlety spojovacích letounů a vrtulníků, vzdálenost od předního okraje, počet, druh a charakter rádiových spojů, průběh a počet kabelových spojovacích vedení, stupeň a charakter ženijních prací, ...).

Pozornost musíme věnovat i volbě prostorů rozmístění míst velení. Tato musí mimo jiné poskytovat možnost rozmístění všech jejích prvků, snadné ženišní vybudování, maskování i organizaci obrany a ochrany proti pozemnímu a vzdušnému nepříteli. Prostory míst velení volíme zpravidla za přírodními překážkami, ve stržích, úžlabinách, v lesích, v osadách, v místech vzdálených od objektů, které mohou být svým významem v popředí zájmu nepřátelského průzkumu a jeho bojové činnosti (RVD, letectva, ...).

Pro bezpečnost a nepřetržitou činnost místa velení má zvláštní význam i organizace a zabezpečení boje s pozemním nepřítelem (s jeho výsadky a speciálně průzkumně diverzními jednotkami). Jejich použití můžeme předpokládat především v případech, kdy informace nepřítele o místě velení nebudou ucelené a budou mu chybět údaje potřebné k jeho zničení či rušení rádiových spojů. Takovou obranu musíme zabezpečit průzkumem, strážním a bojovým zajištěním, uvědomováním, systémem zátarasů a vyčleněním záloh (především výsadek).

Boj s nepřátelským technickým průzkumem je oblastí radioelektronického boje. Nutnost tohoto boje si vyžádaly možnosti sil a prostředků technického průzkumu nepřítele. Boj s ním v zájmu zachování bojeschopnosti vojsk a nepřetržitosti velení se musí stát nezbytnou součástí činnosti velitelů, štábů a vojsk při organizaci, řízení a vedení bojové činnosti.

K VELENÍ RVD

Změny v organizačních strukturách a ve způsobech bojové činnosti vojsk mají bezprostřední vliv i na formy a způsoby vedení raketového vojsku a dělostřelectvu.

Potřebu dalšího zdokonalování velení RVD vyvolává růst požadavků na efektivnost jaderného a palebného ničení nepřítelů. Tyto požadavky vyplývají z kvantitativních a kvalitativních změn ve výzbroji, způsobech a metodách velení a vedení bojové činnosti nepřítelů i vlastních vojsk.

Velení RVD je součástí vševojskového polního systému velení a řízení vojsk a představuje souhrn prostředků velení, plánovací, organizační a výpočetní techniky v celé organizační struktuře RVD od stupně front až po jednotlivý palebný prostředek s návazností na údaje od čidel dělostřeleckého průzkumu, topograficko-geodetického, povětrnostního, balistického a technického zabezpečení. Umožňuje vyhodnocení a výběr objektů a cílů, realizaci součinnosti s ostatními prvky velitelských stanovišť i vstup do vševojskové počítačové sítě. Podsystem optimalizuje řízení raketových úderů a palby dělostřelectva, dodává výchozí prvky pro jejich uskutečnění až palebnému prostředku a zabezpečuje zpětnou kontrolu výsledných hodnot.

Jedním z nejdůležitějších požadavků na velení raketového vojsku a dělostřelectvu je vysoká operativnost práce velitelů a štábů RVD všech stupňů; limitujícím faktorem při jejím hodnocení je čas, který je třeba pro rozhodování, plánování a uskutečnění všech opatření velení vojskům.

Za nejdůležitější změny v bojové činnosti vojsk nepřítelů, které mají vliv na

rozsah plnění úkolů RVD v jaderném a palebném ničení, považují:

- růst účinnosti, bojové použitelnosti a zvyšování počtů operačních a taktických prostředků jaderného napadení (řízené střely s plochou dráhou letu, modernizované prostředky typu Pershing a Lance, víceúčelové dělostřelectvo) včetně zvyšování jejich mobility a zkracování doby přípravy k bojovému použití,

- dokončování vývoje a postupné zavádění průzkumných a palebných systémů, které podstatně zvyšují efektivnost působení na důležité prvky sestavy protivníka (komplety Assault Breaker, PLSS a další),

- modernizaci děl a raketometů, značný rozsah zavádění automatizovaných systémů pro řízení palby dělostřelectva,

- velkou nasycenost bojových sestav protitankovými prostředky, z nichž část je vysoce mobilní (bitevní vrtulníky s PTRS, raketové stíhače tanků),

- vysokou úroveň prostředků radiotechnického boje a průzkumu,

- velké množství tanků, bojových vozidel pěchoty a obrněných transportérů v bojových sestavách,

- vyzbrojení moderními účinnými prostředky protivzdušné obrany.

V raketovém vojsku a dělostřelectvu ČSLA realizujeme některá opatření, která podstatným způsobem zvýší jeho údernou a palebnou sílu. Tato opatření přispívají ke zefektivnění podílu raketového vojska a dělostřelectva na komplexním jaderném a palebném ničení nepřítelů v operaci a boji. Hlavními objekty a cíli pro raketové vojsko a dělostřelectvo v ja-

derném a palebném ničení nepřítel v operaci jsou nepřátelské prostředky jaderného napadení (odpalovací zařízení, řídicí ústředny a velitelská stanoviště prostředků jaderného napadení, letouny — nosiče na letištích, dělostřelectvo, které používá jadernou municí), prvky průzkumného a úderného systému ničení důležitých objektů a systému jaderného zásobování (sklady, technická postavení raketových jednotek), ostatní dělostřelectvo, taktické letectvo a bitevní vrtulníky na letištích a přistávacích plochách, místa velení a řízení bojové činnosti letectva, prostředky průzkumu, spojení, radioelektronického boje, prostředky protivzdušné obrany, sklady munice a další cíle, jejichž vyřazení vede ke zmaření jeho útočné činnosti či k zlomení obrany.

Významnou a nedílnou součástí ničení důležitých objektů nepřítel je vybojování a udržení trvalé palebné převahy na rozhodujících směrech bojové činnosti operačního svazu (svazku). Boj s prostředky jaderného napadení a palebnými prostředky nepřítel je jedním z nejvážnějších činitelů, které ovlivňují splnění cílů operace.

Do popředí činnosti raketového vojska a dělostřelectva vystoupily požadavky, jejichž splnění, zvláště v oblasti velení, vytváří předpoklady efektivního ničení nepřátelských objektů. Jsou to zejména:

- získání včasných a hodnověrných podkladů pro raketové údery a palbu dělostřelectva, jejich vyhodnocení a předání realizátorům (vykonavatelům) palby a úderů,
- nepřetržitost vysoké pohotovosti k vedení raketových úderů a paleb dělostřelectva v průběhu celé operace,
- dosažení požadovaného ničivého účinku úderů a paleb v cíli,
- rychlost manévru palbou a pohybem,
- odolnost bojových sestav RVD proti palebnému a radioelektronickému působení nepřítel a jeho průzkumu (zvláště vzdušnému a kosmickému),
- zvětšení hloubky ničení bojových a operačních sestav nepřítel.

Vyzbrojení RVD novými (moderními) zbraněmi, prostředky velení a jinou bojovou technikou s přihlédnutím k trendům jejího dalšího rozvoje umožňuje soustavně zdokonalovat a zavádět nové způsoby použití RVD při přípravě i v průběhu operace.

U raketového vojska je to zejména dlouhodobé udržování palebných jednotek v nejvyšším stupni pohotovosti k vedení úderů na prostředky jaderného napadení

nepřítel a způsoby přípravy a vedení hromadných jaderných úderů (zvláště účast v 1. jaderném úderu frontu) včetně opakovaných odpálení ve zkrácených lhůtách.

U dělostřelectva se současná etapa rozvoje velení vyznačuje tvůrčí aplikací způsobů ověřených ve válečné praxi a zaváděním moderních a účinnějších zbraní, munice a techniky i vyhledáváním a ověřováním zcela nových, perspektivních způsobů jeho bojového použití.

Velký rozsah i rozmanitost úkolů, které plní RVD v operaci a vysoké požadavky na účinnost raketových úderů a paleb se plně odráží i v požadavcích na plánování, organizování, řízení a velení v průběhu bojové činnosti palebných i zabezpečujících prostředků raketového vojska a dělostřelectva. Hlavním kritériem efektivity velení je kvalita a rychlost realizace úkolů v jaderném a palebném ničení nepřítel.

S přihlédnutím k možnostem, které má současná kvalita výzbroje i organizační struktura RVD, považují za rozhodující splnění těchto požadavků na velení:

— Včasnost a nepřetržitost získávání údajů, potřebných pro rychlé a přesné vedení úderů a paleb ke splnění hlavních úkolů operace. Štáby RVD musí operativně řídit a usměrňovat činnost těchto sil a prostředků, které zabezpečují vedení raketových úderů a paleb dělostřelectva. Zvláště významné je získávání, v součinnosti s letectvem a vševojskovými zpravodajskými orgány, hodnověrných průzkumných údajů o cílech a objektech nepřítel, jejich rychlé předávání a vyhodnocování. Velké množství těchto údajů, nerovnoměrná frekvence dodávání a jejich neustálá změna v závislosti na potřebě včasnosti reálnosti zpracování a vyhodnocení vyžaduje, aby způsob velení RVD byl zabezpečen automatickým sběrem, zpracováním a přenosem průzkumných údajů k vykonavatelům s vyloučením všech mezičlánků.

— Dosažení a udržování vysoké pohotovosti raketového vojska a dělostřelectva k vedení raketových úderů a paleb dělostřelectva v celém průběhu operace vyžaduje, aby štáby RVD měly trvale přehled o reálném stavu palebných prostředků RVD, jejich pohotovosti i o stavu plnění úkolů jaderného technického, raketového technického a všestranného materiálně technického zabezpečení RVD. Štáby RVD musí mít informace o situaci vlastních vševojskových svazků a útvarů i potřebné údaje o situaci nepřítel. Bez plného využití prvků automatizace velení k získávání a předávání informací, jejich vyhodno-

cení a sumarizace požadovaných údajů nemůžeme výrazně tuto časově náročnou činnost realizovat.

— Včasnost raketových úderů a paleb dělostřelectva závisí na funkci podsystemu velení RVD, zejména na znalosti nutných údajů pro rozhodování, na metodice činnosti, způsobu přípravy potřebných kalkulací, výpočtů výchozích prvků a rychlosti a spolehlivosti předávání informací.

— Při plnění důležitých operačních úkolů musíme k dosažení požadovaného stupně ničení nepřítel soustředit na časově omezenou dobu do vhodných prostorů značný počet dělostřeleckých jednotek. K plánování, organizaci a řízení palby na operačním stupni velení musí podsystem velení RVD zabezpečovat plnění úkolů decentralizovaného i centralizovaného použití prostředků RVD při proměnném počtu zúčastněných prostředků.

— Při velení RVD musíme věnovat zvláštní pozornost vedení boje s prostředky jaderného napadení nepřítel (včetně atomového dělostřelectva a jeho průzkumné palebné systémy). Požadavky na velení se tak promítají jak do plánování a organizace operačního a bojového použití RVD, tak i do řízení a velení. Požadavky na velení vyžadují nutnost rychlosti přenosu informací v procesu rozhodování a přípravy prvků pro úder a palbu.

— Růst významu raketových úderů a paleb dělostřelectva v komplexním palebném ničení nepřítel a jejich vliv na splnění cílů operace i jednotlivých operačních úkolů se odráží i ve zvýšení úlohy a místa náčelníka a štábu RVD při plánování a řízení činnosti RVD v operaci.

Štáby RVD rozhodným způsobem ovlivňují vysokou kvalitu velení a jeho operativnost. Návrhy na operační a bojové použití RVD nemůžeme připravit bez náročných propočtů s využitím věrohodných informací. Výpočetní technika a racionální dělba práce ve štábech RVD umožňují tuto činnost i ve složitých podmínkách spolehlivě zvládnout.

Odolnost a spolehlivost velení RVD je dána ve značné míře technickou spolehlivostí prvků spojovací soustavy, které realizují jednotný systém spojení. Charakter činnosti RVD (hledisko nepřetržitě pohotovosti, rychlosti předání informací i jejich velké množství) vyžadují určitou autonomnost spojovací soustavy. S tím úzce souvisí požadavek utajeného velení.

— Nedílnou součástí činnosti štábů RVD je zpracování dokumentů pro plánování a řízení bojové činnosti. Překlenutí rozporu mezi stále vzrůstajícím rozsahem

těchto dokumentů a potřebou jejich rychlého zpracování můžeme řešit racionalizační formy i výběrem nutných údajů pro tyto dokumenty. Velmi důležitá je i obsahová a formální návaznost dokumentace jednotlivých stupňů velení.

Z toho vyplývá, že zavádění stále účinnějších prostředků vedení soudobé operace klade značné požadavky na formy a způsoby velení RVD, což vyžaduje zefektivňovat přenos a zpracování velkého množství informací. To můžeme uskutečnit jen zavedením prostředků automatizace do všech prvků podsystemu velení RVD s cílem zvýšit rychlost a spolehlivost jeho funkce při plánování, velení a řízení úderů a palby i bojové činnosti, a tak dosáhnout integrace a optimalizace celého podsystemu.

Automatizovaný podsystem velení RVD tvoří strukturu od stupně front až po jednotlivý palebný prostředek s návazností na prvky zabezpečení úderů a palby. Buduje se v souladu s obecnými zásadami budování polního automatizovaného systému při komplexním využití jednotné spojovací soustavy a propojuje se s ostatními prvky podsystemu polního velení.

Při realizaci těchto požadavků má zvláštní význam metodika práce štábů RVD na jednotlivých stupních velení. Štáby RVD jsou hlavními orgány velení RVD a jsou určeny k tomu, aby zabezpečovaly jeho náčelníkům pevně, nepřetržitě a utajeně velení a efektivní řízení. Současně tendence vyžadují přechod ke komplexnímu využití prostředků automatizace a změnu metod práce velitelů a štábů RVD, včetně jejich vnitřní organizační struktury.

Bude vhodné mít ve štábech RVD operačních stupňů důstojníka — operátora informačního masívu s kvalifikací pro oblast výpočetní techniky, jehož úloha je nejen ve zprostředkování požadavků na výpočty štábu RVD, ale i v trvalém zabezpečování připravenosti informačního masívu k dodání požadovaných dat.

Metodika práce štábu RVD je významným činitelem racionalizace plánování a řízení operačního a bojového použití RVD v jednotlivých obdobích operace, zvláště při plánování jaderného a palebného ničení nepřítel a jeho řízení. Přímým podnětem k racionalizaci dílčích činností v metodice je nejen růst složitosti bojové činnosti vojsk, ale i zavádění prostředků automatizace do oblastí velení.

Zavedení výpočetní a přenosové techniky ovlivňuje metodiku práce bezprostředně. Účelnost podmiňuje vhodnost připraveného programového zabezpečení technických prostředků. U většiny vykonávaných

úkonů jednotlivými skupinami musíme vytvářet podmínky pro vzájemnou informovanost ostatních příslušníků štábu, což umožní zapojit všechny zainteresované funkcionáře do řešení otázek plánování a řízení bojové činnosti i řízení raketových úderů a palby dělostřelectva. Umožní to rovněž využívat programové dílo k optimalizaci řešení bojového použití RVD.

Metodika práce štábu RVD, který pracuje s prostředky automatizace (automatizovaný přenos informací a využívání komplexu úloh s jednotnou bankou dat) musí respektovat tyto skutečnosti a požadavky:

- zabezpečení funkce celého polního systému velení, jehož je podsystém RVD součástí,

- zabezpečení funkce podsystému RVD musí být v souladu s požadavky na velení RVD i s možnostmi jejich realizace,

- úroveň připravenosti jednotlivých příslušníků štábu RVD musí odpovídat požadavkům na jejich znalosti podle metodiky práce.

Pro racionalizaci tvorby bojových a operačních dokumentů slouží řada technických prostředků, jejichž nejvyšší úroveň

představuje výpočetní technika, technika pro automatizaci přenosu údajů procesu velení RVD a kvalitní reprografické (rozmnžovací) prostředky. Tím dosahujeme snížení pracnosti, odstraňujeme duplicitu ve zpracování textových i grafických dokumentů, zvyšujeme přehlednost a zkvalitňujeme jejich informační hodnotu pro řízení bojové činnosti RVD.

Rostoucí požadavky na velení raketového vojsku a dělostřelectvu vyžadují trvale zefektivňovat tento proces. Toho můžeme dosahovat cílevědomým využíváním všech možností k cílevědomému zavádění prostředků automatizace velení pro:

- přípravu (kalkulacemi podložených) návrhů na operační a bojové použití RVD a plánování jeho optimálního použití,

- zrychlení a zvýšení spolehlivosti přenosu rozkazů, nařízení, povelů a pokynů k vykonavatelům na libovolných stupních velení a trvalý přehled o situaci podřízených vojsk se zabezpečením automatizovaného příjmu a vyhodnocení hlášení podřízených,

- zefektivnění realizace raketových úderů a palby dělostřelectva.

Těsná spojitost mezi úkoly RVD, metodikou jejich plnění a způsoby, formami a prostředky velení je podmínkou a zásadou úspěšného řešení soudobých a perspektivních úkolů velení RVD, zejména růstu efektivnosti úderů a palby RVD.

K ŘÍZENÍ DĚLOSTŘELECKÉHO PRŮZKUMU

Význam dělostřeleckého průzkumu pro bojovou činnost RVD je nepochybně vysoký. Kvalita splnění průzkumových úkolů se totiž přímo odráží v účinnosti palby dělostřelectva a do jisté míry i v efektivitě raketových úderů.

Řízení dělostřeleckého průzkumu můžeme definovat jako proces, ve kterém dělostřelečtí velitelé (náčelníci) a orgány dělostřeleckého průzkumu uskutečňují opatření nutná ke včasnému získání úplných hodnověrných a přesných údajů pro úder raketového vojska a palbu dělostřelectva.

Ze vztahu podřízenosti dělostřeleckého průzkumu palebnému systému je zřejmé, že řídicím orgánem bude ten, kdo řídí palebný systém jako celek. Tím je dělostřelečtí velitel (náčelník). Řízení palebného systému však není věcí jen odborné technickou, ale především věcí vševojskovou, tedy záležitostí vševojskového velitele. Uvnitř palebného systému jsou však další funkcionáři, kteří se podílejí na řízení dělostřeleckého průzkumu, neboť to spadá do jejich povinností při řízení palebného systému jako celku. Jsou to náčelník štábu a náčelník průzkumu (NPz) tohoto štábu.

Aby tyto mohli dělostřelecký průzkum řídit, musíme předem splnit předpoklady, které vznik procesu řízení podmiňují. Je to existence organizované soustavy, rušivých nebo vágních podnětů, které je třeba řízením odstraňovat, určení cíle dané soustavy, zajištění možnosti výměny in-

formací mezi částmi soustavy a zabezpečení schopnosti řídicí i řízené složky plnit úkoly ve smyslu cíle soustavy.

Soustavu dělostřeleckého průzkumu představují jednotky, útvary a orgány dělostřeleckého průzkumu. Jejich vzájemné uspořádání je dáno organizačními tabulkami, které přesně vymezují vztahy nadřízenosti i strukturu (složení a vybavení) jednotlivých prvků. Řády a předpisy dále vymezují hlavní zásady jejich činnosti.

Rušivé a vágní podněty patří v nepřesnosti a neurčitosti našich představ o situaci nepřítele, kterou musíme zjišťovat, v neustálé změně a vývoji situace nepřítele a její odraz ve změně situace vlastních vojsk, v různých požadavcích palebné soustavy a ve vlivu terénu, počasí, dení a roční doby atd.

Cíl soustavy dělostřeleckého průzkumu je obecně dán základními předpisy — získat podklady pro úspěšné vedení raketových úderů a palby a účastnit se na jejím řízení. Pro každý konkrétní případ je však dán „cílem průzkumu“, který určuje dělostřelečtí velitel (náčelník).

Výměnu informací uskutečňujeme pomocí spojovací soustavy dělostřeleckého průzkumu nebo s využitím spojení RVD a vševojskových štábů. Jde o předávání bojových nařízení a rozkazů, povelů, signálů a hlášení, průzkumových hlášení a informací.

Schopnost řídicí a řízené složky dosahujeme potřebnou kvalifikací (vzděláním,

zkušenostmi atd.) i osobními vlastnostmi velitelů a orgánů dělostřeleckého průzkumu, speciálním výcvikem a odpovídajícím materiálním vybavením průzkumných jednotek.

Naplněním těchto předpokladů umožníme proces řízení dělostřeleckého průzkumu, který probíhá v etapách: plánování, organizace, operativní řízení dělostřeleckého průzkumu a kontroly.

Plánování dělostřeleckého průzkumu je proces, ve kterém podle podkladů stanovíme cíl a úkoly průzkumu; na tomto základě teoreticky formulujeme optimální způsoby jejich naplnění a uspořádáme prvotní sestavu dělostřeleckého průzkumu.

Výrazem ukončeného plánování je plán dělostřeleckého průzkumu a bojová nařízení, která z něj vyplývají. Výkonným orgánem plánování je náčelník průzkumu a jeho skupina.

Základní směrnici pro řízení dělostřeleckého průzkumu (tedy i hlavním podkladem pro plánování) je „cíl průzkumu“. Určuje jej příslušný dělostřelecký velitel (náčelník), který cílem průzkumu konkrétně vymezuje hlavní úkoly (co zjišťovat), nejdůležitější směry (prostory) průzkumu (kde zjišťovat) a lhůty dodání zpráv (do kdy zjistit).

Úkoly průzkumu chápeme jako rozvíjení cíle průzkumu, popř. jeho další konkretizaci. Vydává je zpravidla náčelník štábu, kterému je může navrhnout NPz. Naplňováním úkolů průzkumu realizujeme jeho cíl.

Podstata plánování spočívá v posouzení objemu úkolů průzkumu (na základě rozboru sestavy nepřítele), v posouzení vlastních možností průzkumu (na základě dosahu a výkonu těch sil a prostředků průzkumu, které máme k dispozici) a ve vzájemné konfrontaci rozsahu úkolů a možností průzkumu (s přihlédnutím k terénu, počasí, denní a roční době). Na tomto základě stanovíme nejvýhodnější způsoby průzkumu, rozdělíme síly a prostředky, určíme počáteční bojovou sestavu a hlavní podklady pro řízení průzkumu v průběhu boje (operace).

Koncepce plánu spočívá v návrhu náčelníka průzkumu velitel (náčelník), předpokládaném na začátku plánování. Obsah návrhu je nejvýhodnější chápat takto:

1. Zhodnocení nepřítele:

— celkové, stručné zhodnocení protistojícího nepřítele (jeho složení, uskupení a pravděpodobný záměr),

— druhy a počty objektů, které jsou v sestavě nepřítele (popř. i pravděpodobné prostory jejich výskytu),

— které z těchto objektů jsou již zjištěny (v tom které přesně a které vyžadují upřesnění) a které jsou předvídané.

2. Způsob zjištění předpokládaných objektů:

— síly a prostředky průzkumu,

— způsoby a prostředky zjišťování (ověřování a sledování) jednotlivých druhů objektů,

— návrh na rozdělení sil a prostředků,

— návrh na vyžádání dalších sil a prostředků průzkumu (které jsou pro splnění úkolů nezbytné),

— požadavky na splnění některých úkolů průzkumu nadřazeným (vyžaduje-li to situace),

— návrh na uspořádání prvotní bojové sestavy dělostřeleckého průzkumu (zpravidla jen v hrubých rysech).

Problémy obsažené v tomto bodu návrhu tvoří jeho podstatu. Jejich řešení logicky vyplývá z prvního bodu, při respektování možností, cíle a úkolů průzkumu a situace RVD. Je to vlastně představa o funkci dělostřeleckého průzkumu v boji (operaci).

3. Návrh na topograficko-geodetickou a povětrnostní přípravu (není předmětem článku).

4. Návrh lhůt:

— doby pohotovosti jednotlivých průzkumných prostředků, popř. celých systémů dělostřeleckého průzkumu podřízených,

— doby zahájení vyvedení (přeskupení),

— doby zjištění objektů (určíme zpravidla jen u některých údobích boje a vždy v omezeném prostoru),

— lhůty pro řízení topograficko-geodetické a povětrnostní přípravy.

(V praxi většinou lhůty uvádíme současně s druhým a třetím bodem návrhu.)

Obecný postup práce NPz při plánování dělostřeleckého průzkumu viz **tabulku**. Práci můžeme rozdělit do čtyř na sebe navazujících a prolínajících se období:

1. Příprava návrhu náčelníka průzkumu.

2. Přenesení návrhu a po jeho schválení zpracování předběžných bojových nařízeních vykonavatelům.

3. Zpracování plánu dělostřeleckého průzkumu.

4. Zpracování bojových nařízeních vykonavatelům.

Tabulka

Postup	Podklady	Dílčí výsledky
Příprava návrhu Ujasnění úkolu Časová kalkulace Zhodnocení situace	- cíl a úkoly průzkumu, - lhůty dodání zpráv, - informace o úkolu RVD a vševojskovém úkolu, - přidělené síly a prostředky, - prostory odpovědnosti za průzkum - údaje o současném rozmístění sil a prostředků dělostřeleckého průzkumu, - vlastní znalosti a zkušenosti NPz - obecné hodnocení nepřítelů, - zprávy o nepříteli, - úkoly o zpravodajských průzkumných orgánů (plnění ve prospěch RVD) a jejich možnosti, - požadavky zpravodajských orgánů na dělostřelecký průzkum, - vlastní znalosti a zkušenosti náčelníka průzkumu	Pochopit úkol v čase a prostoru Časový postup plnění úkolů (lhůty pohotovosti průzkumu) Rámcový obraz o plnění úkolu
Návrh NPz (přednesení a schválení)		Předběžná bojová nařízení
Plán dělostřeleckého průzkumu (zpracování a schválení)	- změny v úkolech RVD, - rozhodnutí vševojskového velitele, - změny úkolů zpravodajských průzkumných orgánů, - další požadavky zpravodajských orgánů na dělostřelecký průzkum, - způsoby a obsah součinnosti se zpravodajskými orgány, - vlastní znalosti a zkušenosti NPz	Mapa s přílohami
Bojová nařízení		

(Dělení má hlavně metodologický význam. Dodržení tohoto postupu zaručíme, že plánování proběhne v nejkratší možné době a že nic nezapomeneme.)

Příprava návrhu NPz je nejsložitějším a nejnáročnějším obdobím celého plánování, neboť v něm NPz stanoví celou koncepci bojové činnosti dělostřeleckého průzkumu. Z toho důvodu velmi záleží na jeho osobních schopnostech a odborné připravenosti. Toto období charakterizuje časová tíseň, mnohdy neúplné nebo měnící se výchozí informace a skutečnost, že chy-

by v koncepci v dalším průběhu řízení jen velmi obtížně odstraňujeme.

Přednesení návrhu není pro náš problém podstatné. Je známo, že v úplném rozsahu NPz svůj návrh přednáší jen zcela výjimečně; záleží na zvyklostech a na časových možnostech. To však v žádném případě neznamena, že by NPz nemusel připravit návrh v naznačeném rozsahu. Naopak, promyšlený a úplný návrh usnadní celé plánování.

Na základě schváleného návrhu vydáváme předběžná bojová nařízení. V nich

uvedeme všechny skutečnosti, o kterých je již rozhodnuto, s cílem co nejdříve orientovat podřízené stupně k plnění budoucího úkolu.

V průběhu tvorby plánu dělostřeleckého průzkumu plní NPZ se skupinou průzkumu tyto úkoly:

- dokončí úvahy z přípravy návrhu a uskuteční dohovor se zpravodajskými orgány,

- uspořádá prvotní bojovou sestavu (u přímo podřízených průzkumných jednotek podrobně, včetně vyvedení) a stanoví pásma a hloubky průzkumu, prostory zvláštní pozornosti a úkoly průzkumu,

- zplánuje manévry přímo podřízených průzkumných jednotek; u ostatních určí prostory soustředění úsilí průzkumu (na základě předpokládaných prostorů soustředování palby),

- zakreslí úkoly sil a prostředků průzkumu zpravodajských orgánů (plněných ve prospěch RVD) a upřesní potřebu zařazování specialistů dělostřeleckého průzkumu do hlídek vojskového průzkumu (se zpravodajskými orgány dohovoří organizační zabezpečení),

- stanoví úkoly vzdušnému průzkumu (úkoly vyžadované od průzkumného letectva a podklady pro řízení dělostřeleckých vrtníků),

- dokončí zpracování přílohové části.

Plán dělostřeleckého průzkumu je výhodně konzultovat s příslušným zpravodajským náčelníkem (náčelníkem ZO), který jej má před schválením NRVD parafovat. Komplexnost průzkumu se zabezpečuje i účastí NPZ na tvorbě plánu průzkumu svazku (svazu).

Plán dělostřeleckého průzkumu je výhodně zpracovat graficky na mapě měřítka 1:100 000 (200 000) s textovou částí. Textová část má formu tabulek, které mohou být buď na mapě, nebo ve zvláštní přílohové části plánu.

Bojová nařízení pro průzkum zpracovujeme na základě plánu dělostřeleckého průzkumu, respektive připravíme již v průběhu jeho tvorby. Můžeme je pořízovat jako samostatné dokumenty, ale v praxi je častěji vydáváme jako součást bojových nařízení NRVD.

Výsledkem **organizace dělostřeleckého průzkumu** je uspořádání sil a prostředků v čase a prostoru, tedy uskutečnění teoretického zámyslu prvotního uskupení předvídaného plánem. Jejím obsahem je doručení a realizace bojových nařízení. Pro podřízené stupně to znamená buď zahájení procesu plánování (u podřízených plánovacích stupňů) nebo přesun do prou-

ru činnosti, rekognoskací, rozvinutí a hlášení pohotovosti průzkumu (u průzkumných jednotek).

Pro řídicí složku je organizace dělostřeleckého průzkumu zakončena doručení bojových nařízení vykonavatelům. V rámci soustavy dělostřeleckého průzkumu řízené touto složkou však jeho organizace skončí až hlášením pohotovosti průzkumu. Tedy zatím co podřízené stupně plánují nebo zaujímají bojovou sestavu, řídicí složka přechází do etapy operativního řízení, neboť již v této době může dojít vlivem rušivých činitelů k odchylkám od plánu, které je třeba usměrnit.

Plán dělostřeleckého průzkumu nikdy nemůže obsahovat definitivní řešení všech situací. Zahrnuje všechny úkoly jen v základních a podstatných rysech. Ostatní budeme právě cestou operativního řízení upřeshňovat a rozvíjet.

Operativní řízení dělostřeleckého průzkumu je usměrňování činnosti soustavy dělostřeleckého průzkumu (nebo jednotlivých prvků) tak, aby byla v souladu se vzniklou situací, plnila úkoly a tím i cíl průzkumu. Zahrnuje zjišťování stavu soustavy, plnění nařízených úkolů a vydávání dalších bojových nařízení.

Stav soustavy a plnění nařízených úkolů zjišťujeme pozorným studiem podkladových materiálů získaných z hlášení podřízených, z kontrol a ze součinnosti s oddělením štábu. Dále požadavků palebné soustavy v bojových nařízeních (rozkazech, povelích, signálech atd.) nadřízeného a upřeshňujících pokynů (úkolů) vlastního velitele (náčelníka).

Operativní řízení uskutečňujeme vydáváním dalších bojových nařízení (povelů a signálů na nejnižších stupních). Přípravu jeme je takto:

- ujasníme situaci (na základě průběžně shromažďovaných a vyhodnocovaných podkladů), popř. ujasníme úkoly vydané velitelem (náčelníkem),

- zhodnotíme situaci (porovnáním skutečného stavu s plánem, respektive s cílem a úkoly průzkumu),

- vyvodíme požadavky na průzkum a porovnáme je s možnostmi,

- připravíme časovou kalkulaci,

- zpracujeme bojová nařízení.

Úspěch operativního řízení podmiňuje soustavnost a cílevědomost, ale i aktivita a iniciativa každého řídicího činitele. Ten však musí mít neustále na paměti, že ani on nemůže předvídat a nařizovat vše, ale musí ponechat prostor pro iniciativu a samostatné rozhodování podřízených.

Operativní řízení je nejsložitější a nejdélsí etapou celého procesu řízení. V něm plněním úkolů průzkumu realizujeme jeho cíl. Tento proces nazýváme „provádění dělostřeleckého průzkumu“ a spočívá ve zjišťování objektů v sestavě nepřítele, v jejich popisu pro potřeby palby RVD a ve vyhodnocování výsledků průzkumu. Zjišťování objektů a jejich popis pro potřeby palby RVD je úkolem průzkumných jednotek. Úkolem řídicích článků je vytvářet výhodné podmínky pro tuto stěžejní činnost promyšleným řízením a uskutečňovat sběr a vyhodnocování výsledků průzkumu. Řídicí orgány se tedy na úspěchu dělostřeleckého průzkumu podílejí plánováním, organizováním a operativním řízením jeho bojové činnosti, a také cílevědomým, rychlým a pružným sběrem a vyhodnocováním výsledků průzkumu.

V průběhu operativního řízení vytváří-

me předpoklady pro zahájení nového cyklu řízení. Ten zahajujeme zpravidla při změně vševojskového úkolu, někdy i při vzniku nepředvídané situace nebo před zahájením důležité etapy boje (operace). V těchto případech je práce NPZ obtížnější, neboť ještě operativně řídí původní bojovou činnost a současně plánuje novou. Výhodou však je skutečnost, že jsme v dotyku s nepřítelem a máme k dispozici jisté zprávy o něm.

Kontrola činnosti dělostřeleckého průzkumu, jako zpětná vazba soustavy, je zajištěna zprostředkovaně. Posouzením výsledků palby a vyhodnocením průzkumných hlášení jako měřítka kvality a kvantity získaných informací. Kromě toho je kontrola nedílnou součástí řídicí činnosti všech velitelů a orgánů dělostřeleckého průzkumu, která se prolíná všemi etapami řídicího procesu.

Popsaný proces řízení dělostřeleckého průzkumu má obecnou platnost. Jeho aplikaci na různé stupně velení není ovlivněn metodický postup úkolů, ani jejich obsah. Mění se pouze jejich prostorový a časový rozsah, druhy zjišťovaných objektů, struktura soustavy dělostřeleckého průzkumu apod.

Na tomto procesu řízení nic nezmění ani zavádění různých systémů řízení palby nebo polních automatizovaných systémů velení. Jejich vliv se projeví především v období operativního řízení, zrychlením sběru, evidence, vyhodnocování, vzájemného předávání a vyhledávání informací. To platí i o systémech řízení palby, které mechanizují nebo automatizují práce spojené s určováním souřadnic zjištěných objektů, jejich nadmořských výšek apod. a umožňují těsnější spojení velitelů (náčelníků) s prostředky dělostřeleckého průzkumu. Tyto systémy dále podstatně urychlují a ulehčují různé počty a mohou i automatizovat grafické práce, včetně zakreslování map.

V konečném efektu jejich využitím zrychlíme, zpřesníme a do jisté míry i rozšíříme přípravu podkladů pro rozhodování velitele. V žádném případě však nenahradíme jeho tvůrčí úlohu při přijímání rozhodnutí. Lidský činitel je v procesu řízení jakékoliv činnosti nezastupitelný a nenahraditelný.

VELENÍ ZE SPOLEČNÝCH VS LETECTVA A VOJSKA PVO

Ve vzdušném prostoru frontu vedou bojovou činnost dva palebné systémy, a to protivzdušné obrany a úderného letectva. Jejich činnosti pak zajišťuje řada tzv. zabezpečujících systémů (jejich funkcí se nebudeme zabývat). Činnost palebných systémů řídí příslušné systémy velení.

Vzdušným prostorem frontu však navíc procházejí ještě dráhy bojových prostředků RVD.

Protivzdušnou obranu na počátku války tvoří ve vzdušném prostoru dva systémy, které se navzájem teritoriálně prolínají: protivzdušná obrana státu a protivzdušná obrana frontu, kterou realizuje vojsko PVO frontu a stíhací letectvo vyčleněným úsilím.

PVO frontu vychází při útočné operaci postupně ze státního území a odděluje se tak od PVOS.

Současné systémy velení PVO jsou technicky, organizačně i úrovní vycvičenosti obsluh značně různorodé. A tak přes to, že PVO je svým obsahem činnosti relativně jednoduchá a jednoznačně zaměřená proti vzdušnému nepříteli, vyžaduje při velení poměrně složitou součinnost uvnitř systému velení (mezi třemi dosti nehomogenními podsystemy velení, zejména z hlediska současného stavu automatizace velení vojskům PVOS, vojsku PVO pozemních vojsk a frontovému stíhacímu letectvu). Tato součinnost ve složitých situacích funkci systému značně komplikuje, snižuje úroveň centralizace velení a tím i výslednou bojovou účinnost PVO.

Základním problémem velení PVO je v současné době získávání včasných a objektivních informací o vzdušné situaci.

Úderné letectvo frontu tvoří především stíhací bombardovací letectvo, bombardovací letectvo, průzkumné letectvo, bojové vrtulníky a část sil stíhacího letectva nevyčleněná do PVO (plní úkoly ve prospěch ostatních druhů letectva). Na rozdíl od PVO realizuje systém úderného letectva komplex složitých obsahově různorodých činností spojených s úkolem ničení nepřítelů na zemi v součinnosti s různými druhy vojsk frontu i prostředky hlavního velení.

Současné názory operačního umění především na vedení vzdušných a protivzdušných operací staví do popředí při plnění bojových úkolů mimo jiné i požadavek úzké součinnosti zvláště systémů PVO, úderného letectva a RVD. V kritických momentech boje může např. mezi systémem úderného letectva a PVO dojít i k „výpomoci“ letectva jednoho systému druhému.

Závažným problémem zůstává skutečnost, že v dynamice vedení boje, zvláště z hlediska časového, by měla být dále řešena bezpečnost vlastního letectva před činností vlastních prostředků PVO a RVD.

Tyto skutečnosti zvyrazňují požadavek maximálního zjednodušení a zkvalitnění součinnosti především mezi systémy velení údernému letectvu a prostředkům PVO. Tento požadavek je realizovatelný vytvo-

řeni společných velitelských stanovišť letectva a PVO.

Pro letectvo a PVO (jako palebné systémy vybavené drahou, vysoce výkonnou bojovou technikou špičkové úrovně) platí v plném rozsahu základní požadavek vojenské vědy, že úroveň systému velení musí být v souladu s úrovní bojových prostředků, forem a způsobů jejich použití. Jen tak můžeme zabezpečit účinné využití potenciálních možností bojových prostředků. Hromadné použití letectva na válčišti a v důsledku toho hromadné použití prostředků PVO výrazně podporují tendence k centralizaci velení těmito silám a prostředkům.

Vyšší stupeň centralizace velení je však efektivní (tzn. zabezpečuje vyšší stupeň využití bojových prostředků) jen tehdy, pokud uspěje **včas vyřešit a realizovat optimalizaci použití všech svých bojových prostředků**. Pokud nemůžeme tento požadavek splnit, pak je správné zůstat u nižšího stupně centralizace velení. Z prostředků, které umožňují dosáhnout vyššího stupně centralizace velení, patří mezi nejvýznamnější technizace (automatizace) systému velení a vytvoření odpovídajících organizačních struktur a informačních vazeb.

Objektivní potřeba společného řešení těchto problémů pro frontové letectvo a PVO frontu je dána zejména tím, že:

- plní úkoly podle jednotného zámýslu a společného plánu v zájmu frontové operace; stíhací letectvo pak působí v obou systémech,

- jejich bojová činnost je vzájemně podmiňována stanovenými cíli i průběhem a způsoby vedení této činnosti,

- mají do značné míry společný prostor působení.

Zároveň jsou však jisté **rozdíly mezi uvedenými systémy**, a to:

- charakter bojové činnosti úderného letectva (útočná) a PVO frontu (obránná činnost) je odlišný,

- proces i způsob velení frontového letectva se liší od velení PVO frontu,

- bojová činnost prostředků jednoho systému ztěžuje nebo ohrožuje bojovou činnost prostředků druhého systému a naopak.

Proto hledáme způsoby jak vyhovět těmto objektivním potřebám a zároveň jak vzít v úvahu či překlenout některé rozdíly a přispět tak ke zkvalitnění procesu velení ve frontovém letectvu i v PVO frontu. **Jednou z takových možností je vytvoření společných velitelských stanovišť letectva a PVO.**

Zřízení společných velitelských stanovišť frontového letectva a PVO frontu představuje v současné situaci určité zdokonalení, racionalizaci systému velení frontového letectva a PVO frontu. Přínos zřízení společných velitelských stanovišť a některých dalších opatření spatřujeme především v:

- zjednodušení součinnosti mezi štáby letectva, vojska PVO pozemního vojska a vojsk PVOS,

- zajištění větší bezpečnosti letů, a to mezi letouny navzájem, před palbou vlastních prostředků PVO a palbou RVD,

- zajištění větší bezpečnosti pozemních vojsk před činností vlastního letectva,

- usnadnění získávání a využívání jednotné informace o vzdušné situaci, ve zlepšení informovanosti letectva o situaci pozemních vojsk,

- ekonomickém využívání některých současných výpočetních a technických prostředků velení a ve vytvoření organizačních předpokladů pro rychlejší a komplexnější postupné zavádění automatizačních technik velení (automatizovaných systémů velení).

K dosažení potenciálních přínosů společných velitelských stanovišť musíme však v systému velení frontového letectva a PVO frontu uskutečnit ještě některá další opatření.

K zajištění bezpečnosti letů zvláště mezi letouny navzájem a před palbou vlastních prostředků PVO i ke zvýšení pružnosti v systému řízení letů musíme vytvořit takový **podsystem řízení a kontroly letů**, který zabezpečí předávání průběhu letu nebo alespoň reálného plánu letu až k útvarům PLRS.

Dále bude účelné uskutečnit některá **opatření v systému navádění frontového letectva**. Bude např. účelné rozmísťovat naváděcí stanoviště stíhacího letectva na vzdušné cíle na VS protiletadlových raketových svazků a útvarů vojska PVO a centralizované řídit jejich rozmístění z úrovně velitelství letectva a PVO frontu.

Bude nutné prověřit možnost vytvoření naváděcích stanovišť na pozemní cíle u protiletadlových raketových útvarů vševojskových svazků a využití jejich řídicích radiolokátorů pro navádění letectva. Tím můžeme dosáhnout větší mobilnosti míst navádění na pozemní cíle, jejich přiblížení k čáře dotyku a úspory sil a prostředků. Dále bude nutné posoudit možnost a vhodnost podřízení všech naváděcích stanovišť společnému velitelskému stanovišti letectva a PVO vševojskového svazu.

S cílem maximálně využít dostupnou radiolokační techniku bude potřebné vytvářet z úrovně společného velitelského stanoviště letectva a PVO frontu **jednotně organizované (řízené) radiolokační pole**, které zahrnuje radiolokační pole pro:

- průzkum a vedení vzdušných cílů nepřítelů,
- řízení a kontrolu letů všech druhů letectva,

Hlavní prvky společných VS, jejich složení a úkoly

Hlavními prvky společného velitelského stanoviště letectva a PVO frontu jsou skupina bojového velení, společná zabezpečovací skupina, spojovací uzel letectva a PVO, oddělení a služby letectva a PVO, společné předsunuté místo velení letectva a PVO a vzdušné místo velení letectva.

1. **Skupina bojového velení** je rozhodujícím místem velení letectvu a PVO frontu, pracuje v ní většina hlavních funkcí. Tvóří ji:

— **Společné středisko bojového velení letectva a PVO**, které se skládá ze sálů bojového velení letectvu a bojového velení PVO.

Bezprostředně řídí bojovou činnost letectva a PVO a udržuje součinnost s cílem zabezpečit efektivní využití jejich bojových prostředků.

— **Středisko řízení a kontroly letů** udržuje přehled o činnosti vlastního letectva v prostoru frontu, řídí letový provoz a v součinnosti s prostředky PVO (RVD) uskutečňuje opatření k zajištění bezpečnosti vlastního letectva i bezpečnost vlastních pozemních vojsk.

— **Pracoviště směrů letectva** slouží k předávání rozkazů a nařízení podřízeným leteckým svazkům a útvarům, k přijímání informací o plnění úkolů a k výměně součinnostních informací.

— **Pracoviště směrů PVO** slouží k předávání rozkazů a nařízení podřízeným svazkům a útvarům vojska PVO, k přijímání informací o plnění úkolů a k výměně součinnostních informací.

— **Skupina (skupiny) operačně informační letectva a PVO** vyhodnocuje činnost frontového letectva a vojsk PVO frontu, zpracovává a odesílá lhůtní a bojová hlášení, vyhodnocuje a připravuje součinnostní informace (v případě potřeby mohou pracovat skupiny odděleně).

— **Skupina (skupiny) plánování letectva a PVO** plánuje bojovou činnost frontového a vojskového letectva a vojsk PVO a zpracovává pro podřízené svazky a útvary bojové rozkazy a nařízení (v případě potřeby mohou skupiny pracovat odděleně).

— navedení frontového letectva na pozemní a vzdušné cíle.

Z dalších opatření chceme poukázat především na **problém leteckých návodů**. O jejich potřebě pro letectvo i pozemní vojsko není pochyb. Musíme však zodpovědně posoudit, zda je výhodnější je organizačně začleňovat do skupin bojového velení, nebo je ponechat v organizaci vševojskových útvarů.

— **Společné průzkumné a informační středisko** řídí radiolokační průzkum vzdušného prostoru v pásmu frontu, sběr, zpracování a vyhodnocování informací o vzdušné situaci a jejich předávání určeným místům velení.

— **Technický sál** zajišťuje technické zabezpečení činnosti společného velitelského stanoviště letectva a PVO frontu.

Na základě získaných zkušeností se ukazuje, že bude vhodné začlenit do skupiny bojového velení i pracoviště automatizace velení s počítačem.

2. **Společná zabezpečovací skupina** je určena k ochraně a obraně společného velitelského stanoviště a zajišťuje jeho příslušnými potřebnými druhy zabezpečení.

3. **Spojovací uzel (uzly) letectva a PVO** zabezpečuje místo velení linkovým, rádiovým a radioreleovým spojením. V případě potřeby se mohou oba uzly zřídit odděleně.

4. **Oddělení a služby letectva a PVO** zahrnují pracoviště oddělení a služeb velitelského letectva a PVO řešící úkoly, které neobsáhla činnost skupiny bojového velení.

5. **Společné předsunuté místo velení letectva a PVO** je prvkem společného velitelského stanoviště letectva a PVO a je určeno k přímému velení podřízeným vojskům na samostatných operačních směrech v rozhodujících obdobích bojové činnosti. Může být také využito k velení při přemísťování velitele z jednoho místa velení na druhé.

6. **Vzdušné místo velení letectva** je prvkem společného velitelského stanoviště a je určeno k zabezpečení nepřetržitého velení letectvu ze vzduchu při narušení velení ze společného místa velení, nebo při jeho přemísťování.

Z organizace společného velitelského stanoviště letectva a PVO frontu a úkolů jeho prvků a pracovišť je zřejmé, že zde dojde ve velení k řadě změn, např. ve vnitřních a vnějších informačních vazbách, v metodice práce štábu, v technickém vy-

bavení nových pracovišť, v systému spojení atd.

Podobně, jen s nepodstatnými odchylkami, je organizováno i **společné velitelské stanoviště letectva a PVO vševojskového svazu**. Jeho prvky a pracoviště mají

v podstatě stejné úkoly. Poměrně podrobně se velením letectvu, částečně i vojsku PVO a organizací součinnosti až do stupně útvaru pozemních vojsk zabývá článek generálmajora Ing. Sochora v časopise Letectvo a PVO č. 5/1983, str. 4.

Některé poznatky z výstavby a velení ze společných míst velení letectva a PVO

Při výstavbě společných míst velení letectva a PVO i při procvičování velení z nich jsme získali první praktické zkušenosti.

Významným poznatkem je, že můžeme i za současných podmínek dosáhnout **především zkvalitnění, zpružnění a zjednodušení součinnosti mezi letectvem a vojskem PVO pozemního vojska**. Současně byla potvrzena potřeba vytvořit nezbytné organizační, kádrové, materiální a technické předpoklady pro jejich **nepřetržitou činnost již v míru**. Realizace tohoto požadavku zabezpečí připravenost k plynulému přechodu z mírového stavu na válečný, významně přispěje ke zvýšení připravenosti, pevnosti a odolnosti velení a ke sladění bojových směrů.

Další poznatek vyjadřuje nutnost nejen vypracování **nové metodiky práce štábů**, ale především její **přesnější dodržování** než dosud, a to na všech úrovních velení.

Základní podmínkou správné funkce systému velení (potvrzenou zkušenostmi ze cvičení) je **nezbytnost vytvořit vhodnou, spolehlivou a vysoce kapacitní spojovací síť**. Tento můžeme vytvořit v podstatě dvěma způsoby:

— Extenzivně, tj. zasazením většího množství spojovacích zařízení s velkými nároky na počty prostředků a obsluh.

— Spolu s dosud používanými spojovacími prostředky systémovým zasazením takových zařízení, které by umožnily přenos, zpracování, zobrazení a uchování informací. Toto řešení je sice finančně náročnější, ale technicky realizovatelné.

Nutnost podstatně zkvalitnit spojovací systém ještě v období do zavedení automatizovaných systémů velení letectvu a vojsku PVO vychází z potřeby zabezpečit vyšší stupeň centralizace velení letectvu a vojsku PVO pozemního vojska při řízení jejich bojové činnosti v reálném čase. Jen tak dosáhneme podstatně vyšší efektivnosti využití potenciálních možností výsoco účinných bojových prostředků letectva a vojska PVO.

V letošním výcvikovém roce byly zkoušeny funkční vzorky vybraných mobilních pracovišť společných velitelských stanovišť letectva a PVO. Vybavení pracovišť se ukázalo jako funkčně způsobilé, zavedení schopné, které usnadňuje práci především bojových směrů velitelských stanovišť v polních podmínkách.

• Společná VS představují nový prvek, který dává předpoklady ke zkvalitnění velení letectvu a vojsku PVO pozemního vojska. Mnohé jejich přednosti jsou zatím jen potenciální a musíme vytvářet podmínky k jejich praktickému využívání.

Vytvořením těchto společných míst vedení můžeme zabezpečit v podmínkách jednoty organizačních, operačně taktických, kádrových, dislokačních, technických a materiálních předpokladů pro činnost v míru i za války.

VELENÍ VOJSKU PVO POZEMNÍHO VOJSKA

Rozvoj nepřátelských prostředků vzdušného napadení, zvláště taktického letectva, nabyl v posledních letech na intenzitě. Velení NATO považuje efektivní bojové použití taktického letectva v ozbrojeném konfliktu na středoevropském válečném území za jednu z rozhodujících podmínek pro úspěšné splnění cílů strategické operace. Efektivnost prostředků vzdušného napadení NATO se má v dalších letech zvýšit zaváděním nových a modernizací současných typů bojových letounů a bezpilotních prostředků, zdokonalováním a zaváděním nových typů palubní výzbroje a výstroje, automatizací procesů velení a zkvalitňováním pozemního zabezpečení.

V polovině 80. let mají nové bojové letouny F-15, F-16, A-10, Tornado, Alpha Jet a Mirage 2000 tvořit 30 % celkového stavu letounového parku a spolu s modernizovanými letouny F-4, RF-4 a Mirage F-1 zvýší celkové bojové možnosti taktického letectva NATO více než o 50 %.

Vysoká bojová pohotovost a nepřetržitá připravenost sil a prostředků protivzdušné obrany k odrazení nenadálých úderů prostředků vzdušného napadení jsou důležitou podmínkou přechodu ozbrojených sil státu z mírového stavu na válečný.

Požadavek vysoké bojové pohotovosti a schopnosti okamžitě odrazit nenadálý hromadný úder se promítá i v růstu kvality a kvantity prostředků protivzdušné obrany. Roste i množství sil v pohotovostním systému PVOS s hlavním cílem dosáhnout souladu mezi příletovou dobou taktického letectva nepřítelů ke státním hranicím na dobu potřebnou k uvedení hlavních sil PVO do plné bojové pohotovosti.

Jedním ze základních požadavků na bojeschopnost vojska PVO se stala vysoká odolnost jeho operačních uskupení a bojových sestav. Zvláštní pozornost věnujeme zvýšení odolnosti systému velení a spojovacích soustav, radiolokačního pole a systému uvědomování.

Swazky a útvary vojska PVO pozemního vojska jsou dnes vybaveny moderní protiletadlovou raketovou technikou s vysokou účinností. Vševojskové útvary

a jednotky jsou vyzbrojeny přenosnými a mobilními protiletadlovými komplety blízkého dosahu a malorážovými hlavňovými komplety s vysokou kadencí a přesností střelby.

Nové zbraňové systémy vojska PVO, jejich množství i způsoby použití vyžadují nejen zdokonalení, ale i nové formy a metody jejich řízení.

Současný systém velení vojsku PVO pozemního vojska byl vybudován jednak na základě obecných, trvale platných principů, jednak z hledisek specifických podmínek a možností. Přitom jsme brali v úvahu, že velení vojsku PVO musí zabezpečovat řízení bojové a politické přípravy vojsk v míru, řízení sil a prostředků vyčleněných k zabezpečení nedotknutelnosti našeho vzdušného prostoru a rychlý přechod systému velení z mírového stavu na válečný.

Systém velení silám a prostředkům PVO musí být schopen kvalitně plnit svou funkci bezprostředně se zahájením ozbrojeného zápasu bez podstatné reorganizace. Přitom všechny základní prvky systému velení musíme udržovat v pohotovosti k zabezpečení maximální efektivity bojového použití všech prostředků PVO v konkrétních podmínkách, ve velmi krátkých lhůtách, ve stanovených prostorech a s nejmenšími ztrátami.

Velení v průběhu operací, vzdušných operací, sražení a bojů musí zabezpečit splnění bojových úkolů útočnými a pro nepřítele neočekávanými způsoby činnosti sil a prostředků PVO, včetně veškerého stíhacího letectva na dalekých přístupech od bráněných objektů a uskupení vojsk.

Velení vojskům PVO musí efektivně pracovat v podmínkách velkého nedostatku času. Boj o získání času a předejití nepřítele při plnění bojových úkolů je hlavním principem práce při řízení vojsk. Toho můžeme dosáhnout jen za předpokladu, budou-li prvky systému velení PVO na taktických stupních schopné reagovat na změny situace v reálných časových podmínkách a na operačních stupních s předstihem na základě předvídání činnosti vzdušného nepřítele.

Systém velení vojsku PVO zahrnuje prvky, které vyplývají z přípravy bojové činnosti a vlastního řízení boje při odražení úderů vzdušného nepřítele. Jde o činnosti ve statice i dynamice řídicích procesů.

Struktura velení vojsku PVO vychází z požadavku pevného, operativního a odolného velení v podmínkách soudobých operací. Je v souladu s organizačním začleněním jednotek, útvarů a svazků vojska PVO ve svazech, svazcích a útvech pozemního vojska.

Současný systém velení PVO charakterizují určité disproporce mezi možnostmi zaváděných protiletadlových raketových kompletů a jejich účinným řízením štáby vojska PVO na operačních stupních velení. Optimální rozdělování vzdušných cílů mezi jednotlivé prostředky PVO je na těchto stupních velení značně omezené. Vyplývá to ze zpoždění radiolokační informace, které znásobuje požadavky zbraňových systémů na dálku udání cíle a tím omezení možnosti rozhodování na těchto stupních. Příznivější situace je vytvořena na taktickém stupni velení. Protiletadlový raketový svazek a protiletadlové raketové útvary jsou vybaveny autonomním systémem velení K-1, který plně zabezpečuje zpracování, přenos dat a povelů z VS svazku (útvary) k palběmým jednotkám. Náčelníci vševojskových svazků mají v současné době rovněž autonomní systém velitelských stanovišť PU-12, který v reálném čase zabezpečuje automatizovaný přehled o vzdušné situaci od řídicího radiolokátoru svazku, udání a povelů k ničení vzdušných cílů až k náčelníkům PVO vševojskových útvarů (jednotek).

Otázkám velení silám a prostředkům PVO věnujeme velkou pozornost. Cílem přijímaných opatření je, aby systém velení PVO organizačně a technicky odpovídal požadavkům soudobých zbraňových systémů a zabezpečil optimální využití jejich vysokých bojových možností. Proto jsme již ve výcvikovém roce 1980—1981 započali se zkušební výstavbou společných velitelských stanovišť letectva a PVO frontu a armády. Při cvičení „Taran 1981“ jsme získali první zkušenosti z jejich funkce. Toto cvičení přineslo nové poznatky a zkušenosti z jednotného velení vojsku a PVO. Potvrdili jsme si, že velení ze společných velitelských stanovišť letectva a PVO, se společným střediskem bojového velení letectva a vojska PVO se osvědčilo a přispělo ke zkvalitnění velení v mnoha otázkách. Získané poznatky potvrdily, že na společném velitelském stanovišti letectva a PVO je zabezpečen nepřetržitý osobní styk hlavních funkcionářů a vytvořeny lepší podmínky pro plánování bojové činnosti, organizaci součinnosti, pronikání informací o změnách v operační sestavě, protostorů bojové činnosti i činnosti vlastního letectva. Jsou příznivé podmínky pro efektivnější a racionálnější využití prostředků radiolokačního průzkumu i spojujících prostředků.

Dosud získané zkušenosti potvrdily správnost směrů rozvoje velení letectvu a vojsku PVO a svědčí o tom, že nastoupená cesta ve zřizování společných velitelských stanovišť na stupni vševojskového svazu je správná a je v ní třeba pokračovat na základě všestranných analýz a vyhodnocení zkušeností i spojeneckých armád, zvláště sovětské.

Na cvičení „Dukla-82“ a „Granit-82“ jsme dále ověřovali a procvičovali zásady řízení bojové činnosti letectva a PVO v podmínkách společného velitelského stanoviště letectva PVO. Strukturu společného velitelského stanoviště jsme budovali z těchto prvků:

Společné středisko bojového velení jako základ společného velitelského stanoviště letectva a PVO. Z tohoto střediska velitel letectva a velitel PVO s podřízenými funkcionáři a bojovými směny bezprostředně řídí vojska, organizují a udržují součinnost.

Společné průzkumné a informační středisko pro vyhodnocování radiolokačních informací, řízení radiolokačního průzkumu, sběru, zpracování, vyhodnocení a pronikání informací k zainteresovaným místům velení.

Skupiny plánování, směrů letectva a PVO, operačně informační, skupiny řízení letového provozu a kontrol letů organizované z počtů bojových směn velitelských letectva a PVO.

V průběhu těchto cvičení jsme získali další poznatky a zkušenosti pro sladěné řízení letectva a vojska PVO ze společného velitelského stanoviště.

Společné velitelské stanoviště letectva a PVO vytváří podmínky k tomu, abychom složité součinnostní vazby mezi frontovým letectvem a vojskem PVO frontu (armád) při plnění společných úkolů řešili s podstatně vyšším efektem než v minulosti. Součinnost a spolupráci letectva a vojska PVO uskutečňujeme s podstatně vyšší intenzitou nejen v oblasti řízení boje se vzdušným nepřítelem, ale i v oblasti operačně taktické.

Plánování a organizaci bojové činnosti letectva a PVO řídíme z jednoho místa — společného místa velení. Vytvořili jsme podmínky pro bezprostřední součinnost a efektivní využití bojového úsilí jednotlivých prostředků PVO, při plnění rozhodujících úkolů operace (boje). Již v etapě plánování a organizace bojové činnosti můžeme vyřešit řadu problémů a přijmout různé varianty. To

umožňuje bezprostřední a trvalý styk vedoucích funkcionářů letectva a vojska PVO frontu (armády).

Na společném velitelském stanovišti letectva a PVO (společné průzkumné a informační středisko) trvale vyhodnocujeme činnost vzdušného a pozemního nepřítele a základem pro rozhodování je jednotná radiolokační informace. Shodným chápáním vzdušné situace vytváříme základní předpoklad pro optimální využití bojového úsilí letectva a vojska PVO. K tomu slouží i neustálý přehled o situaci vlastního letectva a vojska PVO a jejich pohotovosti k plnění bojových úkolů.

V rozhodujících fázích operace, zvláště při vedení vzdušných a protivzdušných operací, zabezpečuje společné velitelské stanoviště centralizované použití letectva a vojska PVO včetně vytvoření výhodných podmínek pro součinnost ve společných prostorech bojové činnosti. Při řízení bojové činnosti plně využíváme zásadu bezprostřední a reálné součinnosti ve vztahu ke konkrétním podmínkám a specifickým situacím při ničení vzdušného nepřítele. K tomu slouží i vytvoření vhodných podmínek pro společné využití spojovacích prostředků letectva a vojska PVO.

Vytvořili jsme výhodnější podmínky pro zajištění bezpečnosti vlastního letectva. Otázky bezpečnosti vlastního letectva řeší speciální skupina řízení a kontroly letů centralizované. Skupina pracuje ve středisku řízení a kontroly letů, udržuje přehled o bojové činnosti frontového a vojskového letectva a v součinnosti se silami a prostředky vojska PVO zajišťuje bezpečnost vlastního letectva.

Součinnostní vztahy mezi letectvem a vojskem PVO jsou na společném velitelském stanovišti zjednodušeny. To se promítá i do součinnosti s ostatními prostředky PVO, řízení bojové činnosti, organizace průzkumu vzdušného nepřítele a spojení. Výhodnost společných velitelských stanovišť letectva a PVO byla potvrzena a je opodstatněna i bez využití automatizačních prvků velení, které v cílovém řešení předpokládáme. V podmínkách současné technické vybavenosti společných míst velení musíme zdokonalovat a ověřovat metodiku práce vedoucích funkcionářů a bojových směn, organizačními a technickými opatřeními důsledně využívat spojovací prostředky letectva a PVO, vytvářet podmínky pro optimální využití informací o vzdušném nepříteli a organizaci jednotného radiolokačního pole letectva a vojsk PVO.

Přezbrojovací proces vojska PVO se promítl i do požadavků na systém spojení. Podstatné zvýšení bojových možností, rozsahů účinné působnosti a prudký nárůst vzdáleností jednotlivých prvků bojových sestav útvarů (svazků) vyžaduje adekvátní možnosti spojovací soustavy. Zvláště naléhavě vystupuje tato potřeba v oblasti přenosu informací o vzdušném nepříteli. Plné využití takticko-technických vlastností moderních protiletadlových raketových kompletů vyžaduje zabezpečit pro ně včasné a úplné informace minimálně o takovém množství vzdušných cílů, které odpovídá jejich bojovým možnostem. Určujícím kritériem je období vedení vzdušné (protivzdušné) operace nebo odrážení hromadných úderů, kdy nároky na přenos informací jsou nejvyšší.

Mohutnost informačních toků a jejich nepřetržitost vyžaduje rozsáhlé kapacitní možnosti přenosových kanálů, aby nedocházelo ke snižování efektivnosti průzkumného systému PVO způsobené zpožděním a redukcí přenášených informací. Obdobné požadavky jsou charakteristické i pro přenos řídicích informací o stavu vlastních prostředků. Utajení přenášených informací je stále naléhavější a jednou z podmínek zvýšení operativnosti velení.

Vybavenost vojska PVO spojovacími prostředky stále zlepšujeme zvyšováním počtu a zaváděním nových prostředků.

Další zdokonalování spojovací soustavy vojska PVO orientujeme především na zkvalitnění její odolnosti a operativnosti s cílem zajistit spojení ve více kmitočtových pásmech, zvýšit počet kanálů a přenosovou kapacitu a dále upevňovat odolnost spojovací soustavy.

Systém velení PVO zaujímá rozhodující místo v účinnosti protivzdušné obrany na všech stupních velení. V současné době je charakterizován určitými disproporcemi mezi potřebou a možnostmi, zvláště na operačních stupních velení. Rozvoj zbraňových systémů a jejich vysoká palebná síla vyžadují optimalizovat využívání bojového úsilí jednotlivých prostředků PVO a maximálně zefektivnit rozhodovací procesy při ničení nepřátelských prostředků vzdušného napadení. Charakter vedení soudobých operací podstatným způsobem ovlivnil organizaci a řízení součinnosti prostředků PVO. Příprava a vedení vzdušných (protivzdušných) operací, jako nedílné součásti ozbrojeného zápasu, vyžadují soustředěné úsilí všech prostředků PVO.

V článku jsme poukázali na současný stav velení vojsku PVO pozemního vojska a možné cesty jeho dalšího rozvoje. Záměrně jsme neřešili otázku radiolokačního průzkumu, která v oblasti velení PVO představuje podmiňující specifickou problematiku a vyžaduje samostatné pojednání. Radiolokační průzkum jsme uvedli jen z hlediska věcné návaznosti a místa, které v systému velení zaujímá.

ŽENIJNÍ ZABEZPEČENÍ MÍST VELENÍ

Ženíjní zabezpečení míst velení je nedílnou součástí komplexu opatření jejich všestranného zabezpečení, organizovaného k ochraně živé síly a techniky před účinky ničivých prostředků nepřítele a k vytváření příznivých podmínek pro práci příslušného štábu.

Podmínky, za kterých bude ženíjní zabezpečení realizováno, ovlivňuje řada faktorů, které působí na rozsah i kvalitu plněných úkolů. Při organizaci ženíjního zabezpečení musíme vliv těchto faktorů pečlivě posuzovat, aby přijatá opatření byla v dané situaci a podmínkách optimální. Při analýze podmínek, ve kterých se ženíjní zabezpečení míst velení uskutečňuje, musíme vycházet jednak ze zásad a způsobu vedení boje a operace, ale i z konkrétní situace.

Z hlediska vedení bojové činnosti mají rozhodující vliv na organizaci, rozsah i obsah ženíjního zabezpečení zejména organizační struktura, složení a vybavení jednotlivých míst velení, možnosti prostředků průzkumu a ničení nepřítele, četnost přemísťování a způsoby rozvíjení míst velení.

Z hlediska konkrétních podmínek má rozhodující úlohu činnost nepřítele, charakter terénu a objektů v prostorech rozvinutí míst velení, množství, druh a stav vyčleněných sil a prostředků, časové možnosti budování jednotlivých míst velení, požadovaný stupeň přímé ochrany, roční doba a povětrnostní podmínky.

Výchozím podkladem pro plánování a řízení ženíjního zabezpečení jsou „Zásady organizace míst velení“ na jednotlivých stupních, vydané Generálním štábem ČSLA v letech 1980—1983. Uvádějí, že se „... polní pohyblivá místa velení rozvinují zpravidla v ženíjně upravených prostorech s využitím přírodních krytů a speciálně budovaných úkrytů“.

Z hlediska způsobů rozvinutí mohou být rozmístěna v terénu, v osadě nebo kombinovaným způsobem. Nejvýhodnější bude kombinovaný způsob, při kterém část štábu využívá vhodné objekty v osadě a druhá část je rozmístěna v terénu. Přitom je vhodné pro místo velení volit menší osady v blízkosti lesních porostů, využívat sady a zahrady kolem osad. Ochranné vlastnosti terénu, přiro-

žené maskovací vlastnosti lesů a správné využití stálých objektů v osadách umožňují snížit rozsah i obsah ženijního budování míst velení a dosáhnout i jednoduchými opatřeními v poměrně krátkém čase podstatného snížení účinnosti napadení prostředky nepřítelů.

Ženijní zabezpečení míst velení zahrnuje tato opatření:

- ženijní průzkum prostoru rozvinutí,
- odtažení prostoru,
- maskování,
- úpravu přístupových cest a zabezpečení pohybu uvnitř míst velení,
- budování ochranných, pracovních a pozorovacích staveb,
- zřizování zátarasů na přístupech,
- opatření pro bojové a strážní zabezpečení,
- těžení a úpravu vody,
- výrobu a rozvod elektrické energie,
- odstraňování následků nepřátelského napadení,
- ženijní materiální a technické zabezpečení.

Důležitým požadavkem ženijního vybudování je, aby nové místo velení bylo již při zaujímání štábem ženijně připraveno a zabezpečeno. Tento požadavek plyne z toho, že po zaujetí místa velení již nemůžeme uskutečnit rozsáhlejší ženijní opatření (zejména zemní práce), aniž by nebyla narušena činnost štábu. Proto se tato opatření zpravidla člení na opatření do zaujetí místa velení štábem a opatření po jeho zaujetí. V předpisu Žen-2-1/1 je budování míst velení rozděleno z hlediska důležitosti do dvou pořadí.

Mezi nejdůležitější ženijní opatření na místech velení patří:

Ženijní průzkum, který uskutečňujeme nepřetržitě. Vedou jej všechny druhy vojsk i služeb a má charakter průzkumu terénu i podrobného ženijního průzkumu. Ochranné vlastnosti terénu hodnotíme především studiem a vyhodnocováním map, leteckých snímků a různých popisů. Podrobný ženijní průzkum je součástí úkolů rekognoskační skupiny, kterou do nového prostoru vysíláme s časovým předstihem. Do této skupiny také zpravidla začleňujeme i ženijní jednotku s technikou. Cílem průzkumu míst velení, který vede rekognoskační skupina, je zjistit vhodnost místa velení z hlediska přírodních podmínek (lesy, údolí, strže, úžlabiny, lomy) a stálých objektů, upřesnit v terénu rozmístění jednotlivých skupin a řídicích stanovišť a stanovit způsob pohybu uvnitř prostoru. Ženijní průzkum zjišťuje zejména:

- stav cest pro přesun a v prostorech rozvinutí, požadovaný rozsah a ráz úprav,
- přítomnost min, nástrah a jiných druhů zátarasů,
- možnosti ochrany proti úderům nepřítelů, zejména ZHN,
- možnost vykonání zemních prací mechanizačními prostředky a nutných opatření k maskování,
- množství, stav a použitelnost vodních zdrojů,
- možnost vzniku a šíření požárů i potřebná protipožární opatření,
- energetické zdroje a jejich využitelnost,
- místní zdroje materiálu.

Při rozmístění místa velení v osadě zjišťuje ženijní průzkum únosnost stropů, odolnost sklepů a navrhne způsob jejich zesílení.

Na kvalitě a včasnosti závěrů ženijního průzkumu závisí efektivní využití ženijních sil a prostředků.

Při volbě prostorů rozvinutí míst velení se někdy nevyhneme tomu, že buď uvnitř prostoru nebo na přístupech k němu budou vlastními vojsky nebo nepřítelem „na dálku“ zřízeny výbušné zátarasy. V prvním případě jsou vlastní minová pole uvedena v „Evidenčním listu zátarasů“ a **odtarasení prostorů rozvinutí míst velení** spočívá v prověření těchto zátarasů, popř. v jejich převedení na 2. stupeň bojové pohotovosti, pokud se tak nestalo při odchodu vlastních vojsk. Těchto zátarasů můžeme v některých případech využít k ochraně míst velení a k jejich zabezpečení.

V případě, že místo velení rozvíjíme na území, kde působil nepřítel (i letecky), musíme prověřit prostor na přítomnost zátarasů všeho druhu, přičemž v osadách věnujeme zvýšenou pozornost odstranění nástrah a časovaných náloží.

Vzhledem k časovým možnostem a velikostem ploch rozmístění míst velení odstraňujeme zátarasy pouze na cestách, které jsou určené pro pohyb uvnitř prostoru a na plochách rozmístění jednotlivých řídicích stanovišť a středisek. Jestliže by odstranění zátarasů vyžadovalo značné úsilí ženijních jednotek, je výhodnější prostor místa velení změnit.

Maskování míst velení je nedílnou součástí zabezpečení bojové činnosti a pasivním způsobem jejich ochrany. Cílem maskovacích opatření je utajit jejich rozmístění nebo alespoň ztížit možnosti jejich vyhodnocení nepřítelem. Toho můžeme dosáhnout využitím všech technik maskování, včetně použití prostředků radioelektronického boje. Maskovací opatření nemůžeme uskutečňovat až při zaujetí velení štábem, ale již během rekognoskace a při zahájení ženijního budování.

Vzhledem k významu, jaký má maskování pro uchránění míst velení, budu se touto otázkou zabývat podrobněji a rozeberu efektivnost obou základních metod maskování — tj. maskování skrytím a imitací. Při posouzení zvolím příklad, kdy má místo velení „n“ řídicích pracovišť (středisek) vzdálených od sebe na vzdálenost „l“, které nepřítel vyhodnotil jako rovnocenné a vede na ně „k“ úderů stejné ráže. Na základě těchto podmínek můžeme odvodit, že:

— pro **maskování skrytím** je základním parametrem maskování pravděpodobnost zjištění a vyhodnocení řídicího stanoviště (střediska) p_z . Jestliže je pravděpodobnost zjištění jednoho střediska rovna p_z , potom pravděpodobně nepřítel zjistí $n \cdot p_z$ řídicích stanovišť (středisek) místa velení. Vzhledem k tomu, že všechna střediska jsou rovnocenná, potom na každé z nich může nepřítel působit údery B, kde

$$B = \frac{k}{n \cdot p_z}$$

Při této hodnotě působení je pravděpodobnostní vyřazení jednoho střediska p_v rovna — $p_v = 1 - (1 - p_z)^B$.

Matematická naděje uchránění M_s potom bude $M_s = \frac{1 - p_z}{1 - (1 - p_z)^B}$

Analýzou tohoto výrazu můžeme dojít k závěru, že maskování skrytím je účelné, jestliže platí $\frac{k}{n} > p_z$.

Jestliže vycházíme z předpokladu, že na místo velení bude veden 1 jaderný úder, potom by na základě těchto výpočtů bylo účelné mít pro zamaskování

objektů na nově vybudovaných místech velení na stupni útvar 75–80 %, na stupni svazek 80–90 % a na stupni svaz a vyšší svaz 85–95 % masek M.

— **imitací maskujeme** základní demaskující znaky a vytváříme klamná místa velení. Matematicky můžeme počet skutečných a klamných míst velení, na která bude nepřítel působit jadernými údery, vyjádřit jako součet

$$Q = s \cdot p_z + m \cdot p_k,$$

kde je p_z — pravděpodobnost zjištění skutečného místa velení,

s — počet skutečných míst velení,

p_k — pravděpodobnost zjištění klamného místa velení a jeho vyhodnocení jako skutečného,

m — počet klamných míst velení.

Potom může nepřítel působit na jedno místo velení údery A, kde:

$$A = \frac{k}{s \cdot p_z + m \cdot p_k} \text{ a matematická naděje, že místo velení nebude zničeno, je}$$

$$M_i = \frac{1 - p_z}{1 - (1 - p_z)^A}. \text{ Za předpokladu, že na místo velení bude veden pouze jeden}$$

jaderný úder, pravděpodobnost vyřazení $p_1 = p_2 \dots p_c = p$ a součet skutečného a klamných míst velení označíme C ($C = m + 1$), potom můžeme efektivnost maskování imitací E vyjádřit zjednodušeně

$$E = 1 - \prod_{i=1}^C p_i = 1 - p^C$$

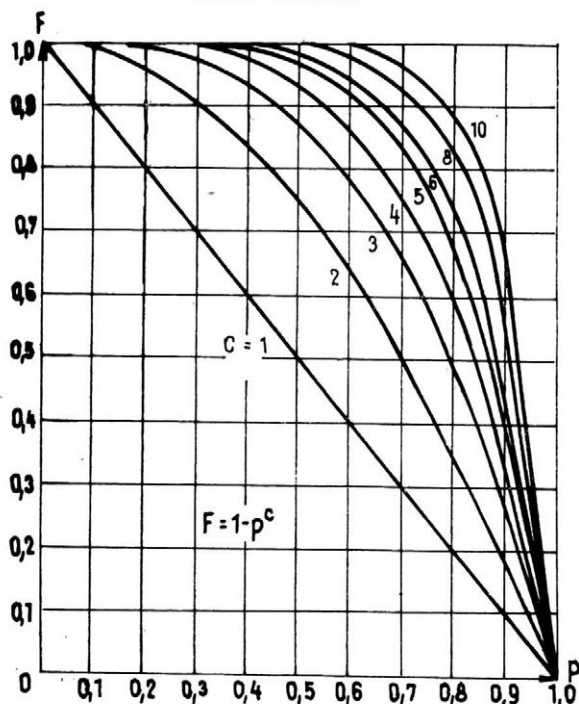
Z výsledků výpočtů, které jsem vyjádřil graficky na **obr. 1**, můžeme určovat hodnoty hledaných veličin na základě známých nebo požadovaných hodnot.

Z obr. 1 je zřejmé, že efektivnost budování klamných míst velení je vysoká a vede k podstatnému snížení pravděpodobnosti jejich vyřazení nepřitelem. Vzhledem k možnostem (čas, síly, prostředky) a jak vyplývá z průběhu grafů efektivnosti, je účelné zřizovat na stupni svazu a vyššího svazu 1–2 klamná místa velení. Na taktickém stupni není výhodné klamná místa velení zřizovat

Úprava přístupových cest a zabezpečení pohybu uvnitř míst velení umožňuje rychlé zaujetí a opuštění prostorů, plynulý provoz a organizovaný pohyb k jednotlivým prvkům míst velení. Při úpravě cest jde zpravidla o běžnou údržbu nebo méně náročné úpravy (odvodnění podmaččených a rozbahněných úseků a jejich zpevnění hatěmi, rohožemi, kulatinou, šterkem apod.). Vzhledem ke kapacitě přepravních prostředků musíme většinu materiálu pro opravy cest zhotovovat až na místě s využitím materiálu z místních zdrojů. Ženíjnými stroji upravujeme a rozšiřujeme cesty v minimálním rozsahu, aby nebyl narušen původní charakter terénu.

Budování ochranných, pracovních a pozorovacích objektů můžeme z ženíjního hlediska považovat za jedno z rozhodujících opatření k dosažení potřebné odolnosti míst velení. Realizace tohoto opatření zabezpečuje potřebnou ochranu živé síly a bojové techniky před účinky všech druhů zbraní nepřitele. Tato opatření jsou však časově náročná a jejich uskutečňování se neobejde (zejména na operačním stupni) bez použití velkého množství zemních strojů. Při jeho posouzení rozeberu nejdříve obecné zásady budování, které mají vliv na rozsah i obsah prací i stupeň ochrany živé síly a techniky.

Způsob rozmístění míst velení v terénu je velmi důležitý faktor ochrany a není dosud dostatečně zhodnocen ani doceněn.

Obr. 1

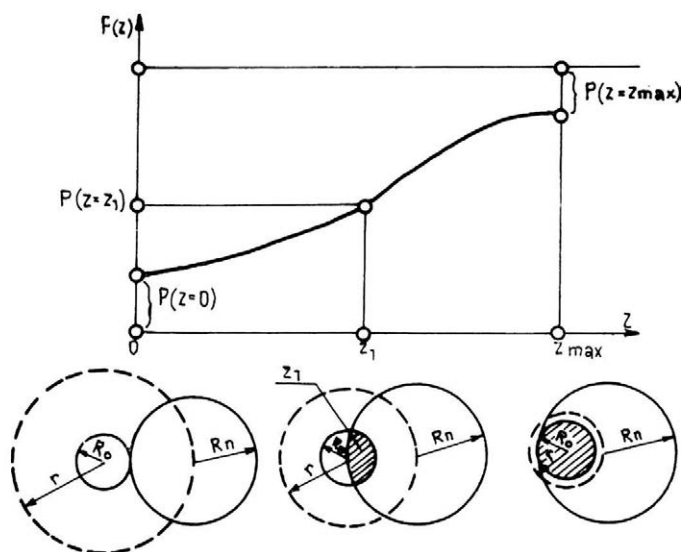
Plochu, ve které nesmí být epicentrum výbuchu, tvoří rozměry místa velení, zvětšené o bezpečnostní vzdálenost R_b . Pro praktické výpočty můžeme tyto plochy upravit na kruhové — viz **obr. 2**.

Z **obr. 2** jsou patrné uzlové body funkce rozdělení ztrát pro místa velení o poloměru R_0 . Velikost ztrát se v rozmezí hodnot $R_n - R_0 < r < R_n + R_0$ mění v rozsahu $\langle 0, Z_{\max} \rangle$.

Matematickou naději uchránění místa velení o „n“ střediscích, kde „ ξ_i “ je relativní hodnota i-tého střediska nebo její podíl z celého objektu, na které nepřítel vedl „k“ jaderných úderů, můžeme vyjádřit vztahem

$$M_{(u)} = 1 - \sum_{i=1}^n \xi_i \cdot [1 - \prod_{j=1}^k (1 - p_j)],$$

kde $(1 - p_j)$ je pravděpodobnost, že i-tá skupina nebude zničena působením j-tého jaderného výbuchu.

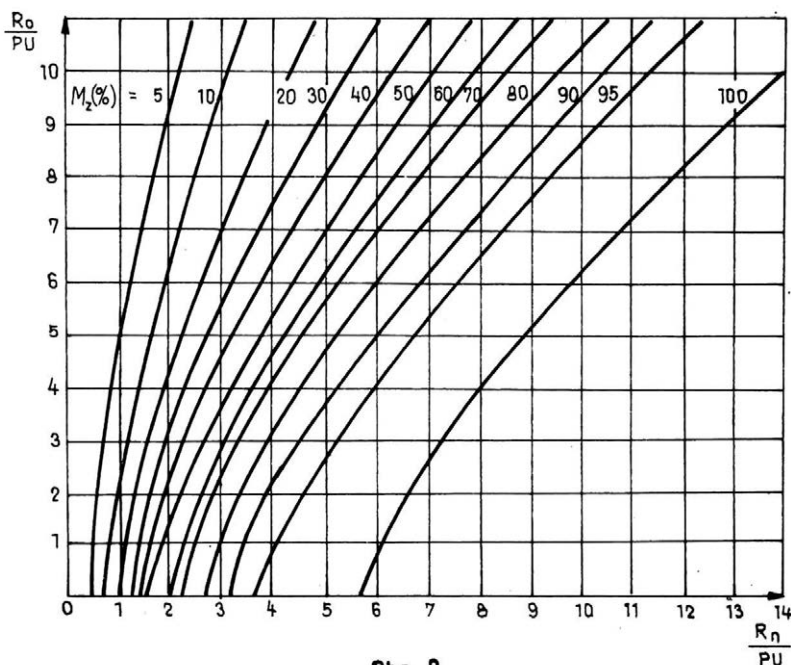
Obr. 2

Graf pro určení matematické naděje ztrát M_z (%) pro plošné cíle o poloměru R_0 v závislosti na poloměru ničení R_n a pravděpodobné úchylice palby PU — viz **obr. 3**.

Na základě reálných možností nepřítele a statistického rozboru jeho velitelsko-štábních cvičení můžeme stanovit pravděpodobnou ráži nepřátelského jaderného výbuchu, vedeného na místo velení, druh, resp. výšku výbuchu a pravděpodobnou úchytku palby a z nich potom vzdálenost „1“ mezi jednotlivými středisky.

Z rozboru vyplývá, že pravděpodobnost uchránění jednotlivých středisek i místa velení jako celku je závislá nejen na vzdálenosti „1“ jednotlivých středisek, ale také na způsobu jejich rozmístění na stanovené ploše. Podle vydaných zásad je středisko bojového velení umístěno uprostřed plochy a ostatní střediska jsou rozmístěna ve stanovené vzdálenosti od něj. Toto rozhodnutí je ovlivněno zejména požadavky na zjednodušení činnosti štábů v míru při velitelsko-štábních cvičeních apod. Nerespektuje však v požadované míře pravděpodobnost vyřazení místa velení při nepřátelských jaderných úderech, což je patrné i z obr. 4 a 5. Na nich je graficky znázorněna (velikostí plochy) pravděpodobnost vyřazení míst velení o 6, resp. 9 střediscích po $R_n=1$, $R_n>1$ a $R_n<1$ v případě, že je středisko bojového velení umístěno uprostřed plochy nebo na jejím okraji.

Pravděpodobnost vyřazení celého místa velení můžeme potom vyjádřit pomocí součtu ploch vyřazení jednotlivých skupin. Analytické vyjádření pravdě-

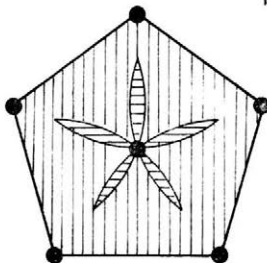
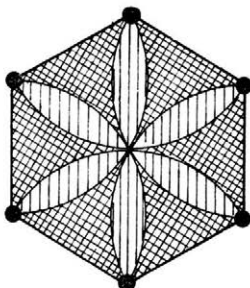
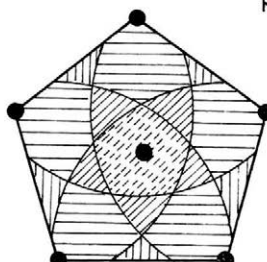
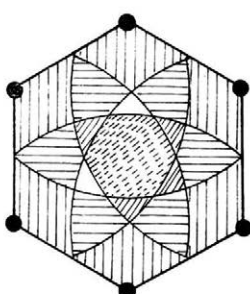
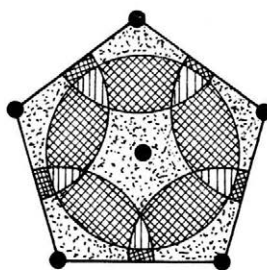
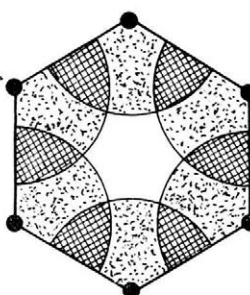
Obr. 3

podobnosti vyřazení je příliš složité a přesahuje možnosti článku. Pro něj je grafické vyjádření pravděpodobnosti vyřazení postačující a umožňuje vyslovit závěr, že nejvýhodnější rozmístění jednotlivých středisek na ploše místa velení z hlediska možnosti zničení nebo vyřazení nepřítelem je ve vrcholech pravidelných n -úhelníků, kde „ n “ vyjadřuje počet středisek místa velení. Pravděpodobnost vyřazení při tomto způsobu rozmístění podstatně snížíme, což je patrné z porovnání obr. 4 a 5. Z obrázků je také zřejmé, že umístění střediska bojového velení do středu plochy rozmístění je nesprávné vzhledem k největší pravděpodobnosti vyřazení tohoto bodu. Oprávněnost tohoto závěru můžeme ověřit také pomocí teorie her.

Efektivnost ochranných staveb budovaných na místech velení — viz obr. 6.

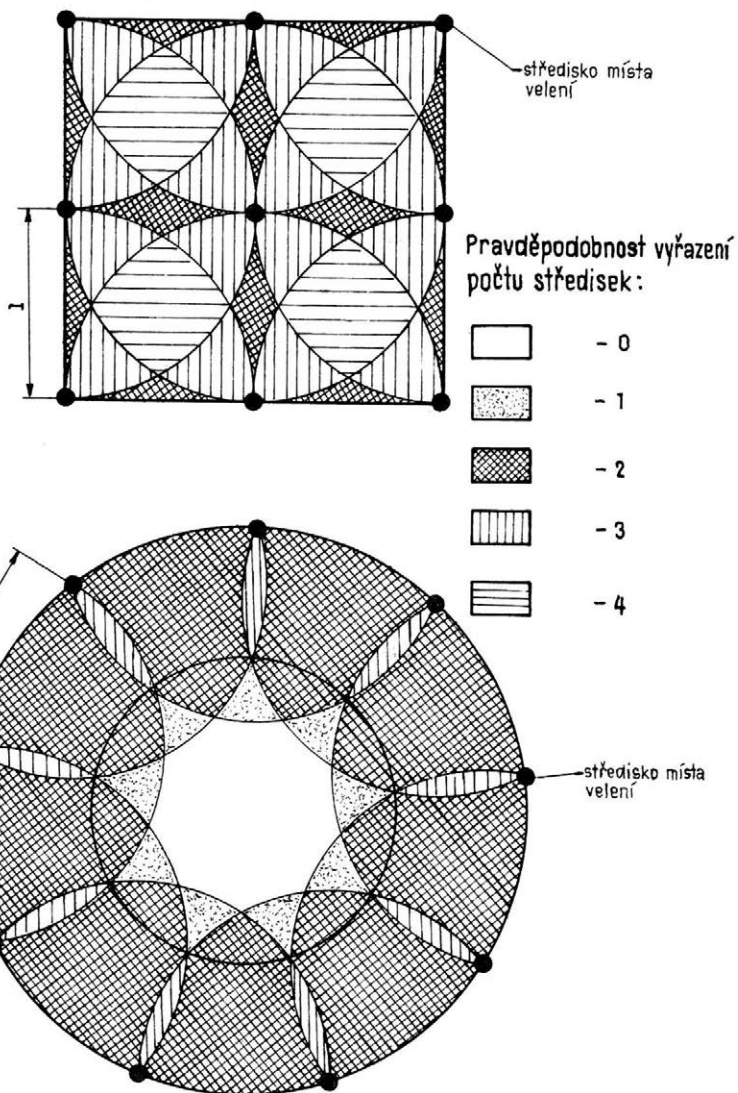
Z obr. 6 vyplývá, že se efektivnost ochrany velmi rychle zvyšuje při nárůstu odolnosti staveb v rozmezí 0,01 až 0,03 MPa. V rozmezí 0,03—0,08 MPa již není přírůstek efektivnosti tak výrazný a při dalším zvyšování odolnosti se efektivnost již příliš nezvětšuje. Za optimální hranici zvyšování odolnosti můžeme tedy přibližně uvažovat hodnotu 0,08 MPa a budování ochranných staveb na místech velení podřídit tomuto hledisku.

Rozměry jednotlivých ochranných staveb i vzorce pro jejich výpočet uvádí předpis Žen-2-1/1, a proto je v článku neuvádím. Při budování míst velení

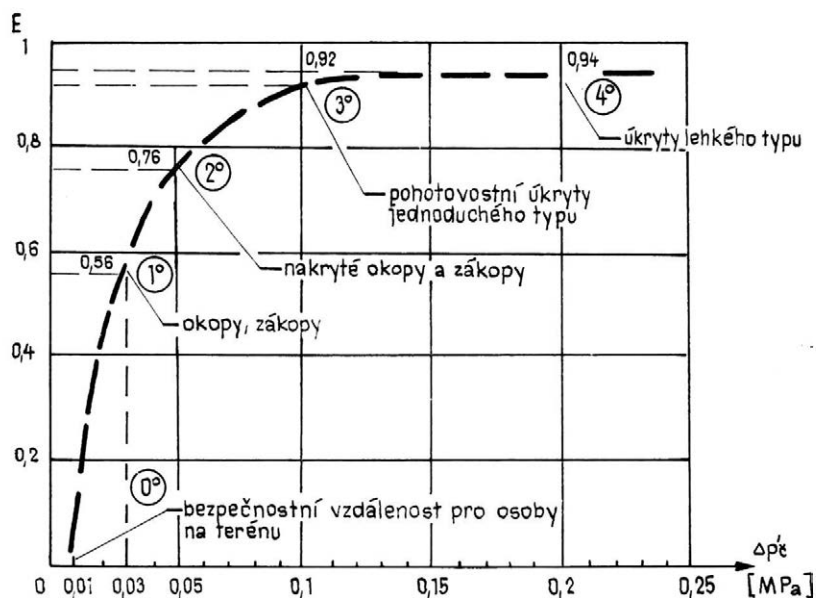
Současný způsob rozmístění		Navrhovaný způsob rozmístění					
$R_n = 1$							
							
$R_n > 1$							
							
$R_n < 1$							
							
Počet vyřazených středisek	0	1	2	3	4	5	6
označení							

Obr. 4

$(n = 9, R_n = 1)$

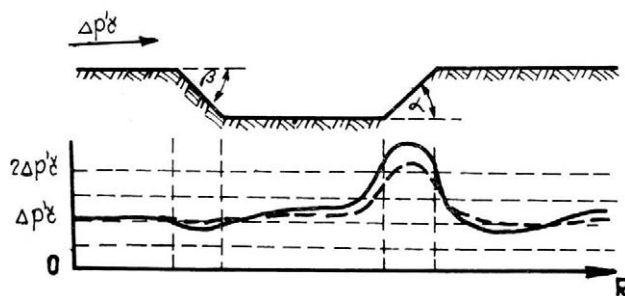

Obr. 5

Obr. 6

v praxi však plně nerespektujeme požadavek optimální šířky okopů a krytů. Šířku zvětšujeme zejména budováním tzv. „sdružených krytů pro techniku“, čímž ochranné vlastnosti těchto objektů podstatně snižujeme. V některých případech je dokonce technika a živá síla vystavena větším účinkům tlakové vlny než na volném terénu, což je patrné i z **obr. 7**.

Obr. 7

Časové možnosti budování míst velení ovlivňuje zejména střední tempo útoku vojsk a stanovená vzdálenost od předního okraje. Čas ženijního budování míst

velení pro nejdůležitější z nich (viz **tabulku 1**) je potom limitován četností a délkou přesunů, časem potřebným pro rekognoskaci, rozvinutí a svinutí míst velení.

Při přípravě a vedení obranné operace jsou podmínky pro ženíjní budování míst velení výhodnější vzhledem k tomu, že se četnost přemísťování snižuje.

Při budování ochranných staveb klademe důraz zejména na zvyšování odolnosti skupiny bojového velení a spojovací soustavy. Skupinu bojového velení

Tabulka 1

Možnosti ženíjního budování v útočné operaci [h]				
Organizační stupeň	VS		TVS	
	do zaujetí 1. sledu	po zaujetí 1. sledu	do zaujetí 1. sledu	po zaujetí 1. sledu
Útvar	1—1,5	2,5—3	4,5—5	6—6,5
Svazek	4—4,5	5—6	6—7	9—10
Svaz	12—14	16—18	12—14	16—18
Vyšší svaz	28—32	36—40	28—32	36—40

Tabulka 2

Rozsah budování ochranných staveb					
stupeň, místo velení		úkryty různého typu	kryty pro vozidla	okopy pro živou sílu	celkový objem budování [m³]
Útvar	VS	2—3	24	4—5	1 800
	TVS	2	10	2	760
Svazek	VS	7—8	59	10—12	4 200
	PVS	2—3	17	3—4	1 280
	TVS	4—5	24	5—6	1 860
Svaz	VS	23—24	128	21—22	9 710
	ZVS	6	104	16—18	7 080
	TVS	18—20	55	8—10	4 760
Vyšší svaz	VS	80—82	245	40—42	20 750
	ZVS	18—20	173	28—30	12 380
	TVS	52—54	100	16—18	9 700

zpravidla budujeme v pořadí: středisko bojového velení, operační oddělení (správa), řídicí stanoviště průzkumu, RVD, spojovacího vojska a ostatní prvky skupiny.

Z hlediska požadované ochrany míst velení je účelné vybudovat vyčleněnými silami na jednotlivých stupních rozsah objektů — viz **tabulku 2**. Využitím ochranných vlastností můžeme snížit celkový objem budování přibližně o $\frac{1}{3}$.

Vzhledem k velkému rozsahu budování ochranných staveb, který nemohou ženijní jednotky splnit v daných časových lhůtách, musíme hledat perspektivní cesty řešení tohoto problému. Mohl by to být např. vývoj návěsného dozerového zařízení pro OT a speciální vozidla, vývoj fólie o vysoké pevnosti a pružnosti k nakrytí pohotovostních okopů a vývoj nových typů mobilních úkrytových pracovišť s možností samovyproštění. Větší pozornost musíme věnovat rozpracování způsobů zesilování a využití sklepních prostorů pro místa velení.

Zřizování zátarasů na přístupech k místům velení je jedním z opatření, které chrání tato místa před nenadálým napadením tankovými, motorizovanými, mechanizovanými i diverzními jednotkami, kterým se podařilo proniknout do hloubky mezerami v bojové sestavě, nebo které byly vysazeny do týlu. Jde o smíšená ochranná minová pole, kladená ženijními jednotkami, a nevýbušné zátarasy zřizované ženijními a zabezpečovacími jednotkami na hlavních přístupových cestách a nebezpečných směrech. Položená minová pole musíme sladit se systémem obrany míst velení, především s protitankovými palbami, aby tato minová pole byla efektivně využita. Zřizujeme je na 1. stupeň bojové pohotovosti a o jejich položení pořizujeme „Záznam o zátarasu“. Při změně stanoviště ženijní jednotka položená minová pole zvedne a znovu je zřídí na nově zaujímaném místě velení.

Opatření pro bojové a strážní zabezpečení míst velení slouží k jejich nerušené funkci a poskytuje ochranu před napadením pozemními i vzdušnými silami nepřítele. Zahrnuje ženijní vybudování okopů pro zbraně a bojovou techniku podle plánu obrany místa velení s důrazem na zabezpečení protitankové obrany využitím paléb tanků a ručních protitankových prostředků. K zabezpečení protivzdušné obrany využíváme hromadné palby z ručních zbraní proti nízké letícím cílům a paléb protiletadlových řízených střel. Tato ženijní opatření uskutečňují převážně zabezpečovací jednotky samy.

Těžení a úprava vody i výroba a rozvod elektrické energie jsou ženijní opatření, která ovlivňují podstatnou měrou vnitřní chod života na místech velení. Při jejich zabezpečení nevznikají vážnější problémy, a proto se jimi v článku nebudu zabývat.

Odstraňování následků jaderného napadení je opatření, které zahrnuje zejména ženijní průzkum devastovaných prostorů, odstranění závalů na cestách, vyproštění zavalené živé síly a poškozené techniky, lokalizaci a hašení požárů a ženijní opatření na místech speciálních očistů. Jde o úkoly plněné organickými ženijními prostředky nebo ženijním jádrem odřadu odstraňování následků jaderného napadení.

Důležitá jsou z tohoto hlediska preventivní opatření při budování míst velení, z nichž nejdůležitější jsou protipožární opatření. Ochranné zemní objekty, zesilované a upravované sklepy zabezpečujeme proti zatékání napalmu do objektu, v osadách odstraňujeme snadno zápalné látky, v lese suché větve, roští, dřevozemní objekty opatřujeme nehořlavým nátěrem, připravujeme materiál a prostředky k hašení a lokalizaci požárů apod.

K plnění těchto úkolů ve značné míře využijeme ženijní techniku, především zemní stroje, stroje pro zpracování dřeva, pro těžení vody, trhaviny apod. Použití ženijních jednotek a prostředků k tomuto úkolu organizuje a řídí správce štábu nebo určený důstojník podle konkrétních podmínek a rozsahu napadení.

Ženijní materiálně technické zabezpečení je velmi důležitým (ale často opomíjeným) opatřením budování míst velení. Ženijní materiálně technické zabezpečení musí zajistit zásobování ženijními prostředky, udržování těchto prostředků v bezvadném technickém stavu a neustálé pohotovosti k bojovému použití a rychlé navrácení opravené techniky k používání.

Hlavní opatření v oblasti ženijního materiálního zabezpečení míst velení jsou:

- organizace nepřetržitého zásobování ženijními prostředky pro budování míst velení zejména s důrazem na normované opevňovací objekty a maskovací prostředky,
- vytváření zásob těchto prostředků,
- organizace těžení ženijního materiálu a využívání ženijních prostředků z místních zdrojů.

V oblasti ženijního technického zabezpečení jde zejména o:

- organizaci soustavné kontroly technického stavu ženijní techniky, vyčleňené pro budování míst velení,
- zajištění včasného a správného ošetřování ženijní techniky,
- rychlé opravy.

V oblasti ženijního technického zabezpečení vznikají některé problémy. Řada z nich vyplývá z toho, že neřešíme odpočinek strojníků ženijních strojů. Zatímco řidiči vozidel po zaujetí prostoru a zamaskování mohou určitou dobu odpočívat, strojníci ženijních strojů po dosažení prostoru začínají okamžitě budování a po jeho ukončení zahajují po krátké době přesun do nového prostoru. Časové podmínky budování míst velení vedou většinou k tomu, že není uskutečňována soustavná kontrola technického stavu ženijní techniky a její včasné a správné ošetřování, což mnohdy vede k jejím závažným poruchám.

V závislosti na charakteru soudobé bojové činnosti se neustále zvyšují požadavky na dokonalou přípravu a organizaci boje i operace a na kvalitu jejich řízení. Za těchto podmínek je účinnost, nepřetržitost, rozhodnost a pevnost velení jedním z rozhodujících faktorů vedení boje a operace. Vzhledem k možnostem ničení míst velení nepřítelem má ženijní zabezpečení nezastupitelné místo v komplexu opatření k ochraně živé síly a techniky. Musíme je proto dále teoreticky rozpracovávat a tím přispět ke zvýšení odolnosti velení vojskům.

K AUTOMATIZACI VELENÍ CHEMICKÉMU VOJSKU

Řešení úkolů velení chemickému vojsku je spojeno s uskutečňováním určitých procesů v činnosti funkcionářů chemického vojska a jím podřízených útvarů a jednotek, které vyžadují použití různých metod práce a mají různý stupeň pracnosti. Ke složitým a někdy velmi pracovním procesům velení chemickému vojsku v soudobých operacích patří:

- shromažďování, zpracování a předávání informací o parametrech nepřátelských jaderných výbuchů,

- shromažďování, zpracování a zobrazení informací o radiální a chemické situaci na základě výsledků radiálního a chemického průzkumu,

- příprava konkrétních operačně taktických propočtů k optimálnímu použití útvarů a jednotek chemického vojska, zejména na operačním stupni velení.

Objem pracnosti a složitosti každé činnosti není stejný. Rozdíly budou záviset nejen na druhu činnosti chemické jednotky, ale také na konkrétní situaci.

Sběr a zpracování informací o radiální a chemické situaci, jejich předávání štábům a vojskům vyžaduje přísnou centralizaci a rychlou realizaci těchto procesů z hlediska faktoru času. (Např. denní objem informace o radiální a chemické situaci pro štáb vševojskového svazu může obsahovat až 20 000 znaků. Je-li v rámci vševojskového svazu o průměru 300 až 360 bodů měření a hlášení předáváme na radiální středisko svazu 3krát za 24 hodin, je celkový objem informací 17 280 znaků.) Proto bez automatizace tohoto informačního procesu by bylo v soudobé operaci značně obtížné včas vydávat nezbytné informace o radiální a chemické situaci v potřebném objemu a s potřebnou přesností. Zpracování informací o radiální a chemické situaci vyžaduje používání výpočetní techniky, především počítačů, a to nejen

k řešení výpočetních úkolů, nýbrž i k řešení těchto operací:

- klasifikace (třídění) informací o radiální a chemické situaci,

- opravu dat, která jsou v paměti počítače v souvislosti se znovu získanými informacemi (další měření),

- určení věrohodnosti informací (podle dalších informací z jiných zdrojů od druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb, popř. orgánů teritoriální radiální hlášené sítě),
- spojení informací podle významu a vhodnosti k analýze radiální situace.

Velitelům svazů, svazků a útvarů předkládat upřesněné a do určité míry zobecněné informace o radiální situaci buď v celém pásmu, nebo v jeho jednotlivých částech. Pro všestranné a správné zhodnocení radiální a chemické situace a řešení o použití útvarů a jednotek chemického vojska budeme připravovat řadu operačně taktických a technických propočtů, jejichž ruční zpracování je v podmínkách velmi omezeného času značně obtížné. Proto bez automatizace velení chemickému vojsku nemůžeme v podmínkách soudobých operací uskutečnit kvalitativní posun velení chemickému vojsku na operačním, ale i taktickém stupni velení.

Požadavky diktované charakterem soudobých operací vymezují základní ustanovení, kterými je třeba se řídit, aby automatizovaný podsystém velení chemickému vojsku, tj. sběr, zpracování sdělovacích informací a předání řídicích informací, byl co nejeefektivnější.

Automatizovaný podsystém velení chemickému vojsku chápeme jako nedílnou součást automatizovaného systému velení vojskům (popř. automatizovaného vševojskového systému). V článku vycházím z tohoto principu. Automatizovaný podsystém velení chemickému vojsku můžeme tvořit zasazením prvků do jednotlivých stupňů velení takto:

— Na operačním stupni velení bude účelné využít provozovny automatizovaných přenosů pro radiální středisko vyššího svazu (svazu) s připojením štábních provozoven pro práci náčelníka chemického vojska. Obdobně vybavit velitele a štáb chemické zálohy provozovnou automatizovaných přenosů s připojením účastnických stanic přenosů dat útvarů chemického vojska přímo podřízených náčelníkovi chemického vojska vyššího svazu (svazu) a velitelsko-štábního vozidla velitě jednotek radiálního a chemického průzkumu. Jde o stejná velitelsko-štábní vozidla, jaká budou u vševojskových svazků pro náčelníka chemické služby při zavedení polního automatizovaného systému velení vojskům (PASUV) na taktickém stupni. Na tato velitelsko-štábní vozidla velitě jednotek radiálního a chemického průzkumu napojit přímo družstva radiálního a chemického průzkumu, která mají funkci zdrojů prvotní informace o radiální a chemické situaci.

— Na taktickém stupni velení doplnit pouze plánovaný polní automatizovaný systém velení vojskům tím, že se vybaví výpočetní analytické skupiny štábů svazků provozovny automatizovaných přenosů (PAP). Provozovny automatizovaných přenosů výpočetních analytických skupin propojit s velitelsko-štábním vozidlem náčelníka chemické služby svazku a z hlediska dálkového přenosu dat s provozovnou automatizovaných přenosů radiálního střediska svazu.

Tím bude zabezpečena návaznost polního automatizovaného systému velení vojskům na taktickém stupni velení s automatizovaným systémem velení vojskům na operačním stupni. Kromě toho na provozovnu automatizovaných přenosů výpočetní analytické skupiny napojit přímo družstva radiálního a chemického průzkumu, která mají funkci zdrojů prvotní informace o radiální a chemické situaci.

Pro odbornou činnost při zjišťování a sběru informací o radiální a chemické situaci bude objektivně nutné vyjmout tato družstva radiálního a chemického průzkumu z podřízenosti velitě čtí radiálního a chemického průzkumu z podřízenosti velitě čtí radiálního a chemického průzkumu, velitě jednotek chemické ochrany vševojskových útvarů a velitele praporu chemické ochrany vševojskového svazku.

Automatizovaný podstýtem velení chemickému vojsku představuje komplex vzájemně spojených prvků velení, automatizovaných spojovacích kanálů, počítačů a různých technických prostředků k automatizovanému sběru a zpracování informací, zobrazení situace a vydání řídicích infor-

mací pro velení chemickému vojsku. Organizační velení chemického vojska v rámci vyššího svazu jsou začleněny do automatizovaného podstýtemu chemického vojska v závislosti na celkovém určení automatizovaného systému velení vojskům na funkčních povinnostech orgánů velení chemického vojska. Je zřejmé, že po vybudování automatizovaného podstýtemu musíme změnit metodiku práce funkcionářů chemického vojska (od náčelníka chemického vojska vyššího svazu až po útvar chemického vojska).

Funkční povinnost automatizovaného podstýtemu velení se projeví v praktickém řešení pracovních postupů a přístupů funkcionářů chemického vojska ve velení s využitím všech technických prostředků automatizovaného podstýtemu.

Práce náčelníka chemického vojska vyššího svazu (svazu) a jeho správy (oddělení) při přijímání rozhodnutí k organizování chemického zabezpečení v podmínkách automatizovaného podstýtemu chemického vojska můžeme si představit takto:

Informace o radiální a chemické situaci i o situaci chemického vojska postupují od zdrojů prvotní informace. (Zdroje prvotní informace jsou družstva radiálního a chemického průzkumu a útvary chemického vojska vybavené účastnickými stanicemi přenosu dat.)

Střediskem příjmu jsou velitelsko-štábní vozidla velitě jednotek radiálního a chemického průzkumu a provozovna automatizovaných přenosů velitele chemické zálohy vyššího svazu (svazu). Na operačním stupni vzhledem k prostorovému rozsahu operační sestavy musíme mít dílčí centra sběru v podobě pracovišť velitě jednotek radiálního a chemického průzkumu. U vševojskového svazku je vhodné, aby tímto střediskem příjmu informací od družstev radiálního a chemického průzkumu byla přímo provozovna automatizovaných přenosů výpočetní analytické skupiny štábu svazku.

Po příjmu zpráv o radiální a chemické situaci náčelník společně s náčelníkem štábu chemického vojska (náčelník chemického vojska svazu) si ujasní úkol a zhodnotí situaci na základě již zpracovaných informací. Informace, které nemá k dispozici, vyžaduje náčelník chemického vojska vyššího svazu (svazu) přes centrum sběru informací od podřízených funkcionářů s využitím automatizovaného podstýtemu. Na základě zhodnocení zpracovaných informací formuluje varianty možného rozhodnutí, které mohou být zobrazeny na displeji nebo na tablech. Dále připravuje výpočty a kalkulace ke zhodnocení těchto variant rozhodnutí a vybírá (v rámci

konkrétní situace) optimální variantu. Výsledky výpočtů optimální varianty opět zobrazí na zařízeních, která jsou na pracovišti náčelníka chemického vojska vyššího svazu (svazu). Tato zařízení umožňují náčelníkovi chemického vojska vyššího svazu (svazu) měnit podmínky výpočtů nebo vybrat další optimální variantu. Rozhodnutí, které náčelník chemického vojska vyššího svazu (svazu) přijme, předá po jeho schválení s využitím automatizovaných kanálů spojení podřízeným funkcionářům chemického vojska.

Proces doručování úkolů podřízeným funkcionářům podstatně zkvalitníme, když je v rámci automatizovaného systému velení vojskům vybavíme na operačním stupni velení pracovišti typu štábní provozovna a na taktickém stupni pracovišti typu velitelsko-štábní vozidla. Při práci v rámci tohoto systému před odesláním zprávy nejprve automaticky prověříme spojení k příjemci a zprávu odešleme jen v případě kladného výsledku prověrky. Dále příjemce — podřízený funkcionář chemického vojska potvrdí odesílateli — nadřízenému funkcionáři chemického vojska příjem zprávy buď tzv. vrácením, nebo vydáním potvrzovací zprávy, která obsahuje mimo jiné i číslo zprávy a čas jejího přijetí.

Automatizovaný podsystem velení umožní předávat tři základní typy zpráv:

- formalizované číslíkové zprávy, např. výsledky radiačního a chemického průzkumu,

- formalizované textové a abecedně číslíkové zprávy, např. směrnice, nařízení a bojové rozkazy,

- neformalizované textové zprávy, např. hlášení o morálně politickém stavu útvarů a jednotek chemického vojska.

Formalizované číslíkové zprávy představují nejčastěji používané krátké povely a hlášení. Tyto zprávy můžeme rozdělit do dvou kategorií:

- krátké povely, které v podsystemu chemického vojska budou především povely k vedení plánovaného radiačního a chemického průzkumu a hlášení o jeho výsledcích,

- hlášení o situaci a stavu podřízených útvarů a jednotek, a to buď na vyžádání, nebo při změně situace nebo stavu.

Formalizované textové a abecedně číslíkové zprávy představují především směrnice, nařízení pro chemické zabezpečení, bojové rozkazy pro útvary a jednotky chemického vojska a souhrnná chemická hlášení na předem stanoveném formuláři. Neměnný, tištěný text formuláře nepřenášíme, ve zprávě předáváme pouze proměnný text. Pro přehlednost text formuláře konkrétního dokumentu generujeme z paměti počítače na stínítko displeje u odesílatele i příjemce. Generování příslušného druhu formuláře vyvoláme na základě jeho označení a záhlaví formuláře.

Při zkoumání perspektivního charakteru velení chemickému vojsku můžeme stanovit hlavní faktory, které budou ovlivňovat jeho vývoj:

- Jaderné a chemické zbraně a další druhy zbraní hromadného ničení, a to jak z hlediska organizace přesného zjištění základních údajů o těchto prostředcích, tak i z hlediska podílu chemického vojska na odstranění následků použití soudobých i dalších druhů zbraní hromadného ničení.

- Jaderné zbraně a ostatní prostředky hromadného ničení a jejich vliv na charakter a způsob vedení operací, a tím i na velení chemickému vojsku. Stále složitější bude rozhodnutí náčelníka chemického vojska vyššího svazu a svazů jak neefektivněji použít sil a prostředků, včetně určení priority pro zásah jednotek chemického vojska ve prospěch zasažených a zamořených vojsk a týlů.

- Důsledek rozvoje elektroniky a tím rozvoj technických prostředků pro budování automatizovaného systému velení, v jehož rámci vytvoříme automatizovaný podsystem velení chemickému vojsku. Uplatnění tohoto faktoru bude vyžadovat zásadní zvrat v myšlení funkcionářů chemického vojska z hlediska obsahu a forem velení vojskům. Musíme objektivně přehodnotit dříve získané zkušenosti z velení chemickému vojsku a získávat pro naplnění nových požadavků novou profesionalitu. V daleko větší míře budeme vyžadovat speciální znalosti, zvládnutí potřebných metod k řešení problémů a schopnost využít odpovídajících technických prostředků velení vojskům.

V článku jsem naznačil některé problémy perspektivního podsystemu velení chemickému vojsku. Tato varianta automatizovaného podsystemu velení ve své organizační struktuře může být pouze dílčím přiblížením k jádru řešeného problému.

Celá koncepce výstavby automatizovaného podsystemu velení by měla vytvářet podmínky pro **stavebnicový** způsob výstavby tohoto podsystemu, pružnou reakci na vývoj technických prostředků velení vojskům a snadné propojení jednotlivých prvků v rámci automatizovaného systému velení vojskům.

K ROZVOJI VNITŘNÍHO SPOJENÍ NA MÍSTECH VELENÍ

Neustálý a rychlý rozvoj zbraní a bojových prostředků vyvolává i častější změny ve vedení bojové činnosti vojsk. Automatizace zbraňových systémů i procesu řízení a velení ovlivňuje i způsoby a metody práce štábů jednotlivých stupňů velení. To vše má vliv nejen na organizaci spojovacích soustav, ale i na systém a prostředky vnitřního spojení na velitelských stanovištích.

Pozornost rozvoji vnitřního spojení musíme věnovat i z hlediska jeho bezpečnosti a zamezení úniku informací. Spojení, jako základní prostředek velení vojskům, který zabezpečuje přenos utajovaných informací, je a zcela zákonitě bude středem zájmu nepřítelů. Kromě dálkových spojů, které však jsou na rozhodujících směrech utajovány současnými utajovacími zařízeními, jsou hlavními zdroji úniku utajovaných skutečností prostředky spojovacích uzlů a vnitřní linkové rozvody na místech velení, po kterých uskutečňujeme přenos neutažené informace. To se netýká pouze rozvodů automatických ústředí, dispečinků, přípojek dálkopisných účastnických stanic, ale i účastnických rozvodů zvláštního armádního spojení, kde úsek od účastnické stanice k vlastnímu utajovacímu zařízení není utajován a skýtá možnost odposlechu.

Současné technické prostředky průzkumu nepřítelů umožňují odposlech hovorů vedených po neutažených kanálech (vedení) na velké vzdálenosti. Vzhledem k tomu je v reálných možnostech nepřítel odposlouchávat hovory po vnitřním spojení z prostorů za ochrannou zónou spojo-

vání uzlů a velitelských stanovišť. Nedorozumění stanoveného režimu pro používání neutaženého spojení, vedení neutažených hovorů v rámci velitelských stanovišť a předávání údajů dispečinkem možnostmi úniku informací ještě zvyšují.

Současné vnitřní rozvody zabezpečujeme na místech velení operačního stupně kabely MP 54, v soupravách K-20A, na nižších stupních i kabelem PK uloženým v dopravních vozidlech uzlových prostředků. Je to dáno historickým vývojem řešení spojovacích zařízení a vnitřních rozvodů i současnými výrobními možnostmi průmyslu a ekonomickými hledisky.

Používaný systém budování vnitřních rozvodů metodou propojování štábních pracovišť s využitím programovatelných linkových svorkovnic, které jsou zabudované přímo ve štábních vozidlech, má své výhody. Je to především možnost vhodným způsobem využít plné kapacity párů kabelu budovaného od KROZu (hlavního rozvodu) k účastnickým stanicím. Vybavením štábních vozidel propojovacími kabely pro připojení k dalšímu vozidlu jsme sledovali základní cíl — zrychlit celkovou výstavbu spojení na velitelském stanovišti. Také zavedení jednoho centrálního KROZu v sestavě spojovacího uzlu mělo usnadnit kontrolu dálkových i vnitřních spojů, jejich správné propojení a umožnit i základní měření parametrů.

Praxe ukazuje, že tento systém vnitřního spojení s jediným zařízením KROZ je výhodný na nižších stupních velení, tj. při

budování spojení spojovacího uzlu divizního typu, kde počet dálkových kanálů nepřesáhne 15 a vnitřních účastníků 20.

Při budování spojovacích uzlů armádního a frontového typu, kde počet dálkových spojů (40–60) a vnitřních spojů včetně spojení ZAS (80–150 i více v závislosti na složení armády nebo frontu), je značný, není systém jediného KROZu výhodný. Propojení tak velkého počtu kanálů vyžaduje značný čas, a nejen to, jediný KROZ ztěžuje dělení prostředků spojovacích uzlů na mobilní (rychlou část) a hlavní část a vyžaduje složité přepojování kabelových rozvodů při rozdělení nebo spojení obou částí spojovacího uzlu. Kromě toho tento prvek, jako centrum, kam se sbíhají všechny spoje, snižuje odolnost celé spojovací soustavy, protože jeho vyřazením dochází k přerušení všech (nebo alespoň většiny) dálkových i vnitřních spojů.

Programovatelné linkové svorkovnice, které umožňují libovolné rozdělování párů mnohožilových kabelů do štábních vozidel, jsou výhodné a zrychlují budování spojení. Předpokladem je však přísné dodržování stanoveného rozmístění vozidel, zpusobu jejich propojení a dodržování organizačně promyšleného začleňování a odpovídání štábních vozidel, které plánujeme pro přemístění 1. sledu velitelského stanoviště. Při nedodržení těchto zásad je činnost obsluh spojovacího uzlu ztěžena a dochází ke zbytečnému přerušení vnitřního spojení a časovým ztrátám při jeho budování nebo obnově.

Rozbor zkušeností ze cvičení potvrzuje, že požadavky štábů na vnitřní spojení, včetně zabezpečování spojení do autoparků, nocleháren, jídelen, dílenských prostorů, rozšiřování počtu účastnických telefonů na jednom pracovišti atd. plně vytěžují, mnohdy i převyšují současné možnosti kabelových prostředků, které jsou předurčeny pro budování vnitřních rozvodů na spojovacích uzlech, i možnosti obsluh těchto prostředků.

Především na operačním stupni musíme řešit problémy vnitřního spojení na polních velitelských stanovištích, a to nejen vzhledem k současnému stavu, ale i z hlediska dalších požadavků, které plynou z postupného předpokládaného vybavování štábních pracovišť terminálovými zařízeními, zavádění prostředků automatizace vedení jednotlivých druhů vojsk, zrychlení výstavby spojovacích uzlů, zvýšení odolnosti, spolehlivosti a bezpečnosti spojení.

Rozvojem vnitřního spojení musíme postihnout všechnu techniku, která spadá do této oblasti — především KROZy, kabely, svorkovnice, koncová zařízení atd. Přitom

musíme vycházet z celkového komplexního rozvoje spojovacích uzlů míst vedení. Souběžně s tím musíme řešit organizačně provozní otázky, stanovení kompetence a odpovědnosti za výstavbu i provozuschopnost tohoto spojení.

Každé středisko spojovacího uzlu (telefonní, telegrafní, tvorby kanálů atd.) obsahuje řídící pracoviště a právě u rozhodujících středisek telefonního a telegrafního je součástí tohoto pracoviště KROZ. Tím jsme docílili rozčlenění velkého množství kanálů do menších skupin podle druhů spojení, zrychlili činnost obsluh při přebírání kanálů, jejich proměňování a kontroly při provozu. Zkušenosti Sovětské armády vyvracejí názor, že k zabezpečení kvalitního dálkového spojení musíme mít takové „řídící pracoviště dálkových spojů“, kde jsou všechny radioreléové kanály soustředěny a dále komutovány. Ukazuje se, že tento názor je zastaralý, vytváří na jedné straně atmosféru nepostradatelnosti funkcí tohoto pracoviště, na druhé straně nenutí velitele čet a stanic k vyšší aktivitě a do určité míry z nich snímá odpovědnost za stav spojení. Rozdělením KROZů do jednotlivých středisek naopak zvyšujeme odpovědnost za vnitřní i dálkové spojení daného druhu spojení, nutíme funkcionáře k užší spolupráci a jasněji vymezujeme i hranice působnosti a odpovědnosti každého z nich.

Obdobně jako v dálkovém spojení postupně přecházíme k plnému utajení dálkových kanálů, tak i ve vnitřním spojení zákonitě musíme zaměřit úsilí na utajení vnitřních rozvodů.

Zavádění účastnických utajovacích zařízení, tj. takových zařízení, která by byla součástí vlastního telefonního přístroje a zabezpečovala utajení celého spoje od účastníka k účastníku, není v dohledné době z technických, ale i ekonomických důvodů v polních podmínkách zatím reálné. Reálnější jsou rozvody na spojovacích uzlech stíněnými kabely nebo optokabely.

Stíněné kabely zabráňují vyzařování energie a snižují tak možnost odposlechu technickými prostředky. Jsou však objemnější a vzhledem k tomu nemohou zabezpečit potřebný nárůst „párů“. Jejich použití by představovalo v rozumné relaci zvýšit i množství kabelů (kabelových souprav) v sestavě spojovacího uzlu. To však vyvolá nutnost zvýšení počtu obsluh, což není výhodné. Tento problém můžeme řešit použitím vyššího stupně mechanizace prací při rozvíjení a svinování kabelových rozvodů. Použití tohoto kabelu i za cenu jeho vyšší spotřeby je účelné a z hlediska bezpečnosti spojení žádoucí a nutné.

Perspektivní rozvoj vnitřního spojení musíme zaměřit na snižování průměrů kabelů při současném zvyšování kapacity spojovacích kanálů a zvyšování stupně mechanizace kabelových souprav. Tím podstatně snížíme rozměry i hmotnost kabelových prostředků a potřebný počet dopravních prostředků a obsluh. Předpokládáme, že současně s tím dosáhneme zvýšení rychlosti budování kabelových rozvodů a tím i zvýšení rychlosti výstavby spojovacích uzlů míst velení.

Jedna z efektivních cest rozvoje vnitřního linkového spojení na místech velení je ve využití výsledků výzkumu v oblasti optoelektroniky, v přenosu optických (světelných) signálů pomocí vláken ze skelného (plastového) materiálu. Již v současné době umožňuje tato technika spolehlivý přenos signálů využitím optokabelů do vzdálenosti 8 km s přenosovou rychlostí 19,2 Mbit/s, což pro potřeby vnitřních rozvodů na místech velení všech stupňů [co do vzdálenosti i kapacity] plně postačuje. Hlavními výhodami optokabelů je schopnost přenosu značného počtu kanálů a přenosu informací vyššími rychlostmi než je tomu při použití metalických kabelů. Přitom hmotnost optokabelů je 20–40krát nižší než u současných mnohožilových kabelů. Vzhledem k tomu, že přenos pomocí optokabelů není citlivý na elektromagnetické rušení a náhodné zkratky, zvyšuje se celková spolehlivost spojení. Při přenosu signálů se nevyžaduje energie, zmenšují se přeslechy, a to vše vytváří dobré podmínky pro zvýšení stupně bezpečnosti spojení. Využívání optokabelů v polní spojovací soustavě pro budování vnitřních rozvodů bude vyžadovat i kvalitativně nová zařízení (především tzv. převodníky signálů), aby byla zabezpečena práce i se současnými kabely a spojovacími zařízeními.

Základním smyslem a posláním vnitřního spojení na velitelských stanovištích je usnadnit práci velitelům a štábům při sběru informací, vzájemné informovanosti a

řešení součinnostních otázek, ale i umožnit progresivní využívání výpočetní techniky. Přitom musíme zabezpečit potřebné utajení přenášených zpráv a informací, i to, aby se informace dostávaly pouze tomu, nebo těm funkcionářům, pro které jsou určeny. Proto současně s rozvojem kabelových rozvodů, které jsou limitujícím prvkem pro zabezpečení potřebného počtu přenosných cest, musíme věnovat pozornost i rozvoji koncových účastnických zařízení. V současné době je ve vnitřním spojení rozhodující telefonní spojení (utajené nebo neutajené) a částečně dálkopisné spojení. K efektivnímu využívání výpočetní techniky a údajů uložených v databankách se zákonitě musí rozrůstat i ve vnitřním spojení zavádění displejů, tiskáren atd., tj. terminálových pracovišť a prostředků, které jsou nutné pro zkvalitnění a zrychlení řídicí činnosti štábu. Vlastní propojení všech těchto koncových zařízení s provozními spojovacího uzlu, výpočetního střediska, komunikačními prvky a zabezpečení jejich provozu je stále složitější, vyžaduje od obsluh spojovacího uzlu, které budují vnitřní rozvody, vyšší technické znalosti a plně zvládnutí metodiky činnosti.

Zaváděním nových prostředků spojení a nových automatizačních prostředků velení na polních místech velení je objektivně dáno celkovým rozvojem oblasti řízení a velení. Nesmíme však, právě s ohledem na složitost zabezpečení vnitřních spojů, dopustit zavádění těchto zařízení podle přání, ale doporučovat jejich zavedení na základě komplexního zvážení dopadů na spojovací soustavu, na možnosti zabezpečení dálkových i vnitřních spojů, na jejich personální i materiálové zabezpečení. Jen za tohoto předpokladu využijeme vynaložené ekonomické prostředky efektivně a zabezpečíme rychlé spojení a využívání techniky v celkovém systému spojení a velení. Tím můžeme plánovitě a systematicky zkvalitnit vnitřní spojení na velitelských stanovištích a zabezpečit správný a efektivní směr jeho rozvoje.

K RACIONALIZACI ROZHODOVACÍHO PROCESU ZÁSTUPCE VELITELE PRO VÝZBROJ

Technické zabezpečení (TEZ) organizujeme a uskutečňujeme s cílem zabezpečit vojska výzbrojí, bojovou a ostatní technikou, municí a vojenským technickým materiálem, udržet veškerou výzbroj a techniku ve stálé bojové pohotovosti a všestranně je využít v rámci příslušných technických norem při plnění úkolů vojsk. Musíme je realizovat za všech okolností, nepřetržitě, a to nejen u vojsk, která vedou bojovou činnost, ale i v dalších sledech, na teritoriu a ve značné hloubce.

Hlavním úkolem TEZ je důsledné vykonávání komplexu všech opatření, která zabezpečují udržení veškeré výzbroje a techniky v neustálé bojové pohotovosti, ve správném technickém stavu s vysokou provozní spolehlivostí po celou dobu bojové činnosti, včetně účelné organizace manévru vyprošťovacími, odsunovými a opravárenskými prostředky tak, aby výzbroj a technika byla v co největším množství udržena v sestavě vojsk (vrácena do bojové sestavy) k plnění úkolů.

TEZ organizuje a řídí zástupce velitele svazu pro výzbroj (ZVV) na základě rozhodnutí velitele, jeho pokynů a nařízení nadřízeného náčelníka. ZVV zodpovídá za splnění úkolů technického zabezpečení u podřízených služeb (výzbrojní, tankové, automobilní a meteorologické), sjednocuje úsilí druhů vojsk, speciálních vojsk, služeb a týlu při opravách výzbroje a techniky, organizuje technický průzkum všech druhů výzbroje a techniky, plánuje využití

podřízených útvarů a jednotek technického zabezpečení a bezprostředně organizuje jejich rozmístování, přemísťování, přesuny, ochranu a obranu a řídí je.

Pokyny ZVV v otázkách technického zabezpečení jsou závazné pro všechny náčelníky druhů vojsk, speciálních vojsk, služeb a týlu svazu i velitele podřízených svazků a útvarů.

Štáb ZVV je hlavním výkonným orgánem v organizaci a řízení technického zabezpečení.

Náčelníci služeb přímo podřízených ZVV svazu plánují, organizují a odpovídají za splnění úkolů technického zabezpečení v rozsahu svých služeb; řídí přípravu a odbornou činnost podřízených svazků a útvarů včetně těch, které jsou začleněny do brigády materiálního zabezpečení svazu; organizují a kontrolují realizaci stanovených opatření pro zabezpečení připravenosti příslušných druhů výzbroje a techniky k bojovému použití u vojsk.

Náčelníci druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb svazu odpovídají za stav a připravenost k použití výzbroje, bojové a ostatní techniky u podřízených svazků, útvarů a zařízení, kontrolují její technický stav a stav provozu.

Náčelník týlu — zástupce velitele svazu v těsné součinnosti se ZVV přijímá opatření k opravám výzbroje a techniky, informuje ho o stavu zabezpečení, potřebě doplnění svých vojsk (služeb týlu) výzbrojí

a technikou, poškozeních a organizaci oprav výzbroje a techniky a o dalších otázkách nezbytných pro plánování a organizaci komplexních oprav poškozené výzbroje a techniky.

Rízení TEZ tvoří nedělitelnou část velení vojskům. Jeho podstata spočívá ve všestranné činnosti ZVV, důstojníků jeho štábu a náčelníků jednotlivých technických služeb, v řízení podřízených útvarů a jednotek a zařízení zaměřeném na úspěšné sladění dění stanovených úkolů technického zabezpečení při přípravě a v průběhu vedení operace.

Cílem řízení TEZ je dosažení maximální efektivity využití sil a prostředků technického zabezpečení v podmínkách konkrétní situace.

Obsah řízení sil a prostředků TEZ zahrnuje celý soubor opatření (úkolů), k nimž zejména patří:

— plánování a včasné stanovení úkolů technického zabezpečení,

— součinnost se vševojenským štábem, náčelníky druhů vojsk, speciálních vojsk, služeb a týlu svazu,

— zabezpečení stálého řízení podřízených útvarů, jednotek a zařízení při přípravě k operaci a v jejím průběhu,

— kontrola plnění nařízení pro technické zabezpečení a činnosti opravárenských a odsunových prostředků.

Technické zabezpečení můžeme řídit pevně a nepřetržitě jen na základě znalosti bojových úkolů, operační situace, charakteru operace, možnosti opravárenských a odsunových prostředků, při udržování výzbroje a techniky ve stálé bojové pohotovosti, při organizovaném systému řízení, sladění práce všech řídicích stupňů, které se podílejí na organizování TEZ a zabezpečování nepřetržitého spojení.

Racionalizační úsilí v oblasti řízení TEZ

Vztah řízení TEZ a racionalizace je oboustranný. Řízení ve všech svých funkcích (plánování, organizování, operativní řízení, evidence a kontrola) trvale prosazuje racionalizační opatření s cílem zefektivnit celý řídicí proces. Racionalizace, která trvale proniká do řídicího procesu, umožňuje, aby tento proces probíhal na vědeckém základě a mohla být účinně zvyšována jeho efektivnost.

Nové požadavky na řízení TEZ vynucují řešit zejména tyto otázky:

1. Zdokonalovat metody práce řídicích orgánů TEZ při práci s informacemi, v průběhu přípravy a přijímání rozhodnutí, při práci s bojovou technickou informací jak v období zabezpečování přípravy operace, tak v jejím průběhu.

2. Zlepšovat organizační strukturu TEZ, zejména ve vztahu k místům velení. Vysocí aktuální je otázka přesného a jednotného složení orgánů technického zabezpečení, které pracují na VS, TVS, ZVS a přesná specifikace změn tohoto složení pro různé fáze plánování a operativního řízení.

3. Zlepšovat vybavení pracovišť příslušníků technického zabezpečení na jednotlivých místech velení efektivními mechanizačními a automatizačními prostředky.

4. Zvyšovat kvalitu přípravy řídicích orgánů TEZ na úrovni vědeckého řízení, zejména v oblasti přípravy a přijímání rozhodnutí pro TEZ boje a operace.

Nejzávažnějším problémem racionalizace kterékoli oblasti řízení TEZ je zjištění zákonitostí a vztahů v soustavě technického zabezpečení a kvantifikace vybraných parametrů tak, abychom je mohli „měřit“.

Rozhodnutí řídicího orgánu TEZ je výsledkem výběru z variant rozhodnutí, které nejlépe (nejefektivněji) splňuje požadovaný úkol.

Vlastní zefektivnění činnosti řídicích orgánů TEZ musíme hledat především v racionalizaci informačního a rozhodovacího procesu, využívání moderních pracovních metod a prostředků v celé síře řízení. Specifika řízení technického zabezpečení vyžaduje, vzhledem k náročnosti soudobého boje a složitosti jeho zabezpečení, komplexní řešení celé problematiky.

Hodnotíme-li dosažený stav i vývojové tendence v technickém zabezpečení, je zřejmé, že postupně realizujeme technická, organizační, kádrová a jiná opatření k využívání mechanizačních a automatizačních prostředků v systému řízení, především v automatizaci jednotlivých činností (sběr, přenos a zpracování vybraných informačních souborů) a částečně i automatizaci souboru činností (tj. automatizaci rozhodovacího procesu při organizaci a řízení technického zabezpečení). Při řešení této problematiky sledujeme především:

— racionalizaci informační soustavy, urychlení informačního toku a předání informací v co nejkratším čase, v optimálním objemu i skladbě,

— postupné snižování (vyloučení) rutinních činností řídicími orgány technického zabezpečení,

— zvyšování spolehlivosti, odolnosti a nepřetržitosti řídicího procesu,

— zdokonalování metod a stylu práce.

Dalším úkolem, který vyžaduje řešení, je i podstatné zefektivnění vlastní vědeckovýzkumné práce v oblasti mechanizace a automatizace v technickém zabezpečení. Tento proces není ukončen, hledáme cesty, jak nejlépe využít různé analytické a matematické metody programování, které

jsou pro rozvoj technického zabezpečení k dispozici.

Jsou některé problémy s přenosem bojových technických informací ze stupňů rot, praporu, pluku a dále problémy s unifikací a formalizací bojových technických dokumentů.

Racionalizace rozhodovacího procesu ZVV k technickému zabezpečení operace svazu

V rozhodovacím procesu řídicích orgánů TEZ jde vždy o hledání a nalezení takových závěrů a opatření, která co nejrychleji a nejefektivněji zabezpečí splnění cílů technického zabezpečení operace.

Současné zkušenosti z řídicí práce orgánů TEZ ukazují, že jde o nalezení odpovědí na tyto základní otázky:

- jaká opatření musíme uskutečnit před zahájením operace u vojsk, aby byla zvýšena provozuschopnost a technická spolehlivost veškeré výzbroje a techniky,

- s jakými ztrátami výzbroje a techniky musíme počítat v průběhu operace, v jakých časových obdobích, v kterých prostorech budou ztráty největší, jaké bude množství oprav a jejich rozsah a jaké budou nenávratné ztráty,

- jak uskupit síly a prostředky TEZ, abychom optimálně využili a mohli poskytnout pomoc při vyprošťování, odsunu a opravách poškozené výzbroje a techniky,

- jaký předpokládá manévr sil a prostředků TEZ v průběhu operace a v jakých časových obdobích,

- jaké zásoby vojenského technického materiálu vytvořit k začátku operace a jak organizovat jeho doplnění vzhledem k předpokládané spotřebě,

- jaká opatření uskutečnit k zabezpečení ochrany a obrany sil a prostředků TEZ, obnovy jejich bojeschopnosti a doplnění.

Současná praxe řídicích orgánů při řízení a organizování TEZ v operaci nevyžaduje, abychom museli na všechny tyto otázky dát okamžitou a zcela přesnou odpověď. Jde o rozhodovací proces, v němž se jednotlivé odpovědi postupně zpřesňují a konkretizují v závislosti na získávání stále podrobnějších a konkrétnějších informací o zámyslu operace, na základě stále konkrétnějších rozborů, rozvah a kalkulací o potřebách a vlastních možnostech.

Kvalita řízení bezprostředně ovlivňuje kvalitu činnosti a funkčnosti celého systému TEZ. Protože v řídicí činnosti při řešení otázek technického zabezpečení vždy půjde o další zlepšení kvality řízení s využitím nových poznatků vědy vědeckého řízení a racionalizace práce, musíme věno-

vat pozornost i některým moderním, obecně platným metodám rozhodovacího procesu a aplikovat je na podmínky technického zabezpečení.

Jde např. o možnou aplikaci tzv. rozhodovací analýzy. Z časového a funkčního hlediska můžeme rozhodovací analýzu rozdělit na tyto fáze:

Stanovení cíle a vymezení úkolu. Jde především o sladění úkolů TEZ s úkoly vojsk tak, aby byl prioritně sledován bojový (operační) úkol a jeho všestranné zabezpečení. Půjde tedy o jasné pochopení úkolu velitele, nadřízeného odborníka orgánu a posouzení vlastních možností jak daný úkol splnit. V závěru 1. fáze organizuje ZVV operačně technickou orientaci s cílem dosáhnout vzájemně sladěné činnosti vedoucích funkcí a podřízených technických služeb.

Rozbor informací, podkladů a nařízení. Obsahuje výběr podkladů a informací, které mají vztah k řešenému problému a rozhodující vliv na vlastní rozhodnutí ZVV. Zúčastňují se všichni náčelníci služeb jednotlivých podsystémů technického zabezpečení.

K racionalizaci práce může významně přispět zpracovaná metodika práce štábu a ZVV pro přípravu rozhodnutí. Ke kalkulacím využijeme dostupné prostředky výpočetní techniky a zpracované projekty.

Stanovení kritérií. Tato fáze rozhodovací analýzy souvisí s „vymezením úkolu a stanovením cíle“. V některých případech se může cíl a kritérium shodovat, nebo lišit pouze požadavkem užší specifikace.

Pro systém TEZ mohou přicházet v úvahu tato kritéria:

- splnění časových rozsahů úkolů podle metodiky práce,

- počet získaných zpráv o poškozené výzbroji, pásové a kolové technice a dalších prostředcích a zařízeních,

- počet splněných technických příprav raket,

- průměrná pracnost jedné opravy,
- počet oprav výzbroje, pásové a kolové techniky,

- průměrná pracnost jednoho vyprošťování a odsunu,

— průměrná spotřeba materiálu na jednu opravu,

— čas potřebný k rozvinování, svinování a pro přesun prostředků pro opravy, vyprošťování a odsuny,

— kapacita jednoho výkonného prostředku pro opravy, vyprošťování a odsuny atd.

Stanovení variant (alternativ) řešení. Jde o řádné a důsledné prozkoumání variant řešení, abychom vyloučili omyly, které by vedly k formulaci chybného rozhodnutí.

Za předpokladu využití metod operačního výzkumu, aplikace a zásad vědeckého řízení práce můžeme dosáhnout pouze optimálního řešení, protože nevyloučíme chyby a nedostatky těchto metod a prostředků, vlastní chyby při zpracování počítačických údajů, vstupních dat a dalších informací.

Hodnocení a srovnání variant (alternativ), posouzení důsledků je v podstatě hlavní fáze rozhodovací analýzy, protože jde o určení výhodné varianty (alternativy), která odpovídá řešení. Pro hodnocení variant (alternativ) můžeme využít např. srovnání předností a nevýhod, pořadí důležitosti, bodové a váhové hodnocení, riziko variant řešení apod.

Metody a postup prací při naplňování úkolů druhé až páté fáze rozhodovací analýzy závisí na čase, který je k dispozici. Hlavní pozornost musíme soustředit na nejdůležitější problémy, na jejichž řešení závisí dosažení cílů technického zabezpečení. ZVV svazu vyslechne návrhy náčelníka štábu a náčelníků podřízených služeb technického zabezpečení. V závěru pak určí

opatření, která štáb zapracuje do jeho rozhodnutí pro technické zabezpečení.

Formulace rozhodnutí ZVV je závaznou normou pro vykonavatele a východiskem pro jednání a chování. Je to v podstatě řídicí informace, která vyjadřuje cíl budoucí činnosti podřízených sil a prostředků technického zabezpečení.

V rozhodnutí ZVV svazu určuje:

1. Zámysl TEZ (hlavní úkoly a období soustřeďování hlavního úsilí sil a prostředků, jejich sestavu a nejdůležitější opatření, na která se toto úsilí soustřeďuje).

2. Úkoly pro doplnění a zásobování vojsk raketami, municí, výzbrojí a technikou.

3. Hlavní úkoly a opatření pro udržování výzbroje a techniky v bojeschopném stavu.

4. Úkoly vojsk při opravách výzbroje a techniky v přípravě a průběhu vedení operace.

5. Způsob použití a úkoly útvarů (jednotek, zařízení) technického zabezpečení, opatření pro jejich udržení ve stále bojové pohotovosti.

6. Zabezpečení vojsk a útvarů TEZ vojenským technickým materiálem.

7. Organizace řízení a velení.

Výchozím dokumentem pro organizování TEZ u vojsk je „Směrnice (nařízení) pro technické zabezpečení vojsk“ v operaci svazu. Zpracovává ji štáb v součinnosti s jednotlivými službami technického zabezpečení na základě „Rozhodnutí ZVV pro technické zabezpečení“, schválené velitelem. V potřebných výpisech je štáb doručuje podřízeným stupňům velení.

Jednou z cest zvyšování úrovně řízení a rozhodování v oblasti činnosti ZVV je zdokonalování úrovně řídicího a rozhodovacího procesu. Jedním z dílčích způsobů je i využití zásad metody rozhodovací analýzy, která na základě analytického zkoumání stránek daného problému (např. technické přípravy raket, vyprošťování a oprav, zásobování a doplňování) a na syntetickém sloučení formuluje závěry rozhodnutí. Budou-li vytvořeny podmínky k plnému uplatnění spojení empirie a intuice s výsledky použitých aplikovaných (exaktních) metod a kvalifikovaných zkušeností, pak dosáhneme trvalého požadavku spojení teorie a praxe v procesu řízení a rozhodování v systému technického zabezpečení.

K VELENÍ TÝLU

Charakteristické vysoké tempo operací, rychlé změny situace na bojišti a nerovnoměrný vývoj boje i operace má vliv na velení vojskům a všestranné zabezpečení boje a operace, v tom i týlového zabezpečení. Velký rozmach operací, vysoká nasycenost vojsk technikou a ničivé účinky soudobých zbraní kladou značně vyšší nároky na materiální a zdravotnické zabezpečení vojsk.

Stále narůstající spotřeba zásob vojsky, zejména munice, PHM i ostatního materiálu, má za následek zvýšení pohyblivé zásoby u vojsk (především všech druhů munice) a zabezpečení tak vyšší samostatnosti útvarů a svazků. Současně s tím musíme vytvořit předpoklady pro realizaci nepřetržitého doplňování vojsk zvýšenými objemy zásob v každodenní činnosti. Tyto základní požadavky nemůžeme v plném rozsahu zabezpečit v současných organizačních strukturách a proto zavádíme nové struktury v týlu vševojskových svazků a v nejbližší době je zavedeme i v operačním týlu. Rozhodujícím důvodem jejich zavedení je tedy zkvalitnění dopravně zásobovacího systému na všech stupních. Jde o účelné zvýšení dopravních i materiálních prostředků. Souběžně s určitou mírou centralizace týlových útvarů a zařízení v nových organizačních strukturách vytváříme podmínky pro optimální velení týlu, zabezpečení lepších pracovních podmínek některých TÚZ i ochrany a obrany týlu.

U vševojskového svazku vytváříme prapor materiálního zabezpečení (prpmz), který v sobě integruje tři prvky staré organizace (automobilní prapor, sklady a polní pekářny). Není to ale pouze mechanické sloučení těchto prvků, protože dopravní kapacitu zvyšujeme téměř dvakrát, počet dopravních rot zvyšujeme o jednu a zavádíme prostředky hromadného doplňování PHM.

Všechny TÚZ vševojskového svazu (kromě zdravotnických a silničních) soustřeďujeme do brigády materiálního zabezpečení (bmz). Automobilní pluk rušíme a v nově vytvořené organizaci bmz máme čtyři apr a jeden cpr (to je o jeden prapor více) se zvýšením dopravní kapacity asi o 20 %. Nově zavádíme rotu hromadného doplňování PHM. Zvýšené manipulaci s materiálem odpovídá složení praporu obsluhy, zřizujeme i rotu oprav týlové techniky. Dále jsou v bmz všechny sklady, spojovací i zabezpečovací jednotky, polní pekářny, oddíly polních prodejen a kořistní rota.

Obdobně vytváříme u vyššího svazu brigádu materiálního zabezpečení (bmz), která na rozdíl od bmz svazu má místo roty oprav týlové techniky prapor, více skladů a polní masný závod (PMZ). Jak bmz svazu, tak i vyššího svazu, jsou plně mobilní.

Nově vytvořená týlová základna vyššího svazu je vázána na železnici. Kromě jednotek zabezpečení má všechny stacionární sklady, útvary obsluhy, polní pekářny, polní masné závody, oddíly polních prodejen a prádelny, prapor oprav týlové techniky a kořistní rotu.

Tyto prvky operačního týlu mají ve své organizační struktuře prostředky pro rozvinování a obsluhu výdejních míst a jsou schopny vyčleňovat oddělení z neorganických prostředků.

Současně i předpokládané změny v organizačních strukturách vojskového a operačního týlu mají určitý vliv na formy a způsoby velení týlu. Přitom ale nemějí podstatu velení týlu, která musí zabezpečit:

— udržování vysokého morálně politického stavu příslušníků týlu a neustálou připravenost týlu k všestrannému zabezpečení vojsk,

— potřebnou informovanost o úkolech, situaci, jejich hlubokému ujasnění a zhodnocení,

— včasné stanovení úkolů pro týl a jejich rychlé předání vykonavatelům,

— správné plánování a přesnou organizaci týlového zabezpečení,

— organizaci součinnosti v práci týlu,

— neustálou kontrolu plnění rozkazů, týlových nařízení a směrnic,

— organizaci spolehlivého spojení při dodržování zásad utajeného velení.

Velení týlu jako systém i nadále tvoří souhrn konkrétních orgánů velení, technických prostředků, zařízení a norem. Je tedy hmotnou podstatou velení, jehož funkcí je proces velení, tj. konkrétní a cílevědomá činnost orgánů velení. Pro velení týlu zůstávají a současně se i prohlubují jeho charakteristické rysy, jako je především pevnost, nepřetržitost a pružnost.

Pevné velení týlu spočívá v rozhodné realizaci přijatých rozhodnutí a nařízení k týlovému zabezpečení boje a operace. Požadavek nepřetržitosti velení týlu vyžaduje pevné, spolehlivé a utajené spojení, správnou organizaci a činnost týlových velitelských stanovišť i ostatních orgánů velení týlu a zejména pak včasné zabezpečení a proniknutí úkolů. Pružné velení týlu znamená pak operativně, včas a odpovídajícím způsobem reagovat na změny situace, k nim se správně rozhodnout, rozhodnutí včas zabezpečit a doručit včetně vytvoření maxima času pro realizaci u podřízených.

Tyto obecné zásady musíme respektovat při velení týlu v nových organizačních strukturách. Současně ale musíme respektovat i změny v organizačních strukturách. Jaký tedy mají vliv nové organizační struktury na formy a způsoby velení týlu?

1. Zvyšujeme centralizaci velení týlu, tj. pravomoc a současně i zodpovědnost náčelníků týlu svazků, svazu i vyššího svazu za přímé a komplexní řízení TSÚZ a tím i jejich štábů týlu, jejichž prostřednictvím velení realizujeme.

2. Měníme rozsah a formy týlové součinnosti na místech velení týlu i v rámci nově vytvořených struktur.

3. Zvýrazňujeme úlohu a odpovědnost velitelů a štábů nově vytvořených struktur, zejména za komplexní realizaci dopravně zásobovacích i ostatních úkolů týlového zabezpečení.

V praktické činnosti náčelníků týlu to znamená, že rozhodnutí a následně i rozkazy (nařízení), které k jeho realizaci vydávají, musí vydat a zpracovat komplexně. Aby tomu tak bylo a podřízený velitel dostal včas všechny podklady pro svou plánovací a realizační činnost, musíme ještě

před vydáním rozkazu (nařízení) vyřešit všechny součinnosti otázky jak se svými podřízenými náčelníky, tak i s ostatními. Tato činnost je pro NT-ZV sice náročnější, ale prakticky vylučuje rozdílnost v pochopení a různé interpretace jeho rozhodnutí podřízenými. Tím ale nesnižujeme zodpovědnost jednotlivých odborných náčelníků, kteří v duchu vydaného rozkazu (nařízení) současně vydávají i své odborné pokyny. Náčelník týlu svazku tedy nevydává tak jako dříve rozkaz pro velitele automobilního praporu, náčelníka skladů a prostřednictvím náčelníka proviantní služby polním pekárnám, ale jeden rozkaz (nařízení) pro velitele práz. Obdobně tomu je i na stupni svazu a částečně i na stupni vyššího svazu. Zvyšujeme i úlohu štábu týlu svazu a vyššího svazu, protože zpracování rozkazu (nařízení) pro brigády materiálního zabezpečení je jejich povinností.

Na týlových velitelských stanovištích měníme rozsah, formy i čas k řešení součinností otázek tak, jak jsem uvedl. U vykonavatelů způsob i formu organizace součinnosti zásadně měníme. Součinnost neorganizujeme mezi samostatnými útvary a zařízeními, ale jako vnitřní součinnost v rámci praporu a brigád materiálního zabezpečení za řízení organického velitele především k realizaci plánu přísunu, popř. opravárenské činnosti a bojového zabezpečení. V tomto směru mají důležitou úlohu náčelníci štábů z hlediska sladění činnosti zástupců velitele i všech funkčních prvků, při tvorbě a všestranném zabezpečení zásobovacích proudů včetně organizace týlového průzkumu.

Odpovědnost velitelů a štábů praporu a brigád za komplexní splnění týlového zabezpečení v jejich působnosti se značně zvýšila. Na rozdíl od dosavadních organizačních struktur se jejich okruh působnosti značně rozšířil. Na stupni svazku a svazu zodpovídají za realizaci všech dopravně zásobovacích úkolů v rámci svazku a svazu od převzetí zásob od nadřízeného, tvorby vlastních zásob, zásobovacích proudů pro přísun podřízeným, vlastní přepravy materiálu až po předání zásob podřízeným, popř. odsuny materiálu od nich. Kromě toho zodpovídají i za výrobní a opravárenskou činnost. Na stupni vyššího svazu stejně tak za zabezpečení potřeb podřízeným ve stanoveném pásmu.

Všechny tyto okolnosti mají za následek zákonitě změny v metodice práce. Musíme upravit metodiky práce na týlových velitelských stanovištích (náčelníků týlu, štábu týlu, náčelníků služeb týlu i ostatních materiálních náčelníků) a nově zpracovat metodiky práce velitele, štábu a hlavních

funkcionářů prmrz a bmz. V tomto smyslu také přísně vymezit odpovědnost jednotlivých funkcionářů, zejména při řízení dopravně zásobovacího procesu, při jejich rozmístování, přemístování a bojovém zabezpečení. K tomu připravit adekvátní formalizovanou i ostatní dokumentaci.

Velkou pozornost musíme věnovat organizaci a zabezpečení spojení. Na jedné straně zjednodušujeme spojení a tím i velení mezi TVS a prmrz (bmz), ale na druhé straně je rozsáhlejší systém vnitřního spojení v těchto prvcích. Spojovací soustava sice umožňuje zabezpečit kvalitní a spolehlivé spojení mezi nimi, ale současné spojovací prostředky nejsou vybaveny utajovací a musíme počítat s větší potřebou času na předání rozkazů a nařízení (informací). Utajený přenos dat (výstupy a vstupy) pro výpočetní techniku tato spojovací soustava nezabezpečuje a vyžaduje tedy mnohem více času k jejich vzájemnému předávání. Vzhledem k novým organizačním strukturám musíme také u jednotlivých stupňů počítat s částečnou úpravou programového díla na výpočetní techniku.

Organizační struktury týlových velitelských stanovišť svazku, svazu i vyššího svazu při zavádění nových organizačních struktur neměníme, přičemž ale částečně měníme formy a způsoby velení směrem k nim. Centralizace velení vyžaduje na všech stupních přímé řízení a velení ná-

čelníky týlů jednotlivých stupňů, na stupni svazu a vyššího svazu prostřednictvím štábu týlu. Z těchto důvodů by bylo vhodné převést organizačně nebo alespoň operativně do štábů týlu příslušné orgány vojenské dopravy a vytvořit v nich organizačně samostatné skupiny pro řízení brigád materiálního zabezpečení.

Velmi důležitou otázkou při zavádění nových organizačních struktur je včasná příprava funkcionářů týlu podle předurčení k zvládnutí nových (upravených) funkčních povinností. K tomu musíme využít velitelskou přípravu, štábní nácviky, velitelsko-štábní cvičení, zkušební cvičení apod.

Pozornost musíme věnovat především velitelům a štábům praporů a brigád materiálního zabezpečení, při zkušebních cvičeních hlavně zkušebním úkolům z oblasti řízení a velení.

V důsledku postupného zavádění nových organizačních struktur týlu dochází ke zkvalitnění týlového zabezpečení vojsk zejména v dopravně zásobovací činnosti. Současně také dochází ke zkvalitnění velení týlu jak vyšší centralizací velení, tak kvalitativní změnou součinnostních vztahů zejména uvnitř týlu a zvýrazněním úlohy hlavních funkcionářů týlu. Aby tyto pozitivní skutečnosti byly plně využity, musíme adekvátně změnit metody a formy řízení týlu a v potřebné míře upravit i vnitřní struktury prvků řízení na týlových velitelských stanovištích.

Řízení tankového technického zabezpečení v operacích

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálporučíka tankových vojsk P. V. Kurevina a plukovníka doc. Ing. A. V. Syropjatova, kandidáta vojenských věd, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 5/1983.

Řízení tankového technického zabezpečení je podle současných názorů jedním ze základních prvků řízení technického zabezpečení i řízení vojsk jako celku. Do náplně jeho funkce patří sběr, studium a analýza informací o operačně technické situaci, přijetí rozhodnutí, vydání úkolů pro technické zabezpečení a jejich doručení vojskům a podřízeným útvarům, jeho plánování a koordinování přijatých opatření se štábem, veliteli, (náčelníky) druhů vojsk, náčelníky speciálních vojsk a služeb, jakož i organizace kontroly a pomoci vojskům.

Tento druh řízení má své zvláštnosti. K jeho realizaci je třeba v průběhu operace (boje) získávat dva druhy informací od vojsk, a to

— **operační**, k přijetí odůvodněných rozhodnutí pro řízení provozu a oprav bojové techniky,

— **strategické**, k analýze příčin vzniku poškození a vyřazení tankové techniky, činnosti opravárenských a odsunových prostředků, stavu opravárenských útvarů a jejich vybavení technikou a potřebným zařízením pro zabezpečení provozu a obnovení bojeschopnosti tanků a samohybných děl.

Tankové technické zabezpečení ve druhém a zejména ve třetím období Velké vlastenecké války se realizovalo na základě rozhodnutí velitele fronty (armády) a plánu operace, úkolů vojsk a jejich operační sestavy, jakož i podle rozkazů a nařízení pro tankové technické zabezpečení. Bezprostřední odpovědnost za organizaci a vlastní realizaci úkolů tankového technického zabezpečení měl velitel tankových a mechanizovaných vojsk fronty (armády) a jeho zástupce pro opravy a zásobování.

Plánování bylo zahajováno ujasněním rozhodnutí velitele pro operaci, úkolů tankového technického zabezpečení a operačně technickou orientací důstojníků příslušných oddělení pro řízení oprav a zásobování.

Na základě předpovědi možných ztrát v plánované operaci, zhodnocení počtu a stavu tankové techniky, kapacitních možností opravárenských a odsunových prostředků a množství zásob tankového materiálu přijímal zástupce velitele tankových a mechanizovaných vojsk frontu (armády) pro opravy a zásobování své rozhodnutí pro organizaci tankového technického zabezpečení vojsk. Přemísťování a rozmísťování opravárenských útvarů byly přítom sladěny se štábem frontu (armády); kromě toho i množství, způsob a lhůty přísunu tankového materiálu, místa rozvinování skladů, otázky ochrany a obrany útvarů tankového technického zabezpečení byly sladěny se štábem týlu frontu (armády).

U vševojskových a tankových armád se textově [nebo na mapě] zpracovával plán technického zabezpečení s uvedením úkolů, přijímaných opatření, příslušných prostředků a osob, odpovědných za jejich splnění. Úkoly vojskům byly vydávány různými způsoby: rozkazem velitele tankových a mechanizovaných vojsk, jeho pokyny pro technické zabezpečení a odbornými nařízeními, jakož i nařízením pro opravy, odsuny a zásobování tankových a mechanizovaných útvarů, vydávaných zástupcem velitele tankových a mechanizovaných vojsk frontu pro opravy a zásobování.

Způsoby řízení tankového technického zabezpečení v průběhu operace závisely u frontu na plněných úkolech, operační sestavě vojsk, množství tankových svazků a svazů, charakteru terénu atd.

Zkušenosti z války ukázaly, že k dosažení úspěšného řízení tankového technického zabezpečení v průběhu bojové činnosti na všech stupních mělo značný význam včasné obdržení informací o technické situaci od vojsk. K tomu účelu byl organizován **technický průzkum**. K jeho vedení byly potřebné přesné údaje o směrech čin-

ností útvarů a svazků armády. U některých armád důstojníci tankového oddělení ke konci každého dne operace dostávali tankové zprávy za posledních 24 hodin od operačního oddělení štábu — u jiných armád pak byli určováni důstojníci, kteří o operační situaci průběžně informovali pomocníka (zástupce) velitele pro technické věci. Na základě těchto pokladů byly stanoveny úkoly skupinám technického průzkumu. Tato zkušenost se osvědčila, byla zveřejněna a využívalo se jí až do konce války.

V hlášeních, která oddělení tankové služby a oprav armád dostávala od svazků, byly uváděny pouze celkové počty bojeschopných a vyřazených tanků a samohybných děl, což bylo nedostatečné pro přijímání odůvodněných rozhodnutí k obnově bojeschopnosti poškozené techniky. Zkušenost potvrdila nutnost, aby do hlášení a souhrnných zpráv od vojsk byly zahrnuty potřebné informace o rozmístění opravného fondu za posledních 24 hodin bojové činnosti s uvedením příslušnosti vyřazené techniky ke kmenovému útvaru, o místech a charakteru poškození, jakož i o opatřeních, přijatých k jejímu odsunu a opravám. To si vyžádalo důkladnější technický průzkum opravného fondu u svazků, zvýšilo odpovědnost příslušných funkcíonářů za přesnost a úplnost hlášení, umožnilo snížit na minimum dobu, po kterou tanky čekaly na odsun nebo opravu. Tím bylo dosaženo i zkrácení času jejich návratu do bojových sestav. Zavedený způsob takto rozšířeného hlášení se u armád i frontů osvědčil.

V některých případech se k technickému průzkumu využívala i letadla, což nejen zkracovalo potřebný čas, ale umožňovalo vést tento průzkum i na rozsáhlejších prostorech. V soudobých operacích bude proces technického průzkumu mnohem složitější, bude vyžadovat speciální prostředky i vypracování odpovídajících způsobů jejich použití.

K usnadnění analýzy příčin vyřazení tankové techniky, zjištění charakteru poškození, upřesnění činnosti opravárenských a

odsunových prostředků za „pětidenní období“, měsíc nebo operaci, určení stavu techniky a vybavenosti opravárenských a odsunových prostředků, zvýšení tempa oprav a výroby součástí opravárenskými prostředky atd. byly vedeny statistické záznamy. Údaje z těchto záznamů byly předkládány armádám a frontům formou hlášení, seznamů a výkazů o technickém zabezpečení.

Sběr a zpracování těchto informací od vojsk si u armád a frontů vyžádaly mnoho času, důstojnický sbor neměl možnost bezprostředně řídit tankové technické zabezpečení. Bojová praxe přinutila snížit množství i obsah hlášení. Tyto otázky byly projednávány a upřesňovány směrnicemi generálního štábu, velitelů frontů a armád. V soudobých podmínkách se tok podobných informací zvýší na všech stupních velení, což zřejmě bude vyžadovat široké využívání formalizovaných dokumentů.

V době války se využívalo různých způsobů řízení. V některých případech sloučení opravárenských prostředků do opravárenských středisek v čele s důstojníkem správy velitele tankového a mechanizovaného vojska frontu na každém z oddělených směrů umožnilo organizovat pevné velení podřízeným útvarům, zlepšilo organizaci přemístování, podmínky ochrany a obrany prostorů rozmístění. Vytvoření opravárenských středisek u frontu vedlo ke sloučení opravárenských prostředků, což ve svém důsledku umožnilo snížit množství řízených prvků. V obdobných podmínkách, kdy se opravárenské a odsunové prostředky frontu přidělovaly armádám prvního sledu na každém ze směrů a část prostředků byla ponechána v záloze frontu, velitel tankových a mechanizovaných vojsk frontu řídil tankové technické zabezpečení na jednom směru prostřednictvím svého zástupce pro opravy a zásobování a na dalším směru prostřednictvím operační skupiny důstojníků v čele s náčelníkem oddělení oprav. V obou případech byli důstojníci v čele opravárenských středisek nebo operačních skupin zplnomocnění k řešení otázek tankového technického zabezpečení v určeném pásmu činnosti.

Při operacích v letech 1944–1945 byly u řady frontů jejich opravárenské útvary přiděleny k tankovým svazkům a byly odpovědné jak za opravy a odsun tankové techniky, tak i za technický stav tanků a samohybných děl. Řízení tankového technického zabezpečení se uskutečňovalo cestou důstojníků oddělení oprav a odsunů, vyčleněných k armádám a sborům a tvořících operační skupinu správy velitele tankových a mechanizovaných vojsk frontu. Tito důstojníci působili u útvarů a svazků a byli povinni znát nejen technickou situaci v pásmu sboru nebo armády, ale i počty a stav tankové techniky ve sboru nebo v tankových útvech armády, jakož i potřebu oprav a odsunů za posledních 24 hodin. O zjištěných skutečnostech informovali zástupce velitele tankových a mechanizovaných vojsk frontu pro opravy a zásobování.

Specifické podmínky činnosti tankových vojsk v mandžuské operaci si vynutily nové způsoby i prostředky řízení. Např. v Zabajkalském frontu působila hlavní uskupení tankových vojsk na samostatných směrech, vzdálených od sebe do 400 kilometrů. Na každém z těchto směrů byly rozvinuty opravárenské a odsunové prostředky, k jejichž řízení byl vždy vyčleněn důstojník oddělení oprav a odsunů správy velitele tankových a mechanizovaných vojsk frontu, který samostatně řešil všechny otázky tankového technického zabezpečení a cestou příslušných orgánů týlu i otázky zásobování opravárenských a odsunových útvarů materiálními prostředky.

Specifika tohoto válčiště a charakter úkolů frontu vyžadovaly posílení orgánů řízení tankového technického zabezpečení spojovacími prostředky (rádiovými stanicemi, letadly a jinými pohyblivými prostředky). Na každém směru byly technické prostředky spojení, což umožňovalo udržovat nepřetržitý styk s oddělením oprav a odsunů frontu, přijímat směrnice i hlásit plnění úkolů.

K operativnímu řízení obnovy bojovosti tankové techniky u Západního frontu byly zavedeny záznamníky a každodenní

ní souhrnná hlášení o počtech a technickém stavu tanků a samohybných děl za každý útvar, svazek i celkem za front, které byly předkládány veliteli tankových a mechanizovaných vojsk. Přijatá opatření umožňovala stálou kontrolu o pohybu tankové techniky u vojsk a obnovu její bojové schopnosti u svazků a svazů, plánování činnosti frontových opravárenských a odsunových prostředků, správné rozdělení tankového materiálu, operativní přijímání opatření k obnově bojové schopnosti poškozených vozidel, zvýšení odpovědnosti velitelů svazků vůči frontu i operativnost v činnosti příslušníků oddělení správy tankových a mechanizovaných vojsk frontu.

Velitelé tankových a mechanizovaných vojsk frontů a jejich zástupci pro opravy a zásobování věnovali nemálo pozornosti řízení **provozu tankové techniky** a technické přípravě osádek, řidičů a příslušníků inženýrsko-technického sboru. K tomuto cíli byly vydávány směrnice a pokyny, konala se shromáždění příslušníků inženýrsko-technického sboru, organizovaly se technické konference k zevšeobecnění nejlepších zkušeností z tankového technického zabezpečení a jejich rozšíření do vojsk.

Opravy a odsuny tankové techniky se plánovaly u frontu po měsících. Od jara 1942 dostávaly svazky a svazy měsíční úkoly a plány pro opravy tanků a samohybných děl a od počátku roku 1944 i pro odsuny. Opravárenské a odsunové útvary měsíčně předkládaly výkazy o své činnosti, které správa velitele tankových a mechanizovaných vojsk analyzovala. Výsledkem těchto analýz byly závěry o efektivnosti práce a určení cest k odstranění nedostatků.

Zabezpečení vojsk tankovým materiálem spočívalo v určení jeho potřeby na základě žádank, předkládaných správě velitele tankových a mechanizovaných vojsk frontu, v organizaci jeho převzetí ze skladů centra, jakož i sběrem náhradních dílů a skupin z vozidel nenávratných ztrát a výrobou nebo opravou součástí v opravárenských útvarech.

Velitel tankových a mechanizovaných

vojsk frontu prostřednictvím svých orgánů organizoval doplňování zásob materiálu v armádách a ve skladech frontu. V průběhu operace uskutečňoval manévry zásobami tankového materiálu a jeho přísun ke svazkům a svazům. Množství a doba vyčlenění potřebných dopravních prostředků byly koordinovány se štábem týlu. **Přepřevu tankové techniky do závodů ke generálním opravám**, jakož i k odpisu tanků, samohybných děl a jiné techniky nenávratných ztrát organizoval front.

Správa velitele tankových a mechanizovaných vojsk řídila příjem doplňované tankové techniky před operací a v jejím průběhu. U svazů, svazků a útvarů soustavně kontrolovala provoz, opravy a odsun této techniky, plnění opravárenských úkolů, vedení nezbytné provozní a výkazové dokumentace, plnění směrnic centra, rozkazů a nařízení frontu a realizovala opatření k odstranění zjištěných nedostatků. Takovým způsobem byly v hlavních rysech řešeny některé otázky řízení tankového technického zabezpečení v rámci frontu.

Řízení technické přípravy osob se uskutečňovalo vydáváním úkolů svazkům a armádním útvarům, organizací a konáním shromáždění mladších dilenských specialistů a příslušníků inženýrsko-technického sboru v rámci armády, vydáváním pomůcek a letáků k otázkám provozu techniky za přesunu a v boji, instruktivně metodickými a ukázkovými cvičeními, organizací boje za zvýšení doby práce motorů tanků a samohybných děl útvarů a svazků. Značný důraz se kladl **na zevšeobecnování a rozšiřování nejlepších zkušeností u vojsk.** K tomu byly organizovány technické konference. S příslušníky opravárenských prostředků bylo organizováno studium směrnic a návodů k opravám a odsunům techniky, jakož i k technologickým postupům při opravách tanků v polních podmínkách.

Tankové technické zabezpečení armád se v průběhu operace řídilo různými způsoby. U některých tankových armád se zástupce velitele armády pro technické věci nacházel společně s operační skupinou na velitelském stanovišti a zbyvatčí příslušníci

správy tankové služby a oprav byli začleněni do druhého sledu velitelského stanoviště. Zástupce velitele armády pro technické věci na velitelském stanovišti dostával od svazků hlášení o potřebě oprav a odsunu tanků a samohybných děl, přijímal rozhodnutí a stanovil úkoly krátkými nařízením. Kromě toho v určitých časových relacích předával štábu armády údaje o počtu bojeschopné techniky a přijímal informace o operační situaci a rozhodnutích velitele. Se zástupci veliteli svazků pro technické věci udržoval spojení telefonické, telegrafní a s využitím styčných orgánů a spojek.

Zkušenosti z války ukázaly, že využívání vlastních (organických) opravárenských a odsunových útvarů vševojskových armád bylo mnohdy z různých důvodů málo efektivní. Na počátku roku 1944 byly proto tyto útvary na základě rozhodnutí vojenských rad frontů vyňaty ze sestav těchto armád a předány do podřízenosti velitele tankových a mechanizovaných vojsk frontu. Při operacích v letech 1944 a 1945 byly vševojskovým armádám v závislosti na počtu jejich tankové techniky a na jejich místě v operační sestavě vojsk frontu přidělovány opravárenské a odsunové prostředky ze zálohy frontu, popřípadě část prostředků frontu působila v pásmu armády (armádě přidělené prostředky se někdy slučovaly do dílensko-vyprošťovacích skupin). Řízení podřízených prostředků uskutečňovali velitelé tankových a mechanizovaných vojsk armád prostřednictvím svých zástupců pro opravy a zásobování a odpovídajících oddělení oprav.

Na základě zkušeností z organizace oprav tankové techniky v polních podmínkách se v armádách na počátku roku 1944 vytvořil tzv. „systém operativního řízení oprav“ poškozených vozidel v průběhu bojové činnosti vždy na 3–5 dnů. Přitom se vycházelo z velikosti konkrétního opravného fondu. Plán oprav se zpracovával po jednotlivých vozidlech, vždy s uvedením jeho značky, evidenčního čísla, místa, charakteru poškození apod. Umožnil tak sledovat průběh činnosti u svazků i armád. Součas-

ně se tím zvýšila odpovědnost příslušných funkcionářů. Tato praxe plánování oprav techniky našla široké uplatnění ve všech dalších operacích.

K dalšímu zvýšení operativnosti řízení tankového technického zabezpečení, neustálé znalosti situace a dynamiky jejích změn v průběhu operací se u svazků a svazů vedly **mapy rozmístění tanků a samohybných děl, nenávratných ztrát a samohybných děl, nenávratných ztrát a které vyžadují generální nebo střední opravy.** V těchto mapách bylo uváděno i rozmístění opravárenských a odsunových útvarů a jednotek a zaznamenával se do nich rovněž průběh předního okraje fronty v určitém operačním čase.

Nejslabším místem v celém systému řízení tankového technického zabezpečení bylo jeho nedostatečné vybavení technickými prostředky spojení, což se citelně projevovalo od prvních dnů války až do jejího vítězného ukončení. U jednotek a útvarů se spojení uskutečňovalo zejména pohyblivými pojítky; na stupních sbor—armáda—front se pak používalo technických prostředků spojení. U některých tankových armád správy tankové služby a oprav udržovaly spojení s opravárenskými a odsunovými útvary s využitím „dozorčího spojek“ (styčných orgánů) od útvarů, vybavených vlastními dopravními prostředky. V nezbytných případech velitelé tankových a mechanizovaných vojsk armád a frontů vysílali k tankovým útvarům a svazkům své důstojníky.

Zkušenosti z války dovolují rovněž učinit závěr v tom, že v jejím závěrečném období se ukázala tendence podřízení všech nebo většiny opravárenských a odsunových útvarů a skladů operačního stupně frontu. K docílení efektivnějšího využití opravárenských a odsunových prostředků byly tyto v některých operacích sloučeny do opravárenských středisek (dílensko-vyprošťovacích skupin) frontů, což snížilo počet řízených organismů a umožnilo organizovat pevné a stále řízení útvarů tankového technického zabezpečení.

Při zvýšení rozmachu soudobých operací (tempa, hloubky a šířky pásem) a rozma-

nitosti používané výzbroje nevyhnutelně vzniká nutnost sběru informací ze značných prostorů válčiště. Lokální války potvrdily teoretické závěry o tom, že při použití soudobých prostředků ničení budou mít vojska v průběhu bojové činnosti větší ztráty bojové techniky než dříve, mnohonásobně se zvýší objem jejich oprav a zkomplikuje se i technické zabezpečení jako celku. V souvislosti s tím existuje řada problémů, mezi nimiž nejdůležitější význam mají: další centralizace systému řízení, zlepšení technického průzkumu, dosažení vysoké operativnosti toku informa-

cí o tankovém technickém zabezpečení na všech stupních, zkrácení doby pro jejich zpracování a zkrácení cyklu celkového řízení tankového technického zabezpečení. Toto umožní ještě více zvyšovat efektivnost řízení technického zabezpečení.

Praktickému řešení otázek řízení tankového technického zabezpečení napomáhá i hluboké studium zkušeností z výstavby frontových a armádních orgánů (svazků, útvarů a zařízení) i způsobů řízení tankového technického zabezpečení v letech minulé války, jejich tvůrčí přehodnocení a efektivní použití v soudobých podmínkách.

Řízení procesu morálně politické a psychologické přípravy vojsk

Úspěch morálně politické a psychologické přípravy je zabezpečován především vědeckým řízením. To zavazuje řídící pracovníky, aby byli kompetentní svou znalostí objektu výchovy, jejích cílů, cest a prostředků. V. I. Lenin učil, že „abychom řídili, musíme být kompetentní“.

Na proces řízení morálně politické a psychologické přípravy není možné pohlížet zjednodušeně. Je velmi složitý, protože celá tato příprava se vyznačuje různorodostí spojů a vztahů, závislostí na početných objektivních i subjektivních podmínkách i faktorech, dynamikou svých jevů, především veřejného a individuálního vědomí, které se projevují různě v různých formách a na rozdílných úrovních. Přitom není lehké uspořádat a rozčleňovat duchovní hodnoty a ještě k tomu předvídat stupeň jejich osvojení, protože to závisí na mnoha faktorech: na kvalitě práce velitelů a politických pracovníků, kulturně osvětových zařízeních, prostředcích masové informace, na objektu řízení a jeho výběrovém vztahu k duchovním hodnotám.

Na červnovém zasedání ÚV KSSS bylo řečeno: „Veškerá naše ideologická práce musí působit jako dobře sladěný orchestr, kde má každý nástroj svůj hlas, hraje svou partituru, přičemž harmonie se dosahuje dovedným dirigováním.“ Jistě se nemýlíme, když toto přirovnání vztáhneme na celý proces morálně politické a psychologické přípravy.

Ve své podstatě je tato příprava procesem formování a aktivizace duchovních

možností příslušníků armády, které jsou zaměřeny na efektivní zabezpečení bojové pohotovosti a rozhodnosti k vítězství nad nepřítelem v nejsložitější situaci. Do tohoto procesu zároveň patří i včasné odhalení a odstranění záporných prvků morálně politického stavu příslušníků armády.

Z tohoto vymezení je zřejmé, že řízení vyžaduje organizační základ — nejen stanovení konkrétních úkolů, ale i zabezpečení jejich řešení, udržení celého systému výcviku a výchovy v potřebném pracovním režimu k dosažení stanovených cílů.

Důležitými předpoklady úspěšného řízení jsou — dodržení přísného třídního přístupu při stanovení ideového zaměření výcviku a výchovy, plné respektování všech faktorů formování osobnosti, které jsou sjednocovány systémem bojové a politické přípravy. Hlavním článkem je zabezpečení ideového vlivu na všechny stránky života jednotky, útvaru. To umožňuje dosáhnout plné realizace stanovených cílů, plánů, úspěšného řešení stanovených úkolů.

V procesu řízení morálně politické a psychologické přípravy jsou brány v úvahu konkrétní podmínky života příslušníků armády, úroveň jejich vzdělání, profesionální připravenosti, řešení úkolů, morální klima kolektivu, opatření, které je nutné přijmout, prostředky potřebné k zabezpečení učebně výchovných úkolů. To vše ve svém souhrnu umožňuje soustředit se na existující problémy, navrhnout způsoby jejich řešení, působit s orientací do budoucnosti.

Samotné způsoby řízení morálně politické a psychologické přípravy vojáků jsou různé. Např. působením na uvědomění dosahovat žádoucího jednání; změnou podmínek namáhavé práce, života vytvářet u vojáků nové zájmy, názory, potřeby. Existující systém marxisticko-leninské a politické přípravy vyzbrojuje vojny, předústojníky a důstojníky znalostmi, představami o skutečnosti, tj. základem jakékoli potřeby. Přitom pravidelné osvojování nového materiálu rozvíjí návyk k získávání informací, který přerůstá v potřebu. Zvládnuté znalosti rodí snahy řídit se jimi v praxi.

Je důležité dosáhnout toho, aby osobnost přijala za své hodnoty kolektivu. Relativní stabilita jednotek, délka a nepřetržitost styku a spolupráce jejich příslušníků, intenzivní ideové výchovná práce, to vše napomáhá pochopení společenských duchovních hodnot, snižuje působení prvků živelnosti ve srovnání s obdobím před vojenskou službou. O to je nutné se dovedně opírat, formovat ve vojenských kolektivech atmosféru tvorby vysokých duchovních kvalit.

Velkým pomocníkem přitom je veřejné mínění. Pod jeho vlivem se osobnost vždy snaží sladit své potřeby a zájmy s kolektivním míněním, hromadí kladné sociální zkušenosti, zdokonaluje své kvality a vlastnosti. S veřejným míněním počítají dokonce i ti nejzarputilejší narušitelé pořádku. Avšak je zapotřebí mnoha sil, starostí, hledání potřebných cest, aby toto mínění bylo správné.

Ideová úroveň kolektivního mínění se formuje především na stranických, komсомolských a veřejných schůzích. Tyto schůze jsou dobrou školou formování občanských kvalit osobnosti, výměny názorů, nahromaděných zkušeností služby. Schůze analyzuje a odhaluje rezervy. Avšak to vše bývá tehdy, když na ní vládne otevřená věcná diskuse. Jestliže tomu tak není, tak schůze ponechává lidi lhostejnými. Právě na tuto zvláštnost poukázal na červnovém zasedání v roce 1983 generální tajemník ÚV KSSS J. V. Andropov: „Jak velký je užitek, řekněme ze schůze, jestliže tato, jak to neříká bývá, probíhá v zásadě podle připraveného scénáře, jestliže schází zainteresované, otevřeně projednání, když se diskutují příspěvky předem redigují a iniciativa a ještě více kritika se učešává a utlumuje?“ To je závažná otázka pro všechny, kteří organizují a pořádají schůze. Je to i otázka jejich vlastní občanské zralosti.

Neméně podstatná je veřejná činnost, je-li ovšem dobře organizovaná, promyšlená do podrobností. Je-li formální, na „čár-

ku“, tak v takovém případě skrývá veliké nebezpečí, stejně jako výzva, mentorsky proklamovaná, bez přesvědčení. I to může na dlouhou dobu vyvolat lhostejnost k dobré věci.

Řízení morálně politické a ideologické přípravy je nemyslitelné bez hluboké znalosti potřeb lidí, konkrétních rozporů jejich duchovního rozvoje. Přitom je zřejmá potřeba komplexního přístupu. Je nutné, zvláště pak při plánování bojové a politické přípravy, stranickopolitické práce. V plánech se odráží nejen celkové usměrnění morálně psychologické výchovy, ale i její konkrétní zaměření na určité problémy.

V plánech jsou zahrnuta opatření ke zvýšení veřejné aktivity vojáků, k zesílení internacionálních rysů jejich tvárnosti, k vypracování jejich občanských kvalit, vlastnictví atd. Takové plánování v podstatě umožňuje programovat duchovní rozvoj vojáků, a to je důležitou stránkou řídicího procesu.

V celkovém přístupu se tento požadavek projevuje jako princip jednoty krátkodobého, perspektivního a cílového plánování.

Druhým principem je koordinace úsilí velitelů, politických orgánů, stranických a komсомolských organizací ke kvalitnímu splnění úkolů morálně politické a psychologické přípravy. Řídíme-li se tímto principem, umožní nám to vyhnout se dublování výchovného vlivu, všestranně a co nejúplněji využít možností, které máme. Úspěch koordinace v řídicí činnosti závisí na jednotě organizační a ideologické práce.

Třetím principem je soulad mezi metodami působení na osobnost a jeho obsahem. Tento princip vyžaduje najít a řešit rozpory mezi starými způsoby výchovného působení a kvalitativními změnami v lidech. Nové podmínky vyvolávají i nové požadavky. Vzdávající úroveň vzdělání a kulturního rozvoje vojáků klade příslušné rostoucí požadavky na vychovatele, na formy a metody výcviku a výchovy. To souvisí s tím, že úkoly morálně politické a psychologické přípravy na soudobou válku jsou složitější.

V důsledku toho se vytvořila situace, kdy staré způsoby nestačí. Je nutné je zdokonalit a osvojit si nové, efektivnější. Při zdokonalování metod práce, zobecnění a rozšiřování zkušeností předních pracovníků vycházejí velitelé a političtí pracovníci z toho, že změny, které se staly skutečností v „lidském materiálu“, ve zbraních a bojové technice, v charakteru možné bojové činnosti, vyžadují i změny ve způsobech působení. Avšak daný směr předpokládá i zachování všeho, co je z minu-

losti cenné. V. I. Lenin varoval před formálním novátorstvem slovy: „Pokud možno co nejméně všeobecných reorganizací, pokud možno více věcných, prakticky správných opatření, postupů, způsobů, prověřených již dosaženými výsledky.“

Proces řízení duchovního formování lidí není možný bez dobrých informací. Bez sběru, zpracování, hodnocení informací, které přicházejí od útvarů a jednotek, není možné realizovat výchovné funkce. Tedy dříve, než řídíme, musíme znát podmínky, reálný stav morálního politického a psychologického růstu vojáků, kvalitu ideově politických opatření, zaměstnání v bojové přípravě, vztahy lidí ke konkrétním událostem, faktům, jevům, jejich názory na různé otázky.

Avšak informace nejsou samocúčelné. Jejich nadbytek ztěžuje rozbor situace, ukrývá hlavní za druhohradě. Stává se také, že když je množství hlášení, zpráv, zvláště jestliže se v nich odrážejí pouze úspěchy, vzniká sebeuspokojení, podcenění chyb a nedostatků. Proto je důležité, aby informace byly objektivní a dostatečné pro přípravu a přijetí rozhodnutí i organizaci jejich splnění. Na zmíněném červnovém zasedání ÚV KSSS bylo zdůrazněno, že lavi na nejrůznějších nařízeních, požadavků, hlášení, výkazů pevně přitlačuje ke služební zídli, odtrhuje řídící pracovníky od živé práce s lidmi.

Strana přikládá zvláštní význam ideově politické výchově. Její strategická linie pro současnou etapu byla vypracována na XXVI. sjezdu strany, v usnesení červnového zasedání ÚV KSSS, v usnesení ÚV KSSS „O dalším zlepšení ideologické a politickovýchovné práce“, v rozkazech a nařízeních ministra obrany SSSR a náčelníka Hlavní politické správy Sovětské armády a vojenského námořnictva.

Zvláštností citovaných dokumentů je to, že jim jsou nejen uloženy konkrétní úkoly, ale široce jsou ukázány i způsoby, metody a prostředky k jejich řešení. Řídit se těmito dokumenty, to je prvořadá povinnost velitelů a politických pracovníků. Musí směřovat především k zabezpečení jejich věcnosti a konkrétnosti, ke spojení se životem, s řešenými úkoly.

Tyto požadavky zavazují usilovat o to, aby charakter ideově výchovné práce komplexně postihoval základní sféry činnosti všech vojenských kolektivů, především hlavní články: zvyšování bojové pohotovosti, bojovou a politickou přípravu, upevňování vojenské kázně. Využívání výchovných možností ideologické práce umožňuje řešit hlavní úkoly: formovat politické uvědomě-

ní vojáků, vysokou ukázněnost, pracovní aktivitu.

Okruh povinností výchovného charakteru je jasně stanoven stranickými, státními a vojenskými dokumenty pro všechny funkcionáře. Jasně rozdělení povinností mezi nimi se stanovením osobní odpovědnosti za konkrétní úsek tvoří funkční základ řízení. Jedinec, i sebevíc talentovanější, nemůže řešit všechny otázky výchovné práce, zabezpečit nepřetržitý vliv na příslušníky armády. Proto je důležité vždy se opírat o aktiv, který spojuje těsně ideově výchovnou práci s bojovou přípravou, je ve stálém styku s lidmi.

Strana věnuje nejvážnější pozornost konkrétnosti a věcnosti v práci. Ale v praxi, bohužel, se stává i to, že někteří řídící pracovníci místo věcnosti projevují „věcnost“, tj. organizují nikoliv obsah věcí, ale pouze vytvářejí kulisy jeho organizování, zdání, že jsou věcnými lidmi. Proto ve všech formách výchovné práce musí být pojitkem dodržování stranickosti a překonávání subjektivismu jak praktického, tj. zaměňování řešení reálných problémů administrativním, tak ideologického, tj. místo vědecké analýzy podstrkovat tlachalství.

Je velmi důležité, aby velitelé, náčelníci, političtí pracovníci, vojenští technici rozvíjeli u příslušníků armády, u vojáků i poddůstojníků i důstojníků záporný vztah k „věcnosti“ nejrůznějšího druhu. Nedostatek v organizaci věcí, v práci s lidmi skrývá velké nebezpečí. Chyby v práci s lidmi nelze ničím zakrýt. Ty narůstají a rychle se projevují. Důležitá je především kvalita přijatých opatření.

Na XXVI. sjezdu KSSS a červnovém zasedání ÚV KSSS se hovořilo o nutnosti vypracovávat takový styl práce, ve kterém by se organicky spojovaly pečlivost a ukázněnost se smělcu iniciativou, praktičností a věcností se snahou o velké cíle. Veliká je síla mravního příkladu řídících pracovníků. Masy je mají stále na očích a čím vyšší místo zaujímají, tím větší odpovědnost na nich leží.

K analýze a hodnocení morálně politické a psychologické přípravy je nutné přistupovat kriticky. KSSS ukazuje na nutnost stimulovat další rozvoj kritiky a sebekritiky, na to, upevnit ve všech stranických organizacích nesmiřitelnost k nedostatkům, k narušování norem socialistického soužití.

Ani jeden člověk není oprávněn ze svých nedostatků obvinít své vychovatele. Při vstupu do uvědomělého života musí sám pochopit míru své odpovědnosti, nespolehat se na to, že okolnosti jej samy zfor-

muji. Ten, kdo se sám nenajde, asi těžko bude nalezen jinými. Osobnost, která se realizovala, zesateruje své síly. Proto je pochopitelná důležitost pobízení lidí k sebevzdělávání, k zápasu o sebe sama. Vlastně bez sebevýchovy výchova nefunguje. Na to nelze zapomínat. Na červnovém zasedání ÚV KSSS bylo zdůrazněno, že „není a nemůže být vyššího úkolu, než pozvednout každého člověka na úroveň tvůrce vlastního osudu, tvůrce historie“.

U nás je dnes zformován typ sovětského vojáka. Nyní vyvstal úkol zformovat osobnost každého vojáka jednotlivě. V podmínkách revoluce ve vojenství prudce vzrostla úloha každého příslušníka armády. A učinit každého z nich uvědomělým, dovedným,

statečným obráncem socialistické vlasti, to je důležitý úkol morálně politické a psychologické přípravy.

Činnost každého člověka, řešení každého praktického úkolu má sociální aspekt, dotýká se zájmů společnosti. Proto při stanovení způsobů řešení konkrétních úkolů není možné pouštět ze zřetele jejich sociální důsledky, odpovědnost za ně.

Zásada stranickosti vyžaduje od řídících pracovníků na všech úrovních potřebné pochopení a vysoce rozvinutý pocit odpovědnosti za politickomorální stav příslušníků armády, za bojovou pohotovost a bojeschopnost útvarů a jednotek, za příkladné splnění úkolů bojové a politické přípravy.

z kapitalistických armád

AUTOMATIZOVANÉ SYSTÉMY VELENIA POZEMNÉHO VOJSKA ARMÁDY USA

Podplukovník Ing. Stanislav Spiššák

Hlavné úsilie odborníkov v členských štátoch NATO a najmä USA v súčasnosti je zamerané na automatizáciu procesov velenia v pozemných vojskách, predovšetkým na automatizované systémy riadenia bojovej činnosti, automatizované systémy riadenia prieskumu a riadiace systémy materiálneho a technického zabezpečenia vojsk. Jednou z hlavných požiadaviek je zdokonaľovanie systémov velenia vojskám založené na komplexnom vypracovaní optimálnych štruktúr štábov a jednotiek jednotlivých druhov vojsk, vo vedeckom stanovene rozsahu informácií dostatočných pre optimálne velenie a najefektívnejších metód ich spracovania v procese rozhodovania.

Automatizácia systému velenia pozemného vojska v armáde USA je podmienená zavádzaním výpočtovej techniky do všetkých orgánov velenia, najmä na divíznej úrovni. Za rozhodujúce pri riešení automatizovaných systémov velenia sa považujú tieto hľadiská:

- vysoká pohyblivosť vojsk,
- rýchle zmeny taktickej situácie,
- nasýtenosť priestorov bojovej činnosti vojskami,
- veľká dynamika bojovej činnosti,
- značná ničivosť jednotlivých zbraňových systémov,
- zvyšujúca sa elektronizácia bojišťa a rýchly rast a objem informácií.

Automatizované systémy velenia pozemného vojska

V armáde USA sú práce na vývoji a zavádzaní automatizovaných systémov velenia sledované viac ako 15 rokov.

Vývoj sa dá členiť do troch etáp:

- v prvej etape boli automatizovanými prostriedkami riešené funkčné úlohy na rôznych stupňoch velenia a v rôznych druhoch výzbroja a materiálnej základne s cieľom zredukovať čas najpracnejších operácií,
- druhá etapa štandardizuje a integruje rôzne systémy s využitím jednotnej formy,
- rozvojom tretej etapy vzniká komplexný automatizovaný systém, zahrňujúci všetky články rozdielnych funkčných úrovní.

Po dokončení výstavby a dosiahnutí požadovanej vzájomnej zlučiteľnosti sa podstatne zvýši kvalita velenia v priebehu príprav a počas vedenia bojovej činnosti.

Celkový počet poľných súprav výpočtovej a organizačnej techniky sa má zvýšiť na stupni armádneho zboru z 56 v roku 1979 na 110 v roku 1985. Na stupni divízie za rovnaký čas z 1 na 20. Tento podiel vyplýva z plánovaných nákladov do roku 1985: 27 % — delostrelectvo, 18 % — vojsko PVO, 16 % — prieskum, 11 % — REB, 10 % — spojenie, 10 % — materiálno-technické zabezpečenie, 6 % — velenie a riadenie a 2 % — administratíva.

Automatizovaný systém riadenia bojovej činnosti pozemného vojska (Tactical Operations System — TOS)

Je určený pre zabezpečenie informácií o bojovej situácii, potrebných pre rozhodnutia a pre plánovanie veliteľov a štábov na stupňoch prapor—brigáda—divízia—armádny zbor. Systém aplikuje automatizované spracovanie dát na vybrané oblasti spravodajské a na koordináciu bojovej činnosti s palebnou podporou. Systém TOS zvyšuje operatívnosť a efektívnosť práce veliteľov a štábov tým, že:

- umožňuje dokonalejšie spracovanie a prenos informácií a uchovanie vybraných informácií potrebných pre rozhodovanie,
- zabezpečuje spracovanie informácií v takmer reálnom čase, čo znižuje dobu reagovania na činnosť protivníka,
- rozširuje možnosti odovzdávania správ, rozkazov a nariadení,
- oslobodzuje štáby od mechanických činností, ako je písanie záznamov, spracovanie a zobrazovanie údajov a výpočtov.

Systém TOS predpokladá automatizovanie až 30 operačne taktických úloh, ktoré sa dajú rozdeliť do týchto skupín:

- zber bojových informácií o situácii, bojových zostavách a charaktere bojovej činnosti vlastných vojsk a vojsk protivníka,
- plánovanie a riadenie všetkých druhov bojovej činnosti.

Zahrňuje výpočtové strediská, koncové stanice pre vstup a výstup informácií, zobrazovanie a ďalšie vstupné a výstupné jednotky. Predpokladá sa, že na výpočtové stredisko divízie sa napojí viac ako 30 koncových staníc. Informácie od prvosledových pozorovacích stanovišť, spravodajských dôstojníkov a ostatných jednotiek sa odovzdávajú na koncové stanice praporov a brigád pomocou vstupných jednotiek, ktoré umožňujú iba odoslanie formalizovaných správ. Koncové stanice odovzdá-

vajú preverené informácie pomocou výpočtového strediska divízie. Počítač strediska zhromažďuje informácie od všetkých koncových staníc, roztrieduje ich a provnáva so skôr uloženými informáciami. Informácie od divízií postupujú do výpočtového strediska armádnych zborov a hlavného výpočtového strediska nadriadeného veliteľstva.

Veliteľské stanovišťa brigád a vyšších stupňov sú vybavené podľa potrieb zobrazovacími zariadeniami, zariadeniami pre zakreslenie situácie do mapy, zariadením pre zobrazenie taktickej situácie, tlačiarňami a ďalekopismi.

Systém TOS sa realizuje v dvoch programoch:

— Program TOS-75 je základný variant. Jeho vybavenie je určené na rovnakom princípe ako Taktický systém riadenia paľby poľného delostrelectva (TACFIRE). Prvé dodávky systému sa uskutočnili v roku 1979.

— Program TOS-EUR je prototyp Automatizovaného systému riadenia bojovej činnosti pozemných vojsk, ktorý bol skúšaný v poľných podmienkach pri veliteľstve pozemného vojska USA v Európe. Závery z jeho prevádzky sa využívajú pre systém TOS-75.

Integrovaný systém riadenia bojovej činnosti (Integrated Battlefield Control System — IBCS) je vyvíjaný s cieľom zabezpečenia centralizovaného riadenia bojovej činnosti a palebnej podpory pozemného vojska v priestore bojovej činnosti a koordinovaného použitia síl a prístrojov všetkých druhov zabezpečenia. Použitím tohto systému sa má zvýšiť efektívnosť bojovej činnosti pozemných vojsk automatizáciou procesu zhromažďovania a prenosu informácií potrebných pre rozhodovanie veliteľov a štábov. Systém má pracovať v reálnom čase a v režime utajenia prevádzky. Má tieto podsystémy:

- riadenia
- prieskumu,
- operačný,
- zabezpečovací.

Pretože vstupné informácie od brigád a praporov nie sú predbežne spracúvané, bol v rokoch 1970—1973 vypracovaný princíp prenosu dát pre velenie a riadenie (Computer Assisted Command and Control Concept — CAC3) pre stupeň divízia—prapor—rota. Podľa tohto princípu má mať divízia hlavné a pomocné výpočtové stredisko, ktoré budú obdobou výpočtových stredísk TOS. U brigády bude pomocné výpočtové stredisko. Pre prenos správ medzi strediskami a od koncových staníc bude

použitá kombinácia číslicovej a analógovej metódy prenosu. Analógová metóda bude použitá pre prenos rozkazov, nariadení a dôležitých informácií na všetkých stupňoch velenia od rot až po divíziu s využitím linkového a rádiového spojenia. Číslicová metóda je použitá u praporov, brigád a divízií pre prenos zovšeobecnených prískumných informácií, schém, grafov a pod. Podľa predbežného hodnotenia je tento princíp efektívnejší, avšak konečné hodnotenie a závery pre jeho zavedenie nie sú ešte spracované.

Taktický systém riadenia paľby poľného delostrelectva

(Tactical Fire Direction System — TACFIRE)

Je určený pre riadenie bojovej činnosti poľného delostrelectva na stupni divízia — armádny zbor. Zabezpečuje vyššiu účinnosť palebnej podpory poľného delostrelectva zvýšením presnosti paľby, lepším a rýchlejšim využitím všetkých údajov o cieľoch, skrátením času potrebného pre prípravu paľby, efektívnym využitím palebných možností a optimálnym pridelovaním cieľov palebným jednotkám.

Taktický systém riadenia paľby poľného delostrelectva umožňuje riešiť u poľného delostrelectva na základe automatizovaného spracovania údajov tieto základné úlohy:

- zhromažďovanie a spracovanie údajov delostreleckého, topografického a meteorologického priestoru,
- plánovanie a taktické riadenie paľby,
- výber optimálneho typu a počtu zbraní a jednotiek pre plnenie palebných úloh,
- získanie prehľadu o stave jednotiek a munície.

Okrem riešenia týchto základných úloh poskytuje systém TACFIRE údaje pre predbežnú analýzu cieľov, plánovanie jadrových a chemických úderov a vyhodnocovanie radiačnej a chemickej situácie „Stredisku riadenia bojovej činnosti“ divízie alebo armádneho zboru.

Pre predbežné plánovanie paľby na 35 cieľov bežným ručným spôsobom bolo potrebné asi 7 hodín. Systém TACFIRE umožňuje skrátenie tejto doby asi na 30 sekúnd (od okamihu vyslania údajov o cieľoch predsunutými pozorovateľmi).

Koncepcia tohto systému je riešená tak, aby systém bol schopný integrácie s ďalšími automatizovanými systémami riadenia pozemného vojska. Technické podmienky pre systém TACFIRE boli schválené v roku 1966. Skončenie skúšok sa uskutočnilo v roku 1973—1974 a jeho použitie vo vojskách od roku 1979.

Systém riadenia paľby protiletadlových riadených striel

(AN/TSQ-73 Missile Minder)

Je mobilný automatizovaný riadiaci a koordináčny systém PVO. Zabezpečuje veliteľom brigád, skupín a oddielov protivzdušnej obrany sledovanie a vyhodnocovanie vzdušnej situácie v reálnom čase, výmenu informácií medzi jednotlivými systémami PVO a riadenie a koordináciu činnosti aktívnych prostriedkov PVO (jednotiek PLRS Hawk a Nike Hercules). Okrem toho umožňuje výmenu informácií a súčinnosť so systémami riadenia PVO iných druhov vojsk.

Systém riadenia paľby protiletadlových riadených striel je zavedený na veliteľských stanovištiach protiletadlových raketových brigád, skupín a oddielov PVO. Je využitý predovšetkým pre sledovanie činnosti podriadených oddielov, rozdeľovanie prostriedkov a plánovanie operácií protivzdušnej obrany. Vlastná činnosť pri obrane vzdušného priestoru je riadená z veliteľských stanovišť protiletadlových raketových oddielov a zabezpečená palebnými jednotkami, včítane sledovania vzdušnej situácie a zlaďovania bojovej činnosti palebných jednotiek.

Programové vybavenie systému umožňuje riešiť špecifické funkcie PVO v týchto hlavných oblastiach — v:

- operačnom programovaní zahrňuje všetky funkcie potrebné pre riadenie a koordináciu určitého počtu palebných batérií PLRS, predovšetkým celkovú kontrolu vzdušného priestoru, zisťovanie, sledovanie a identifikáciu vzdušných cieľov, zobrazenie a prenos údajov,
- programoch simulujúcich bojovú situáciu umožní výcvik operátorov a kontrolu zariadenia systému,
- testovacích programoch napomáha odstraňovať chyby na diernych štítkoch.

Tento systém používa upravený počítač AN/GYK-12, ktorý sa používa aj u systému TACFIRE. V oblasti riadenia síl a prostriedkov PVO je systém riadenia paľby protiletadlových riadených striel už piatou generáciou riadiacich systémov, ktorý je zavedený do poľných podmienok. Pri náhrade systémov PVO (Missile Mentor a Missile Monitor) je prínosom jeho vysoká spoľahlivosť a presnosť v poľných podmienkach.

Systém riadenia letovej prevádzky vojskového letectva

(Air Traffic Management System — ATMS)

Je určený pre riadenie prevádzky vojskového letectva na stupni divízie. Skladá sa z pláňových podsystémov, ktoré zabezpečujú

kontrolu leteckej prevádzky, riadenie vzletov a pristávania, kontrolu letu, prenos údajov osádkam a navigáciu. Hlavným prvkom systému riadenia letovej prevádzky je automatizované stredisko riadenia letovej prevádzky (ATMAC). Toto stredisko zabezpečuje celý požadovaný rozsah spracovania údajov, potrebných pre riadenie letovej prevádzky. Systém riadenia letovej prevádzky zabezpečuje:

- sledovanie základných parametrov letu vzdušných cieľov v stanovenom vzdušnom priestore,
- bezpečnú, plynulú a rýchlu letovú prevádzku,
- koordináciu letovej prevádzky vojenského letectva s letovou prevádzkou vojenského letectva a letectva vojenského námorníctva,
- zvýšenie účinnosti bojového použitia vojenského letectva, predovšetkým divízií a armádnych zborov,
- riadenie letovej prevádzky pre súčinnosť lietadiel.

Tento systém má spolupracovať s ostatnými automatizovanými systémami riadenia pozemného vojska, vojenského letectva a námorníctva a prípadne civilného dopravného letectva. Automatizované stredisko riadenia letovej prevádzky zabezpečuje potrebné údaje v reálnom čase a zvýšenie efektívnosti operácií vojenského letectva v pásme bojovej činnosti divízie. Prijíma, spracováva, uchováva, zobrazuje a rozširuje informácie potrebné pre riadenie letovej prevádzky.

Programy počítača sú spracované v modulovom prevedení tak, aby čo najskôr napomáhali plneniu úloh strediska. Celkový program je zostavený zo skupín modulov zoradených podľa ich funkcie. Moduly sú usporiadané do jednotlivých programov nasledovne:

- riadiaci modul sleduje a časovo zrovnáva všetky programy v rámci ATMAC,
- modul letových plánov obsahuje programy pre záznam, spracovanie a využitie letových plánov,
- modul pre sledovanie letov udržiava v pamäti parametre letu,
- modul pre odvrátenie možného stretnutia určuje prípustnú vzdialenosť sledovaného vzdušného cieľa a predvída pravdepodobnosť stretnutia,
- modul pre záznam parametrov letu zisťuje letové údaje pre riadenie a bezpečnosť letovej prevádzky,
- zobrazovací modul zabezpečuje spojenie výpočtovej techniky so zobrazovacím a ovládacím zariadením strediska a zabezpečenie zobrazenia údajov,

— prevádzkový modul zahŕňa skúšobné operačné programy a záznamové programy.

Celkový vývoj automatizovaného strediska riadenia letovej prevádzky bol skončený v roku 1975. Prvé jednotky pozemného vojska nim boli vybavené v roku 1980. Vývoj strediska vychádzal z vyhodnotených skúseností z prevádzky a skúšok prototypu Poloaautomatického strediska riadenia leteckých operácií (Semi-Automatic Flight Operation Central — SAFOC), ktorý bol dodaný výrobcom v roku 1969.

Výhľadové štúdie ukazujú, že aeromobilná koncepcia pozemného vojska si vyžaduje zintenzívnenie letovej prevádzky vojenského letectva. Tým sa stalo automatizované stredisko riadenia prevádzky vojenského letectva, ktoré zvýšilo efektívnosť riadenia letovej prevádzky vojenského letectva.

Systém riadenia pozemných a obojživelných operácií

(Ground and Amphibious Military Operations — GAMO)

Systémy riadenia taktického letectva a protivzdušnej obrany

(Tactical Air Control Systems — Tactical Air Defense Systems — TACS — TADS)

Tieto systémy sú zatiaľ v štádiu vývoja a majú byť výsledkom a vyvrcholením spoločného úsilia pozemného vojska, vojenského námorníctva a letectva. Systémy majú zabezpečiť vzájomnú súčinnosť všetkých zložiek ozbrojených síl USA pri plnení spoločných operačných úloh v priestore bojovej činnosti. Vývoj je zameraný predovšetkým na integráciu zariadenia pre automatizované spracovanie a prenos údajov.

Systém tylového zabezpečenia

(Combat Service Support System — CS3)

Systém tylového zabezpečenia je určený pre automatizáciu procesov riadenia v oblasti tylového zabezpečenia armádnych zborov a divízií pozemného vojska USA. Okrem toho spracováva dáta pre potreby vyšších veliteľstiev.

Systém tylového zabezpečenia zaisťuje automatizované spracovanie údajov v oblasti vedenia ústrednej evidencie vojenského materiálu, zásobovania všetkými druhmi vojenského materiálu, finančného zabezpečenia, technického zabezpečenia, personálnych a administratívnych otázok. Pre zabezpečenie týchto funkcií je rozdelený na tri základné podsystémy:

- správy vojenského materiálu,
- riadenia materiálno-technického zabezpečenia,
- pre personálne a administratívne otázky.

V závislosti od pracovných podmienok a objemu prác môžu byť výpočtové strediská buď pohyblivé alebo stacionárne. Základným prvkom pohyblivého výpočtového strediska je počítač tretej generácie typu IBM 360/40. Pre stacionárne výpočtové strediská sa používa počítač typu IBM 360/50.

Systém tylového zabezpečenia je vyvíjaný od roku 1965. V roku 1969 firma IBM vyrobila 6 prototypov, z ktorých 5 bolo pohyblivých a 1 stacionárny. V roku 1972

schválilo Ministerstvo obrany USA modifikáciu CS3 tzv. koncepciu dvoch počítačov armádny zbor—divízia. Pretože celý systém je umiestnený v tylovom priestore armádného zboru a vybavený dvoma súpravami, počítače umožnia rozptýliť jeho prvky, je systém menej zraniteľný. Tým, že výpočtová technika a s ňou spojené zariadenia sa neumiestňujú v tylovom priestore divízie, vzrástla aj mobilnosť divízneho typu. CS3 je plne rozvinutý od roku 1976. Systém poskytuje veliteľom potrebné údaje pre operačné rozhodovanie a umožňuje efektívne využitie síl a prostriedkov, ktoré majú k dispozícii. Priniesol zníženie objemu evidenčných prác a zníženie počtu administratívnych pracovníkov.

Automatizované systémy velenia zabezpečia v budúcnosti úplné a presné zhromažďovanie informácií prakticky v reálnom čase, ich spracovanie, vyhodnocovanie a zobrazenie v potrebnej forme na všetkých stupňoch velenia. Po napojení na ostatné systémy pozemného vojska koncom osemdesiatych rokov skrátiť čas potrebný pre rozhodovanie a zvýšia kvalitu práce na veliteľských stanovištiach.

POZNÁMKY

СОДЕРЖАНИЕ

Основные задачи военно-научной работы в ЧНА 3

В статье разбираются актуальные проблемы связанные с ускоренным внедрением результатов науки и техники в ходе реализации постановления XVI съезда КПЧ. Указывается, как улучшить формы и методы научно-технического развития, отвечающие современным требованиям во всех областях строительства и подготовки Вооруженных Сил.

Полковник Владислав Рыбецки, кандидат философских наук, доцент

Чехословацко-советское союзничество и содружество 9

Автор статьи, в связи с сороковой годовщиной подписания Договора о дружбе, взаимопомощи и послевоенном сотрудничестве между Чехословацкой республикой и Союзом Советских Социалистических Республик, рассматривает его принципы и проявления в послевоенном периоде. Далее автор статьи обращает внимание на новый Чехословацко-Советский Договор, подписанный в мае 1970 года.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Генерал-лейтенант Васил Павлич

Управление войсками в современных операциях 15

Автор статьи, исходя из общего руководства Вооруженными Силами и условий ведения современных операций, разбирает новое содержание управления войсками, его непрерывность, устойчивость и гибкость.

Полковник Михал Локвенц, кандидат военных наук

К рационализации боевых документов 20

Автор статьи разбирает некоторый опыт из разработки боевых документов, обращая внимание на их содержание, объем, методику подготовки, а также способ их использования в ходе ведения операции и боя.

Полковник Йосеф Плевка

Защита мест управления от разведки противника 26

Автор статьи разбирает организацию боя с технической разведкой противника и подчеркивает ее непрерывность (уничтожение сил и средств разведки, организация помех, маскировка, а также дезорганизация противника).

Подполковник Иво Блажек

Формы и способы управления РВА 31

Автор статьи, исходя из важнейших изменений в боевой деятельности противника, которая влияет на способ и формы управления РВА, разбирает требования в области управления, его устойчивость, применения электронно-вычислительных машин, а также методики работы штаба РВА.

Подполковник Франтишек Барта, кандидат военных наук, доцент

Руководство артиллерийской разведкой 35

Автор статьи разбирает современный способ руководства артиллерийской разведкой, ее планирование, организацию и оперативность.

Полковник Эжен Голас, кандидат военных наук

полковник Иван Шпрунк

Управление авиацией и войсками ПВО из объединенного КП 40

Авторы статьи рассматривают вопросы определения и оценки современной системы управления в авиации и в войсках ПВО, разбирают проблематику объединенного КП авиации и ПВО, его основные элементы и состав, а также некоторый опыт из работы указанного КП.

Генерал-лейтенант Карол Сенеш
полковник Мирослав Когоут

Развитие управления войска ПВО наземного войска	44
Авторы статьи объясняют принципы организации управления войска ПВО наземного войска с использованием объединенного КП авиации и ПВО.	

Полковник Йосеф Немец, кандидат военных наук

Инженерное обеспечение мест управления	49
Автор статьи разбирает содержание инженерного обеспечения мест управления, разграждение планируемого района размещения пунктов управления, их маскировку, вероятность выхода из строя этих пунктов после нападения противником, а также ликвидацию последствий ядерного нападения.	

Полковник Ладислав Машита

К автоматизации управлению Химического войска	62
Статья информирует читателей о некоторых проблемах перспективы управления Химическим войском. Автор обращает внимание на сбор, обработку и доведение информации о радиационной и химической обстановке до исполнителей.	

Полковник Здзек Локаичек

К развитию связи на местах управления	65
Автор статьи разбирает современную систему внутренней связи, а также некоторые направления в ее развитии в районах размещения мест управления.	

Полковник Йиржи Ричл, кандидат военных наук

К руководству техническим обеспечением	68
Автор статьи разбирает проблематику управления техническим обеспечением в связи с введением должности заместителя командующего по вооружению.	

Полковник Ян Мусил, кандидат военных наук

Формы и способы управления тылом	72
Автор статьи рассматривает вопросы управления тыла в его новых организационных структурах, и в связи с этим, разбирает их влияние на формы и способы управления, а также на практическую деятельность штабов и войск.	

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Управление танко-техническим обеспечением в операциях	75
Управление процессом морально-политической и психологической подготовки войск	81

ИНФОРМАЦИИ

Подполковник Станислав Спишак

Автоматизированные системы управления войсками армии США	85
Автор разбирает автоматизированные системы управления войсками до звена - армейский корпус. Он рассматривает автоматизированную систему наземного войска, управления огнем артиллерии и зенитными управляемыми ракетами, систему управления армейской авиацией, а также тылового обеспечения.	